T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

PATRICK McCABE'İN *PLÜTON'DA KAHVALTI* VE JEFFREY EUGENIDES'İN *MIDDLESEX* ADLI ROMANLARINDA CİNSEL KİMLİK, AİLE VE GÖÇ

Yüksek Lisans Tezi

Elif DEMİR

Ankara-2016

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

PATRICK McCABE'İN *PLÜTON'DA KAHVALTI* VE JEFFREY EUGENIDES'İN *MIDDLESEX* ADLI ROMANLARINDA CİNSEL KİMLİK, AİLE VE GÖÇ

Yüksek Lisans Tezi

Elif DEMİR

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Zeynep Z. ATAYURT FENGE

Ankara-2016

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL NBİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI

(İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI)

ANABİLİM DALI

PATRICK McCABE'İN *PLÜTON'DA KAHVALTI* VE JEFFREY EUGENIDES'İN *MIDDLESEX* ADLI ROMANLARINDA CİNSEL KİMLİK, AİLE VE GÖÇ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Zeynep Z. ATAYURT FENGE

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	İmzası
Doç. Dr. Nazan TUTAŞ	
Yrd. Doç. Dr. Zeynep Z. ATAYURT FENGE	
Yrd. Doç. Dr. Nazlı GÜNDÜZ	

Tez Sınav Tarihi: 24.06.2016

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (28/06/2016)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı
Elif DEMİR
İmzası

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca ve bu çalışmanın her aşamasında değerli önerilerini, desteğini ve güler yüzünü esirgemeyerek bu tezin ortaya çıkmasını mümkün kılan, akademik gelişimimde yoluma ışık tutan, kendime örnek aldığım saygıdeğer danışmanım Yrd. Doç. Dr. Zeynep Z. ATAYURT FENGE'ye teşekkürlerimi bir borç bilirim. Ayrıca çalışmam süresince beni sabırla destekleyen sevgili aileme ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ……1

BÖLÜM I : PATRICK McCABE'İN *PLÜTON'DA KAHVALTI* VE JEFFREY EUGENIDES'İN *MIDDLESEX* ROMANLARINDA CİNSEL KİMLİK ……..28

BÖLÜM II : PATRICK McCABE'İN *PLÜTON'DA KAHVALTI* VE JEFFREY EUGENIDES'İN *MIDDLESEX* ROMANLARINDA AİLE VE GÖÇ ……56

SONUÇ……88

KAYNAKÇA……..98

ÖZET……106

ABSTRACT……108

GİRİŞ

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet karmaşık kavramlardır, fakat bu kavramların bünyesinde bulundurduğu karmaşa ve tanımlanabilme güçlüğü 20. yüzyılın başı itibariyle tıp, psikoloji, sosyoloji ve felsefe gibi pek çok alanda bu kavramlar ekseninde tartışma zemini oluşturarak cinsiyet sınıflandırmasında kadın/erkek ikiliğinin dışına çıkılmasının yolunu açmıştır. Edebiyatı da etkileyen cinsiyet ve toplumsal cinsiyet üzerine görüşler, yazarların farklı cinsiyet kategorilerine ait karakterler yaratmasıyla cinsiyet ve toplumsal cinsiyet konularının bir anlatıya dönüşmesini sağlamıştır. Bu çalışmada, İrlandalı yazar Patrick McCabe'in *Plüton'da Kahvaltı* (1998) ve Amerikalı yazar Jeffrey Eugenides'in *Middlesex* (2002) adlı romanlarında ele alınan kadın/erkek cinsiyet ikiliği dışına çıkan karakterlerin anlatıları cinsel kimlik, aile ve göç bağlamında incelenecektir. *Plüton'da Kahvaltı* adlı romanda erkek olarak doğmasına rağmen hayatını kadın olarak sürdüren Patrick ve *Middlesex* adlı romanda biyolojik olarak hem erkek hem de kadın cinsel organlarına sahip olan Calliope yoluyla cinsiyet kavramının esnekliği vurgulanarak bu karakterlerin cinsel ve toplumsal kimliklerini nasıl oluşturdukları incelenecek ve birbirine yakın tarihli, farklı coğrafyalarda yazılmış bu iki eserin birbiriyle nasıl bir transkültürel diyalog içinde değerlendirilebileceği tartışılacaktır. Bu tezde çağdaş yazarlardan olan McCabe ve Eugenides'in belirtilen eserlerinin seçilme nedeni, yazarların her iki eserde de ortak olarak ele aldığı cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarına yönelik eleştirel yaklaşımlarıdır.

Tezin bu bölümünde cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarına tarihsel bir bakışın ardından bu kavramların roman sanatına yansımaları üzerinde durulacaktır. Tezin birinci bölümünde her bir romanın başkişisinin cinsel kimliği bireysel açıdan incelenecek, ikinci bölümünde kadın/erkek cinsiyet ikiliğinin dışına çıkan kimliklerinin aileleri üzerindeki etkisi ve aile bireylerinin bu konudaki tutumları ele alınacak ve toplumsal normların dışında kalan cinsel kimliklerinin onları nasıl göç etmeye sevk ettiği irdelenecektir. Ayrıca, cinsel kimlik, aile ve göç konularının her iki romanda da yer alması sebebiyle her bir başlıkta iki roman birlikte incelenecektir.

Feminist kuramların yaygınlaşmasından önce "gender" ve "sex" kelimeleri Türkçeye "cinsiyet" olarak çevrilse de zamanla "gender" kelimesi "toplumsal cinsiyet" olarak karşılık bulmaya başlamıştır.[1] "Sex" sözcüğü biyolojik cinsiyete işaret ederken "gender" kelimesi daha çok toplumsal ve kültürel olarak belirlenen ve böylece toplumdan topluma farklılık gösteren cinsiyet anlamını taşımaktadır. Avustralyalı feminist kuramcı Elizabeth Grosz'a göre cinsiyet kelimesi bedensel cinsel farklılıklara işaret eder ve cinsellik, cinsel dürtü, istek, zevk gibi eylemlerin bütünüdür. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet kelimesinin kullanımı gereksizdir; çünkü bu kavram ile ifade edilen her şey cinsiyet ve cinsellik kavramlarıyla verilmektedir (Grosz, 1995: 213). Benzer şekilde Amerikan kuramcı Anne Fausto-Sterling de cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları ayrımının geçmişte kaldığını ve günümüzde her iki kavramın iç içe geçtiğini belirterek bu kavramların ayrımının gereksizliğini

[1] Şahıs zamirlerinin ve cins isimlerin Türkçede cinsiyete göre değişken olmamasından dolayı "sex" ve "gender" arasındaki fark, "gender" kelimesi için "toplumsal cinsiyet" teriminin üretilmesiyle sağlanmıştır.

vurgulamıştır (2000: 4). Aynı şekilde Butler da, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki farkın eskiden önemli olmasına rağmen, günümüzde bu iki kavram arasında belirgin bir fark olmadığını vurgulayarak toplumsal alanda bu farkın ortadan kalktığını şu sözlerle dile getirir:

> "Cinsiyet" kavramının kendisi, iki cinsiyeti ayırt etmek için gereken kesin kriterlerin ne olduğu sorusuna dair bir tartışmalar dizisi üzerinden şekillenen problemli bir alana tekabül eder; cinsiyet kavramı yazılan yer ya da yüzeyin yapısı tarafından kaplanmış bir tarihe sahiptir. Yer ya da yüzey olarak belirlense de, doğal olan değersiz olan olarak da yorumlanır, daha da ötesi, değerini sosyal karakterini edindiği ana paralel olarak üstlenir, bu da doğanın doğal olandan feragat ettiği andır. Bu bakış açısına göre, doğal olanın sosyal inşası, doğal olanın sosyal olan tarafından geçersiz kılınmasını gerektirir. Bunun, açıklanan yoruma dayandığını kabul ettiğimiz noktada, cinsiyet/toplumsal cinsiyet ayrımı eşit şekilde darbe yer; eğer toplumsal cinsiyet var olan kültürün varsaydığı cinsiyetin göstergesiyse –ve bu tartışmanın geleceği için "sosyal" ve "kültürel" olanın kolay olmayan bir yer değiştirme eylemi içinde olmasına izin verirsek- sosyal karakterini bir defa toplumsal cinsiyet tarafından belirlenmiş olarak kabul ettikten sonra, eğer herhangi bir şey varsa, "cinsiyet"ten geriye kalan nedir? (2014: 12-13)[2]

Butler'a göre cinsiyet kavramı sorunlu bir alandır; kadın ve erkek olmak üzere iki cinsiyetin birbirinden ayrıldığı noktada doğuştan sahip olunan cinsel organlar cinsiyetin belirleyicisi olarak kabul edildiğinde toplumsal etmenler hiçe sayılmış olur. Kişinin doğasının kültürel ve sosyal etmenlerle şekillenip toplumsal cinsiyeti oluşturduğu durumu kişinin cinsiyeti olarak kabul etmek ise biyolojik cinsiyetin öneminin azalmasına neden olur. Cinsiyet kavramını sadece cinsel organlara ya da toplumsal etmenlere göre değerlendirmek, cinsiyetin bu

[2] Metnin çevirisi Cüneyt Çakırlar ve Zeynep Talay'a aittir; Judith Butler'ın *Bodies That Matter* (1993) adlı kitabının *Bela Bedenler* başlıklı çevirisinden alınmıştır (Butler, 2014: 12-13).

ölçütlere göre belirlenebilen sabit bir kavram olduğu algısına neden olabilir. Aksine, biyolojik ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayrımın ortadan kaldırıldığı durumda, cinsiyetin kadın/erkek dahil her türlü sınıflandırmadan uzak ve değişken bir doğası olduğu sonucu ortaya çıkar. Bu düşünceler ışığında, kişilerin herhangi bir cinsiyete sahip olması cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımını gereksiz kılar. Cinsellik ve cinsiyet üzerine tarihsel araştırmalar yapan Wiesner-Hanks *Gender in History* (2011) adlı incelemesinde, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımının anlamsız olduğunu düşünen bilim insanlarının bu görüşte olma nedenlerini dört başlık altında toplamıştır: İlk olarak biyolojik açıdan yapılan değerlendirmede her bireyin kadın veya erkek cinsel organlarıyla doğmadığı ve "biyolojik göstergelerin belirsizliği" vurgulanmıştır (Wiesner-Hanks, 2011: 3)[3]. İkinci olarak yapılan antropolojik değerlendirmeye göre bazı toplumlarda "cinsiyet üremeye göre belirlenir, bu yüzden çocuk ve yaşlılar, kadın ve erkeklerden farklı bir sınıfta yer alır" ve böylece üreme yetisinden yoksun olan çocuklar ve yaşlılar için cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları bulanıklaşır (Wiesner-Hanks, 2011: 4). Üçüncü olarak transbireyler cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımındaki şüphede yer almıştır. Wiesner-Hanks'a göre "cinsiyeti ne olursa olsun herhangi bir insan bir diğerine çekici gelebilir ve bu da cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımında çok fazla karışıklığa neden olur" (2011: 5). Bir başka deyişle, "bir kadına ilgi duyan kişinin cinsiyeti erkektir" algısının zamanla yıkılıp cinsiyetin toplumsal bir süreçten geçerek birçok şekilde biçimlendiği düşüncesinin yaygınlaşmasıyla, ilgi duyulan kişi ilgi duyan kişinin cinsiyetini belirlememeye başlamıştır. Böylece

[3] Çevirisi olmayan ikincil kaynaklardan yapılan alıntıların Türkçeye çevirileri, tez yazarı tarafından yapılmıştır.

kadın/erkek ikiliği dışındaki pek çok cinsiyetin toplumda yer alması cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımına darbe vurmuştur. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sorunundaki dördüncü unsur ise tarih boyunca kadına yönelik farklı bakış açılarından doğmuştur. Wiesner-Hanks bunu şu sorularla dile getirir:

> Sınıf, ırk, milliyet, etnik köken, din ve tüm diğer farklılıklar yüzünden kadınlardan hiç bahsetmemek mi mantıklı olandır? Örneğin, eğer bir kadın tıpkı on dokuzuncu yüzyılda Amerika'da olduğu gibi yuvasına bekçilik ederek kadın oluyorsa, tarlada erkeklerle birlikte çalışan siyahi kadınlar kadın değil midir? Eğer kadınlar erkeklerden daha aşağı ve duygusal yaratıklarsa İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth gibi zeki kadınlar nedir? (2011: 5)

Bu sorularla tarihte sadece kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik değil, aynı zamanda kadınlar arasında da ayrım olduğuna işaret edilmiştir. Bu ayrım Amerika'da 1800'lü yıllarda kölelik yapan Sojourner Truth'un "Aint I A Woman?" adlı çarpıcı konuşmasında da kendini gösterir: Kendisi bir yandan tarlada bir erkeğin yapabildiği tüm işleri yapabilmesine rağmen erkeklerle eşit değildir, diğer yandan bir kadın olmasına rağmen erkeklerin kadınlara gösterdiği nazik davranışlardan yoksundur (Truth, 1851). Biyolojik cinsiyeti kadın olmasına rağmen etnik köken ve sınıf farklılığı nedeniyle yuvasına bakan, duygusal ve kendisine nazik davranışlar gösterilen bir toplumsal cinsiyet rolüne sahip olamaması cinsiyet ve toplumsal cinsiyet mekanizmalarının birbirine paralel olarak işlemediğini göstermektedir. Dolayısıyla, cinsiyetin toplumsal cinsiyeti belirleyen bir ölçüt olmaması, cinsiyetin sadece biyolojik veya sadece toplumsal unsurlarla belirlenmediğini göstermektedir.

Tarihsel süreçte hemcins ilişkileri adlandırmak için pek çok kelime ortaya atılmıştır; fakat en çok kabul göreni aynı cinsle ilişkisi olan kişileri

adlandırmak için Karl-Maria Benkert'in 19. yüzyılda ilk kez kullandığı "homoseksüel" kelimesi olmuştur ve benimsenmesi üzerine bu kelime uzun yıllar boyunca literatürde kullanılmıştır (Tamagne, 2006: 6). Ne var ki "homoseksüel" kelimesinin olumsuz anlamlar çağrıştırması üzerine, erkekle ilişkisi olan erkek için "gey", kadınla ilişkisi olan kadın için "lezbiyen" kelimeleri kullanılmaya başlanmıştır; ancak bu kelimelerin farklı cinsel sınıfları kapsamaması üzerine Amerika'da 20. yüzyıldaki gey ve lezbiyen akımlarının etkisiyle ortaya çıkan 'queer' kelimesinin yaygın olarak tercih edilmesiyle sonuçlanmıştır. Bu kavram, "tuhaf, acayip" anlamına geldiği için ilk zamanlarda sadece olumsuz anlamda kullanılsa da 1980'lerde bu anlamın dışına çıkarak "gey, lezbiyen, biseksüel, transseksüel" bireyleri kapsayan bir çatı kavrama dönüşmüş ve günümüzde farklı cinsiyet grupları için kullanılan en yaygın kelime halini almıştır. Sedgwick'e göre 'queer' en basit anlamda hemcins ilişkiye gönderme yapsa da "ırk, köken, ve sömürgecilik sonrası milliyetçilik" gibi alanları kapsadığı için heyecan vericidir (1993: 8). Böylelikle 'queer' kelimesi başlangıçtaki olumsuz anlamlardan ve kısıtlamalardan sıyrılarak farklı boyutlarda ele alınmaya başlamıştır. Kadın/erkek ikili zıtlığından sonra homoseksüel/heteroseksüel zıtlığını keskinleştirmek için dildeki ayrıştırıcı söylemlerin yıkıcılığına işaret eden Judith Butler'a göre "*queen, butch, femme, girls* gibi laflar ve parodik bir şekilde sahiplenilen *dyke, queer, fag* gibi kelimeler cinsiyet kategorilerini ve eşcinsel kimliği aşağılamak üzere kurulmuş kategorileri yeniden dolaşıma sokar ve dengesizleştirir" (2012: 206)[4]. 'Queer' kelimesi başlangıçta sadece aşağılayıcı anlamda kullanılmıştır; fakat

[4] "Queen" ve "girls" kelimeleri kadınsı eşcinsel erkek, "butch" erkeksi lezbiyen kadın veya sert lezbiyen, "femme" kadınsı lezbiyen veya yumuşak lezbiyen, "dyke" eşcinsel kadın ve "fag" eşcinsel erkek anlamında kullanılan sınıflandırıcı ve aşağılayıcı kelimelerdir.

gey ve lezbiyen akımlarının baskın söylemi heteroseksüel sistemin olumsuz anlamda kullandığı "queer" kelimesine olumlu bir anlam kazandırmıştır. Bu da yıkıcı söylemlerin güç kazanmak için en etkili araç olan dili kullanarak ayrımcı ve küçük düşürücü yeni kelimeler üretmesine neden olup cinsiyet sınıfları üzerinde olumsuz bir etkiye yol açmıştır.

Farklı yüzyıllarda birbirinden farklı toplumların cinsiyet ve cinsel sınıf algısına bakıldığında, heteroseksüel, homoseksüel ya da biseksüel gibi ayrımlara ihtiyaç duymayan Romalıların kültüründe "cinsel eylem ve özneleri sadece kadın ya da sadece erkek olarak değerlendirmek ve yargılamak olmadığı" belirtilmiştir (Williams, 2010: 4). Ayrıca, Antik Roma'daki cinsel kültürü inceleyen Craig Williams, Romalıların bugünkü anlamda kullanılan "heteroseksüel, homoseksüel ve biseksüel" kelimelerinin Latince karşılıklarının olmadığını vurgulayarak kültürel bir unsur olarak "dilin insan deneyimlerinde ve eylemlerinde önemli bir etken" olduğunu dile getirmiştir (2010: 6). Cantarella'ya göre her türlü ilişki yasal olduğu için "Antik Romalılar ve Yunanlılar bizim ortaya koyduğumuz bugünkü heteroseksüel ve homoseksüel davranışlar arasındaki farkı anlayamazlardı" (2005: 8). Bu düşünceden hareketle 21. yüzyılda kullanılan anlamdaki heteroseksüel ve homoseksüel kavramları o zamanın cinsel davranışlarını anlamaya yardımcı olmadığı ve bu yüzden her dönem kendi içinde değerlendirilmesi gerektiği düşünülebilir. Jeffrey Weeks de "homoseksüel kişi" kavramının yeniliğine ve anlam olarak geçmiştekinden farklılığına şu şekilde işaret etmiştir:

> Aynı cinsiyetteki kişilerin cinsel eylemleri her kültürde yaygındır ve hem Batı'da hem de tüm diğer kültürlerde homoerotizmin hala

> devam eden bir tarihi vardır. Fakat 'homoseksüel kişi' kavramı nispeten yenidir. Tüm kanıtlar gösteriyor ki onsekizinci yüzyıldan önce homoseksüellik en geniş anlamıyla aynı cinsiyette olan iki kişinin erotik eylemleri olarak yorumlanıyordu, fakat 'homoseksüel kişi' kavramı bugünkü modern anlamındaki gibi değildi. (2010: 33)

Weeks'in de belirttiği gibi geçmişte ve bugün kullanılan kavramlar birbirinden farklı anlamlarda kullanıldığı için her kavramın kullanıldığı döneme göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin, homoseksüel ilişkilerin yasal sayıldığı Antik Yunan'da bu ilişkilere karşı yadırgama söz konusu değilken, günümüzde homoseksüel kişilere yönelik toplumsal önyargının dile yansıdığı aşağılayıcı kelimeler bulunmaktadır.

Bir erkeğin diğer bir erkekle olan ilişkisi altıncı yüzyıla kadar Roma'da yasal sayılırken, İmparator Justinianus "aynı cins ilişkilerin doğaya karşı işlenen bir suç" olduğunu söyleyen ilk imparator olmuştur (Cantarella, 2005: 13). Antik Yunan'da ise Roma'daki gibi bir özgürlük hoş karşılanmamakla birlikte, "bir erkeğin kendisinden daha genç bir erkekle olan ilişkisi yasalara aykırı sayılmaktaydı" (Williams, 2010: 62). Buna rağmen Platon'un diğer Atinalılarla diyaloglarından oluşan *Sempozyum* adlı eseri, Batı kültürünün romantik ve cinsel anlamdaki aşk kavramının temelini oluşturmaktadır. Ünlü komedya yazarı Aristophanes bir zamanlar kadın ve erkek soyuna ek olarak bir de "androgynos" adı verilen üçüncü bir türden bahseder. Aristophanes'e göre üçüncü türün insanları iki insan bedeninden oluşan toparlak yaratıklardı; fakat Zeus'u kızdırmaları üzerine Zeus onları ikiye ayırmış ve tekrar bir bütün haline gelmek için diğer yarılarını aramaya mahkum etmiştir:

> Her birimiz, insanın tamamlayıcı birer parçasıyız; bir dilbalığı gibi, bir bütünün yarısına benzer, onun için de hep tamamlayıcı parçamızı arar dururuz. Bu 'androgynos' dediğimiz karışık varlığın bir parçası olan erkekler, kadınlara düşkündür […] bir dişiden kesilme kadınlarsa erkeklere hiç yüz vermez, daha çok kadınlarla ilgilenirler. Bir erkekten kesilme erkeklere gelince; onlar da erkek yarılarını ararlar […] Oysa ki, birçokları bunları edepsizlik diye ayıplar. Yanlış! Çünkü, bu işi edepsizlikten yapmazlar; içlerinde atılganlık, mertlik, erkeklik olduğu için kendilerine benzeyene bağlanırlar. (Plato, 24)

Aristophanes "androgynos" adı verilen üçüncü cinsten bahsederken kadınların kadınlara ve erkeklerin de erkeklere düşkün olabileceğini belirtir; fakat bunu söylerken bugün "homoseksüellik" olarak adlandırılan durum Aristophanes'in aklında yoktur. "Homoseksüellik" kelimesinin 19. yüzyılda ortaya çıktığını vurgulayan Raja Halwani'ye göre Aristophanes "aynı cinsle ilişkide bulunan kişiler için ayrı bir sınıf oluşturarak hepsini aynı çatıda değerlendirmek konusuna açıklık getirmez." (1998: 28). Aristophanes sadece iki bedenden oluşan "androgynos" için üçüncü cins olarak bahseder; Aristophanes'in kendi cinsiyle ilişkide bulunan kişileri üçüncü cins olarak sınıflandırmaması, o zamanlarda aynı cins ilişkilerin yaygın olması nedeniyle bu durumun yadırganmamasından kaynaklanabilir.

Tarih boyunca cinsiyet sınıflandırması yapılarak kadın ve erkek dışında üçüncü bir cinsiyet kategorisi oluşturulmaya çalışılmıştır. Oluşturulan bu yeni sınıfın kınanarak toplum dışına itildiği veya farklı olmaları nedeniyle yüceltildiği görülmüştür. Örneğin, Bizans toplumunda cinsiyeti tam olarak saptanamayan ya da sonradan hadım edilen erkek çocuklar "eunuchs" adı verilen ayrı bir cinsiyet sınıfına ait sayılmıştır; fakat erkek çocukların

doğduktan sonra hadım edilmelerinin nedeni, "eunuchs" sınıfının "Tanrı tarafından cinsel arzudan azat edildikleri için toplumda saygın bir yere sahip olmaları" ve böylece "bu biyolojik farklılığın aslında toplumsal bir yapılanma" olmasıdır (Ringrose, 2003: 5). Sosyal ve cinsel sınıfları birbirinden keskin hatlarla ayıran Bizans toplumunda "eunuchs" sınıfı kadın ve erkeklerden "vücut dili, konuşma şekli ve giyim tarzı gibi sonradan öğrenilen davranışlar" bağlamında ayrılmıştır (Ringrose, 2003: 5). Bu sınıf, sadece cinsel organlarla değil dış görünüş olarak da toplumsal biçimlendirmeye uğrayarak diğer bireylerden ayırt edilmeye çalışılmıştır. Amerika'da ise üçüncü cins olarak en yaygın kesim Avrupalıların onlara verdikleri isimle "berdaches" olarak bilinen ve homoseksüel oldukları düşünülen insanlardır. Bu kişiler "giyim tarzı, çalıştıkları iş ve cinsel eylemlerinden çok dini rolleriyle diğer erkeklerden ayrılmışlardır" ve Wiesner-Hanks'ın bu bireyleri "çift ruhlu" olarak adlandırmasında bu bireylerin kadın ve erkek özelliklerini birlikte taşımaları ve ayrıca "yaptıkları özel törenlerde kadın, erkek, insan ve ilahi dünya arasında aracı olmaları" etkili olmuştur (2011: 205). Böylece üçüncü cins olarak kabul edilen "berdaches" adlı bireyler cinsel eylemlerinden çok dini görevleri ön plana çıkarılarak yaşadıkları toplumda kınanmadan ya da alay edilmeden hayatlarını sürdürmüşlerdir.

Orta Çağ'da "üreme amacı olmayan cinsel eylemler" doğaya karşı işlenmiş bir suç olarak değerlendirilmiş ve kadınla erkek arasındaki ilişki dışındaki tüm cinsel ilişkiler heteronormallik algısına uymadığı için bastırılmaya çalışılmıştır. (Sullivan, 2003: 1). Homoseksüellik anlamında kullanılan "sodomy" kelimesi İncil'de geçen Sodom ve Gomorroh hikayesine

bir göndermedir: Bu hikayeye göre Tanrı aynı cinsle ilişki yaşayan bu şehirlerdeki insanları yıkıma uğratır. İtalya'da yaşayan Peter Damian isimli din adamının İncil'deki bu hikayelerden esinlenerek yazdığı *Book of Gomorrah* (1051) adlı kitabında homoseksüel ilişkileri olan din adamlarının ruhani görevlerini düzgün bir şekilde yerine getiremeyeceklerini iddia edip bu din adamlarının görevden alınmasını istemiştir; fakat Papa Leo IX "eseri için Damian'a teşekkür ettikten sonra bu şekilde eylemde bulunan din adamlarına karşı daha insani bir tutum sergilenmesi gerektiğini söylemiştir" (Brożyna, 2005: 38). Kimi din adamları homoseksüel kişileri ve eylemleri normal ilişki algısına uymadığı için kesinlikle kınarken, kimi din adamları ise hoşgörülü bir tutumla yaklaşmıştır.

Batı toplumunda heteroseksüel ilişkilerin baskın olmasına rağmen herhangi bir cinsiyetin sabit, tek ve kesin olmadığını vurgulamak için yaptığı incelemede Margaret Mead kültürün cinsiyet ayrımı gözetmeksizin toplumsal rolleri etkilediğini vurgulamıştır. *Sex and Temperament* (1935) adlı antropolojik çalışmasında Yeni Gine'de üç ayrı kabile toplumunu inceleyerek bazı toplumların kendi toplumsal cinsiyet yapılandırmalarını kendilerinin oluşturduğunu saptamıştır. Arapesh toplumunda kadınlar ve erkekler duygusal, şefkatli ve kırılgan bireyler olarak yetiştirilmektedir. Mundugumor'da ise insanlar erkeklere atfedilen niteliklerle yetiştirildiği için hem kadınlar hem erkekler kaba, cesur ve acımasızdır. Tchambuli'de kadın ve erkek rolleri değişmiştir; kadınlar saçlarını kazıyan ve ailesinin geçimini sağlayan tarafken, erkekler kadınlara bağımlı, duygusal ve süslüdür (Mead, 1935: 279). Yaptığı incelemede Mead, erkeklere atfedilen yürekli, sert, savaşçı ve kadınlara

atfedilen duygusal, yuva bekçisi, şefkatli gibi sıfatların doğuştan gelen özellikler olmadığını, aksine bu özelliklerin cinsiyetten bağımsız bir şekilde kültür yoluyla kuşaktan kuşağa aktarıldığını ileri sürmüştür. Böylelikle cinsiyet rollerinin biyolojik veya doğuştan gelen cinsiyetle hiçbir ilgisinin olmadığını, kültürün kişileri biçimlendirdiğini ve bu yüzden de "kadın ve erkek arasında evrensel olarak yaratılıştan gelen bir farklılık" olmadığına dikkat çekmiştir (Frayser, 1995: 673). Jeffrey Weeks ise bu durumu şöyle sorgular: "Eğer cinsiyet rolleri bu kadar esnekse ve eğer üreme, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rolleri arasında bir ilişki yoksa neden cinsiyetle ilgili bu kadar keskin ayrımlar yaptığımız açık değildir." (2010: 62). Bu bağlamda, kültürel pratiklerin cinsiyet kavramı üzerindeki etkisiyle cinsiyetin değişime açık ve esnek olduğu, bu nedenle cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rolleri arasında doğrudan bir ilişki olmadığı için bu kavramlarla ilgili ayrımların gereksiz olduğu düşünülebilir.

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet konularındaki ayrımların altında yatan politik, ekonomik, kültürel sebepler feminist kuramların tartışma konusu olmuştur. Tartışmaların temelinde cinsel kimliğin doğuştan mı yoksa kültürel olarak mı kazanıldığına dair sorular yer alır. Cinsel kimliğin doğuştan geldiğine inananlar "özcü" (essentialist) olarak adlandırılırken kültürel olarak sonradan şekillendiğini düşünenler "toplumsal yapılandırmacı" (social constructivist) olarak bilinmektedir. Kaynağını Platon'un düşüncelerinden alan klasik özcülüğe göre "fiziksel dünya sabit ve değişmez olgular" bütünüdür; modern anlamda sosyal bilimlerde kullanılan özcülük ise "doğal, kaçınılmaz,

evrensel ve biyolojik gerçeklerdir." (DeLamater ve Hyde, 1998: 10). Cinsiyet çalışmalarındaki özcülük ise aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır:

> […] Özcüler homoseksüelliğin nesnel, içten gelen ve kültürden bağımsız olduğunu iddia eder. Eğer homoseksüellik söz konusuysa, o zaman toplumsal ve kültürel etkenlerin önemi yoktur. Homoseksüellik tamamen genetik, hormonal, Oedipal, ya da bunların hepsinin birleşimidir. (Halwani, 1998: 29)

Özcü düşünce, cinsel kimliği belirlemede toplumsal ve kültürel unsurları reddederek cinsiyetin doğuştan belirlendiğini, diğer bir deyişle, kişinin cinsiyetini cinsel organlarının belirlediğini savunur. Bu bakış açısına sahip olan Alman yazar Karl Heinrich Ulrichs (1825-1895) aynı cinsle ilişkisi olan kişileri üçüncü cins olarak değerlendirirken, bu özelliklerin doğuştan geldiğini savunmuştur ve kadınsal güdülerle doğan erkekler için "urning", erkeksi özelliklerle doğan kadınlar için "dioning" sözcüklerini kullanmıştır.[5] Ulrichs'e göre kişinin cinsiyeti anne karnında belirlenir ve "doğanın kanunu olarak erkekler kadınlara, kadınlarsa erkeklere çekici gelir; ancak kendisi gibi ne erkek ne de kadın olan bazı istisnai bireyler üçüncü cinsi oluşturmaktadır." (Kennedy, 1997: 31). Sullivan'a göre, Ulrichs "kadınsı lezbiyen" veya "erkeksi homoseksüel" gibi bireylerden bahsetmediği için "dünyanın zıtlıklarla birlikte oluştuğuna inanan katı bir anlayışla teorisini kadın/erkek, aktif/pasif, özne/nesne, akıl/beden gibi karşıtlıklar üzerine kurmuştur." (2003: 6). Eksik yönlerinin bulunmasına rağmen Ulrichs'in görüşleri çağdaşlarını da etkilemiştir

[5] Hubert Kennedy'e göre Ulrichs'in Kertbeny'nin kavramsallaştırdığı 'homoseksüel' kelimesini kullanmak yerine kendi kelimelerini türetmesinde birkaç neden yatmaktadır. İlk olarak 'urning' ve 'dioning' kelimeleri Platon'un *Sempozyum* adlı eserinde yer alan Yunanca kelimelerden türetilmiştir. İkinci olarak Ulrichs'e göre 'homoseksüel' kelimesi negatif çağrışımlar yapsa da kendisinin türettiği kelimelerde bu çağrışımların olmadığını savunmuştur. Üçüncü olarak, Ulrichs ve Kertbeny'nin arkadaşlığı kişisel bir tartışmayla sona ermiş ve bu yüzden başka kelimeler türetmiştir (1997: 33).

ve cinsiyetin doğuştan geldiğine inanan psikiyatr Richard Von Krafft-Ebing (1840-1902), Ulrichs'e mektubunda "beni bu oldukça önemli alanda çalışmaya iten sadece sizin yazdıklarınızdır" demiştir (Kennedy, 2001: 166). Her iki yazar da cinsiyetin biyolojik olduğunu savunsa da her iki görüş arasındaki fark, Krafft-Ebing'in homoseksüel bireyleri hasta olarak görmesidir. Ne var ki hayatının son dönemlerinde Ulrichs gibi homoseksüel olan bireylerin "hasta" olmadığını kabul etmiştir.

En geniş anlamıyla toplumsal etmenlerin kişisel deneyimler üzerine etkisi olarak tanımlanan toplumsal yapılandırmacı (social constructivist) bakış açısına göre ise "gerçekler toplumsal unsurlarla oluşmuştur" (DeLamater ve Hyde, 1998: 13). Toplumsal yapılandırmacı düşünce özcülüğü reddeder ve kişinin cinsiyetinin doğuştan değil, aksine toplumsal kurallara göre şekillendiğini savunur. İngiliz tıp doktoru, yazar ve düşünür Havelock Ellis (1859-1939) cinsiyetin biyolojik olmadığını, homoseksüel bireylerin de hasta olmadıkları görüşünü ileri sürmüştür. Sullivan, Ellis'in fikirlerini şu sözlerle özetler: "Ellis'e göre nasıl ki renk körlüğü veya renkli işitme sadece anormalse, homoseksüeller de benzer şekilde hastalıklı ya da zararlı değildirler" (2003: 8). Sadece homoseksüeller değil, pek çok kez üçüncü cins olarak adlandırılan herhangi bir cinsiyete mensup kişilerin de cinsiyeti nedeniyle tehlikeli ya da hasta ruhlu olarak düşünülmesinin doğruluğu ve geçerliliği sorgulanılabilir. Ayrıca Ellis, "Krafft-Ebing gibi cinsiyet türlerini farklı şekillerde sınıflandırmaktan kaçınmıştır" (Crozier, 2000: 451). Cinsel isteğin karşı cinse duyulması nasıl toplumsal olarak kabul edilen bir olguysa, homoseksüel arzunun aynı cinse duyulması da kabul edilerek cinsiyet

sınıflandırmasından uzak, eşitlikçi söylemler sunulabilir. Berger ve Luckmann ise farklı bir görüş sunarak kişinin cinsiyetini belirlemede toplumsal unsurların etkili olduğunu belirtip beslenme ve cinsellik arasında ilişki kurmuşlardır:

> Biyolojik dürtülerin temelini beslenme ve cinsellik oluştururken bu dürtüler insanda oldukça esnektir. İnsanlar cinsel rahatlama ve beslenme ihtiyaçlarını gidermede biyolojik bünyeleri tarafından harekete geçirilir. Fakat biyolojik bünyesi cinsel rahatlamanın nerede olduğunu ya da ne yemesi gerektiğini söylemez. Bu karar kişiye bırakıldığı için herhangi bir kişi ona çekici gelebilir veya kendisini öldürecek bir şey yiyebilir. Bu esnada cinsellik ve beslenme biyolojik olmaktan ziyade sosyal yönlendirmeyle kişinin sadece eylemini kısıtlamaz, aynı zamanda da organizmanın işleyişini direkt olarak etkiler. Böylece başarıyla sosyalleşen birey yanlış bir cinsel özneye yönelmez veya yanlış bir yiyecekle karşılaştığında kusabilir. Göründüğü gibi gerçekliğin sosyal yapılandırmasının temeli olan sosyal yönlendirme kurumsallaşmanın özüdür. (1966: 202)

Bu görüşe göre kişi, beslenme ve cinsellik gibi ilkel ihtiyaçlarını karşılamak için başlangıçta sadece biyolojik bir dürtüyle yola çıkar; fakat insan sosyal bir birey olduğu için toplumsal unsurları göz ardı edemez. Biyolojik dürtülerle başlayan ihtiyaç giderme isteği daha sonra kişinin iradesi dışındaki toplumsal yönlendirmelerle ihtiyaç giderme sürecini etkileyerek toplumsal olarak şekillenmeye başlar. Böylece başlangıçta ilkel sayılabilecek bu biyolojik dürtüler kişinin sosyalleşmesiyle cinsiyetinin toplumsal unsurlarla biçimlenmesine neden olur. Biyolojik dürtülerle harekete geçen kişinin doğuştan gelen cinsiyetinin önemi olmadığı noktada kişinin cinsiyetinin biyolojik olarak belirlenmesinden çok toplumsal pratiklerle şekillendiği düşünülebilir.

Psikanalitik kuramın kurucusu Sigmund Freud (1856-1939) kişinin biseksüel eğilimlerle doğduğunu ve cinsel eğilimlerinin küçük yaşlarda şekillendiğini öne sürmektedir. Freud'a göre 3-5 yaş arasındaki "fallik dönem" adı verilen süreçte erkek çocuğun annesine olan düşkünlüğü babasını rakip olarak algılamasına neden olur ve bu dönem başarılı olarak atlatılamadığında erkek çocuğun annesini içselleştirerek dişil eğilimler sergilediği gözlenir. Benzer şekilde kız çocuğu annesini rakip olarak görüp babasını içselleştirebilir Freud "Oedipus kompleksi" ve "Elektra kompleksi" adı verilen bu gibi yatkınlıkları "cinsel sapkınlık" olarak nitelendirirken heteroseksüelliği ise "normal ve olgun bir psişenin sonucu" olarak değerlendirmiştir (Robinson, 1999: 80). Sapkın davranışları mutlak homoseksüel, androjini ve olası homoseksüel olarak üç grupta sınıflandıran Freud, bu davranışların "ömür boyu veya geçici bir süre devam edebileceğini, kimi durumda ise aralıklar halinde normal gelişme gösterebileceğini" ifade etmiştir (2000: 2-3). Freud'dan farklı olarak Fransız filozof Michel Foucault cinsiyetin doğuştan gelen özelliklerden bağımsız bir şekilde geliştiğini, söylemlerle şekillenen toplumsal bir araç olduğunu belirtmiştir:

> Cinselliği, iktidarın alt etmeye çalışacağı belirli bir doğa türü ya da bilimin yavaş yavaş açımlamaya uğraşacağı karanlık bir alan olarak görmemek gerekir. Cinsellik tarihsel bir tertibata verilebilecek bir addır: Üzerinde güç işlere girişilecek hasır altındaki bir gerçeklik değil, bedenlerin uyarılmasının, hazların yoğunlaştırılmasının, söyleme kışkırtmanın, bilgilerin oluşumunun, denetim ve direnmelerin güçlenmesinin bazı önemli bilgi ve iktidar

> stratejilerine göre birbirlerine eklendiği büyük ve görünür bir şebekedir o. (2007: 81)[6]

Cinselliğe tarihsel bir bakış açısıyla yaklaşmak onu toplumsal alanlarda eleştiriye açık bir hale getirirken, aynı zamanda her bir sosyal kurumun cinsellik söylemi birbirinden farklı olduğu için, bir süre sonra cinselliği değişim içinde olan bir yapılanmaya dönüştürmektedir. Toplumsal yapılandırmacı teorilere göre evrensellik ve sabitlik yoktur; bu yüzden toplumsal kurallara göre değişen "dini, kültürel, milli ve hatta cinsel kimlikler hayali, yaratılmış ve sürekli biçim değiştiren kimliklerdir." (Reedijk, 2010: 8). Toplumsal kuralların sürekli her toplumda değişim içinde olması ve bunun bireye etkisini göz önünde bulundurarak yapılandırmacı anlayışa karşı çıkanlar bu görüşü "bireysel girişime ve yaratıcılığa yer bırakmaması" ve "bireye edilgen bir rol verilmesi" nedeniyle eleştirmektedirler (DeLamater ve Hyde, 1998: 16).

Kuramsal boyutun yanı sıra, homoseksüelliğin Batı kültüründeki etkilerinin de bu kavrama yönelik yeni anlamların ve farklı algıların oluşmasında rolü büyüktür. Kültürel bağlamda homoseksüel ve lezbiyenlere olan düşmanlığın artmasıyla birlikte azınlıkta olan bu kişiler birleşme kararı alıp kendilerini topluma kabul ettirmek ve kişisel haklarını savunmak amacıyla gruplar kurarak harekete geçmişlerdir. Sosyal hayatlarında cinsel tercihleri yüzünden karşılaştıkları sıkıntılara birlikte karşı koymak ve heteroseksüel

[6] Metnin Türkçeye çevirisi Hülya Uğur Tanrıöver'e aittir; Michel Foucault'nun *Historie de la Sexualité I: La Volonté de Savoir* (1976), *Historie de la Sexualité II: L'usage des Plaisirs* (1984), *Historie de la Sexualité III:Le Soici de Soi* (1984) adlı kitaplarının *Cinselliğin Tarihi* başlıklı çevirisinden alınmıştır (Foucault, 2007: 81).

söyleme kendilerini kabul ettirmek adına 1950 yılında Harry Hay'in önderliğinde "Mattachine Society" adında ilk homofil grup kurulmuştur. Toplumda daha fazla dışlanmamak ve heteroseksüellerle eşit haklara sahip olmak için sesini duyuran grup New York, San Francisco, Chicago ve Washington gibi önemli kentlerde örgütlenmeye başlamıştır. Önceleri *Mattachine Review* adında bülten yayımlayan grup üyeleri 1953'te *One* adında bir dergi çıkararak homoseksüel olmayı övmüşlerdir. "Mattachine Society"e yönelik en önemli eleştirisi ise sadece homoseksüel erkeklerin yaşadığı sorunların ele alınması ve kadınlara yer verilmemesi olmuştur. Bu eksikliği gidermek amacıyla 1955 yılında sadece kadınlar için olan "Daughter of Bilitis" adında bir başka homofil grup kurulmuştur. "Mattachine Society" gibi homoseksüel bireyleri toplumla bütünleştirme amacını güden bu grup eğitime önem vererek kadınların bilinçlenmesini sağlamışlardır. Her iki grup da toplumda farkındalık yaratmaya çalışsa da 1950'lerde ve 1960'larda Amerika'da lezbiyen, gey, biseksüel ve transseksüel kişiler cinsiyetleri nedeniyle işlerinden kovulmaya, polis baskınına uğramaya, evsiz kalmaya, eğitim eşitliğinden yararlanamamaya devam etmiş ve heteroseksüel olmayan kişiler zihinsel ve ruhsal hasta, suçlu ya da günahkar olarak nitelendirilmiştir (Herek, 2009: 84). Heteroseksüel söylem cinsiyet farklılıklarından güç kazanmak adına iki yol izler:

> […] Cinsiyet damgasının kalbindeki güç farkı burada heteroseksizm olarak adlandırılacak olan yapısal cinsiyet damgası tarafından sürdürülür. Cinsiyet damgasını sosyal kurumların içine yerleştirerek –örneğin, din, hukuk, tıp- heteroseksizm, heteroseksüellerin cinsel azınlıktaki kişilerden daha güçlü olduğunu sağlama alır. Bunu başarmak için de iki yöntem kullanır: İlk olarak,

> gey, lezbiyen ve biseksüel insanlar toplumda yokmuşçasına tüm toplumun heteroseksüel olduğuna dair bir kanı yaratılır. İkinci olarak da, eğer cinsel farklılık görülebilir bir durumdaysa, heteroseksizm heteroseksüellerin, heteroseksüel davranışların ve farklı cins ilişkilerin doğal ve normal olduğu ve dolayısıyla hemcins ilişkilerin anormal ve doğal olmayan ilişkiler olduğu kanısını diretir. (Herek, 2009: 67)

Heteroseksüel sistem mekanizması cinsel farklılık algıladığında ve bu farklılığın gözle görülür derecede artması durumunda işlemeye başlamaktadır ve toplumsal alanlarda düşmanlık ve ayrımcılılığa neden olarak bir çeşit ötekileştirme stratejisi olarak heteroseksüel olmayan bireylere ikinci sınıf muamelesi yapmaktadır. Heteroseksüel söylem eşcinsel kişileri bir tehdit olarak algılar ve kendi yöntemleriyle bir çeşit eritme potası yaratır.

1970'lerde ise homoseksüelleri birleştirmek için kurulan örgütler daha çok faaliyete geçerek baskın olan heteroseksüel sisteme meydan okumaya başlamışlardır ve çabalar sonucunda politik ve sosyal güç kazanılmıştır. Örneğin, "1970'lerin ortalarında, Amerika'da eyaletlerin yarısından fazlasında homoseksüellikle ilgili olumsuz yasalar feshedilmiş; pek çok şehirde ayrımcılık karşıtı kanunlar yürürlüğe koyulmuş; sivil hizmetler komisyonu homoseksüellere iş verme yasağını ortadan kaldırmıştır" (Seidman, 1997: 166). Homoseksüellerin elde ettikleri haklardan memnun olmayanlar onları aile kavramına zarar vermekle suçlayarak heteroseksüel sistemin devamlılığını istemişlerdir. Seidman'a göre ise homoseksüel karşıtı söylemler "homoseksüelliğin meşruiyetini reddetmeyi, gey alt kültür grupları dağıtmayı, geylerin marjinal konumuna geri dönmelerini ve homoseksüelliğin tehlikelerine karşı söylemlerin oluşturulmasını amaçlamıştır" (1997: 167).

1970'lerde kazanılan haklar 1980'lerin başlarında da devam etmiş ve Dünya Sağlık Örgütü 1981 yılında homoseksüelliği zihinsel hastalıklar sınıfından çıkarmıştır. Ne var ki 1980'lerin ortasında AIDS hastalığının Amerika'da yayılmasıyla gey karşıtı söylemler çoğalmış ve homoseksüeller tekrar "hastalıklı" olarak görülmeye başlanmıştır. Toplumda bir kesim AIDS'i homoseksüeller için Tanrı'dan gelen ilahi bir ceza olarak değerlendirirken, bir diğer kesim hastalık için araştırma yapılıp önlemler alınmasını istemiştir (Stewart, 2003: 20). 1980'ler boyunca eleştirmenler de AIDS için iki ayrı görüşteydi: "AIDS bir yandan alt kültürdeki cinsel değerlerin başarısızlığı, diğer yandan ise normatif heteroseksüelliğin dar görüşlü kültürünün korkularının simgesiydi" (Seidman, 1997: 168). 1990'lara gelindiğinde "Queer Nation" adında heteroseksüel ve homoseksüellerin eşit haklarla aynı alanda yaşayabilmelerini amaçlayan yeni bir grup kurulmuştur. 1993 yılında Amerika'da askerlik için erkeklere cinsiyet ile ilgili soru sorulmaması, geçmişten o zamana dek oluşturulan gruplar ve yapılan eylemlerin etkili olduğunun göstergesidir. "Don't Ask, Don't Tell" adı verilen politikaya göre homoseksüel kişiler cinsel kimlikleri kimseye söylemeden, kendilerini ifşa etmeden, orduya katılma hakkını elde etmişlerdir. 21. yüzyılda ise pek çok Avrupa ülkesi ve Amerika'nın birçok eyaleti tüm insanların eşit olması gerekliliğinden yola çıkarak hemcins evliliklere izin veren yasalar çıkartmış ve 2010 yılında "Don't Ask, Don't Tell" yasası yürürlükten kaldırılarak, Amerikan ordusu 'queer' bireylerin özgürce ve korkusuzca kimliklerini belirtebilecekleri bir ordu halini almıştır. Günümüzde 'queer' bireyler elde ettikleri haklarla eskisinden daha hoşgörülü bir toplumda, cinsel kimliklerinin

sosyal yaşantı üzerinde daha az etkili olduğu bir ortamda yaşamaktadırlar ve böylece geçmişten bugüne baskın olan toplumsal söylem değişikliğe uğramıştır.

Homoseksüelliğin kuramsal ve kültürel olarak ele alınmasına ek olarak edebi bağlamda da "eşcinsel kimliklerin çağdaş kavramlarını tarif eden muazzam bir yayın yayımlanmıştır" (Stevens, 2011: 11)[7]. Britanyalı yazar Radclyffe Hall'un *The Well of Loneliness* (1928) adlı romanı lezbiyen yazınında önemli bir yere sahiptir. Otobiyografik öğeler içeren romanda Stephen adlı bir kadının küçüklüğünden yetişkinliğine uzanan dönemde kendini geleneksel anlamda bir kadın olarak hissetmemesi ve lezbiyen olduğu için bir süre sonra ailesinden uzaklaşarak kendisi gibi farklı cinsel kimlikleri arkadaş edinip sonunda kendi deneyimlerini anlatan bir yazar olması anlatılır. Romanın sonundaki cümle son derece çarpıcıdır: Stephen Tanrı'ya "Bizim yaşamamıza hak tanı!" (Hall, 448: 2005) diye yalvararak aslında bu dönemde farklı cinsel kimlikteki kişilerin durumunu özetleyen bir dua eder.

Virginia Woolf'un *Orlando: A Biography* (1928) adlı eseri üç yüz yıllık yaşamının doğumundan yaklaşık otuz yaşına kadar olan kısmını erkek olarak geçiren fakat daha sonra cinsiyet değiştirip kadın olan Orlando karakterinin hikayesini anlatır. Radclyffe Hall'un *The Well of Loneliness* romanı gibi 1928'de basılmasına rağmen İngiltere'de onun kadar yankı uyandırmamıştır. Orlando'nun gerek üç yüz yıllık yaşamı gerekse gizemli bir şekilde cinsiyet değiştirmesi gibi fantastik öğelerle romanın gerçeklikten uzaklaşması, Woolf'un bu romanının ülkede yasaklanmamasını sağlamıştır.

[7] Metnin çevirisi Kıvanç Tanrıyar'a aittir; Hugh Stevens'ın *The Cambridge Companion To Gay and Lesbian Writing* adlı kitabının *Gey ve Lezbiyen Yazını* başlıklı çevirisinden alınmıştır (Stevens, 2011: 11).

Amerikan yazar James Baldwin'in *Giovanni's Room* (1956) başlıklı romanı David ve Giovanni'nin biseksüel ve homoseksüel cinsel ilişkilerini ele alır. İtalyan Giovanni Fransa'da çalıştığı gey barda David ile tanışır. Bir süre sonra David, kız arkadaşının İspanya'dan dönmesi ve çevresel baskılar üzerine Giovanni'yi terk eder; fakat huzur bulamaz ve Giovanni'nin ölümünden sonra vicdan azabı hisseder. 20. yüzyılın ortalarında yazılmış olmasına rağmen hala heteronormallik dışında kaldığı için edebi kısıtlamalar mevcut olduğundan, bu roman Fransa'da geçer. Giovanni ve David arasındaki ilişki açıkça sergilenmektense örtük bir şekilde okuyucuya aktarılır.

Rita Mae Brown'un *Rubyfruit Jungle* (1973) adlı romanı Molly karakterini lezbiyen olarak açıkça gösterdiği için önemlidir. Molly küçüklüğünden beri lezbiyen olduğunun farkındadır ve baskın toplumsal söylemin dışına çıkarak lezbiyen ilişkilerde bulunmaktan kaçınmaz. Ne var ki tam bursla okuduğu üniversiteden oda arkadaşıyla lezbiyen ilişkisinin fark edilmesi üzerine bursu kesilir ve para kazanmak için New York, Pennsylvania, Florida gibi farklı eyaletlere gider. Lezbiyen ilişkilerin açıkça sergilenmesine ve bu kişilerin toplumda daha fazla yer edinmesine rağmen sosyal hayatında hiçbir tutunacak dal bulamadığı için Molly çaresizlikle dolu bir hayat geçirir ve roman mutsuz biter.

Gey ve lezbiyen yazınına önemli katkıda bulunan yukarıdaki romanların ortak özellikleri şöyledir: Yazarlarının hayatından kesitler sunduğu için otobiyografik özellik taşır. Romanın başkişisi cinsel farklılığının farkındadır ve kimliğini toplumsal baskı nedeniyle dışa vuramaz, bu yüzden ailesi ve sosyal

çevresinden uzaklaşır. Kişi cinsel farklılığı nedeniyle göç ettiği yerde dahi azınlık olarak görüldüğü için toplumsal bir tehditmiş gibi çoğu sosyal imkandan yoksun bir hayata mahkum edilir ve bu nedenle bu tür romanlarda modernist dönemde çoğunlukla kötümser bir hava hakimdir. Ayrıca heteroseksüel söylem o kadar baskındır ki "homofobik sansürler lezbiyenliğe ve geyliğe yapılan gönderimlerin şifrelenmesine, bir maskenin ardında saklanmasına ve sembolik belirteçler olarak kalmasına neden olmuştur" (Borghi, 2000: 157). Bu durumun bir diğer nedeni de o dönemde queer kimliklerin toplumda yeterince meşrulaşmamasıdır. Kendilerini heteroseksüel söylemden sakınmak için "pek çok modern eşcinsel kişi gey veya lezbiyen kimliğini reddetmiştir [...] kimisi kendi kendisini etiketlemekten kaçınırken kimisi de kısıtlayıcı sınıflandırmalara direnmiştir" (Schuyf ve Sandfort, 2000: 215-216).

Çağdaş queer yazını söz konusu olduğunda yukarıdaki özellikler queer teori ve postmodernizmle birlikte değişime uğramıştır. 20. yüzyılın son yarısındaki özgürlükçü hareketlerle toplumsal söylemlerin cinsiyeti şekillendirdiğini belirten "queer teori" ortaya çıkmıştır. Jeffrey Weeks'e göre bu teori,

> Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sınırlarını sorgulatır ve teori üzerine kuracak, bilinçli bir şekilde radikalleştirecek ve görüşlerini yapılandıracak bir şekilde değişken cinsiyet sınıfları sunar. Düşünce ve deneyimle kanıksanmış suç teşkil eden ve bilinçli bir şekilde yıkıcı kişisel ve eleştirel bir duruş sergiler. (2000: 2)

Queer teori kadın/erkek cinsel ikiliğini yeniden yapılandırarak cinsiyetin esnek ve sınırsız olduğunu, ayrıca cinsiyetin doğuştan geldiği düşüncesi yerine cinsel

kimliğin toplumsal unsurlarla değişen performatif bir yapısı olduğunu savunur. Postmodernist gey ve lezbiyen yazınında karakterlerin cinsiyetleri ve cinsel eylemleri açıkça sergilenmiştir ve cinsiyet kavramının yeniden yapılandırılmasıyla aykırı ve parçalanmış kimlikler geniş bir yelpazede temsil edilerek cinsiyetin kadın/erkek ikiliğiyle sınırlı olmadığı vurgulanmıştır. Bu düşünceler edebi imgelemde de çeşitli temsillerle desteklenmiştir. Örneğin, Jeanette Winterson'ın *Tek Meyve Portakal Değildir* (1985) adlı otobiyografik unsurlar içeren ilk romanında küçük yaşlardan beri lezbiyen olduğunu anlayan, fakat aile ve çevresel baskılar nedeniyle kimliğini ortaya koyamayan Jeanette'nin öyküsü anlatılır. Jackie Kay'in *Trompet* (1998) adlı romanında hayatı boyunca erkek kıyafeti giyen ve ancak öldüğünde kadın olduğu anlaşılan Joss Moody'nin ölümünden sonraki olaylar anlatılır. Kathleen Winter'ın *Annabel* (2010) adlı romanı hem kadın hem erkek cinsel organlarıyla doğan Wayne'in babasının erkek, annesinin kadın niteliklerini beslemesiyle ortaya çıkan kimlik çatışmasını konu alır. Rachel Gold'un *Emily Olmak* (2012) romanında Christopher adlı gencin cinsel farklılığını keşfederek Emily'e dönüşme serüveni anlatılır. Abigail Tarttelin'in *Altın Çocuk* (2013) adlı romanında ise çevresi tarafından her zaman sevilen ve örnek gösterilen Max'ın biyolojik olarak çift cinsiyetli olduğunun keşfedilmesi ardından aile ve çevrenin sergilediği tutum ele alınır. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere çağdaş yazında yaratılan bu karakterlerin cinsiyet çeşitlilikleriyle kadın/erkek ikiliğine meydan okunmuştur.

Postmodernizmle birlikte ikili zıtlıkların yapı söküme uğramasıyla bu zıtlıklara karşı ortaya çıkan güvensizlik queer yazını etkileyerek kadın/erkek

ikili zıtlığına karşı şüphecilik doğurmuştur. Gable'a göre kadın/erkek, homoseksüel/heteroseksüel gibi "normal" kavramları sorgulatmak postmodernist edebiyatının tanımlayıcı bir özelliğidir (2011: 145). Çağdaş yazarlar da kadın/erkek ikiliği dışında farklı cinsel sınıflara ait karakterler yaratarak toplumca "normal" kabul edilen cinsiyetleri sorgulatma yoluna gitmiştir. Postmodern şüphecilikten beslenen postmodernist queer yazını baskın sistemin öne sürdüğü cinsel ikili zıtlıkları eserlerde sorunsallaştırarak okuru düşündürür ve cinsiyet kavramının esnekliğine vurgu yaparak farklı cinsiyetlerin tanınmasında rol oynar. Postmodern ve queer yazının örtüşen bir başka özelliği olarak Borghi, cinsel kimliklerin edebi temsilleri üzerine incelemeler yapan Paulina Palmer'in çağdaş queer yazını hakkındaki görüşünü şöyle dile getirir: "Postmodern stratejileri uygulayan yakın zamanlardaki queer yazını, kimlik politikalarından uzaklaşıp değişken, cinsel ve metinsel kimliklere yönelerek metnin kurgusallığını vurgular" (2000: 158). Çağdaş queer yazını yaratılan farklı cinsiyetteki karakterlerin ve onların hikayelerinin kurgusal olduğunu farklı anlatım teknikleriyle okura aktararak metnin kendi kurgusal gerçekliğini yaratır. Nitekim, okuru gerçeklik ile kurmaca ikilemine sokarak okuduklarının gerçekliğini sorgulatmak postmodern yazının özelliklerinden biridir. "Üstkurmaca" adı verilen bu postmodern yazın tekniğine, tez kapsamındaki *Plüton'da Kahvaltı* adlı romanda gerçek ile hayalin bir arada birbirinden farksızmışçasına sunulmasıyla yer verilirken, *Middlesex* adlı romanda ise anlatıcının Türk-Yunan tarihi ile Amerikan tarihini kendi kişisel tarihiyle bir araya getirerek okuru tarih/kurmaca ikilemine düşürmesiyle göze çarpar. Bunun yanı sıra, Stevens'ın da belirttiği gibi "eşcinsellikle bağlantılı olarak tartışılan

edebiyat büyük ölçüde kendilerini gey diye tanımlayan yazarlar tarafından yazılmadı" (2011: 2). Nitekim bu tezde incelenecek olan *Plüton'da Kahvaltı*'nın yazarı Patrick McCabe ve *Middlesex*'in yazarı Jeffrey Eugenides de queer yazarlar değildir ve bu nedenle bu romanlar cinsel kimlik açısından otobiyografik özellik taşımazlar. Otobiyografik öğelerin az olması da metnin kurgusal olduğuna inandırıcılık sağlayan etmenlerdendir.

Bu tez kapsamında incelenecek birinci eser *Plüton'da Kahvaltı* 1960'larda İrlanda'da başlar. Romanın başkişisi Patrick üvey annesiyle yaşar; babası kilisede papazdır, annesi ise Londra'da yaşamaktadır. Üvey annesi sık sık Patrick'i kadın giysileri giydiği ve kadınca hareket ettiği için azarlar; fakat Patrick hayatını bir kadın olarak sürdürür. Babası da uzaktan uzağa takip ettiği Patrick'in durumundan memnun değildir. Patrick, okulu bitirdikten sonra annesini bulmak ve yaşadığı yerin baskısından kurtulmak için Londra'ya yola çıkar. Bu yolculukta başına cinsiyeti ve milliyeti nedeniyle türlü belalar gelir. En sonunda memleketine geri döndüğünde, terapi gördüğü hastanede bir sabah uyanıp tüm ailesi ve arkadaşlarının yanı başında "O bizimdir!" diyerek onu kabul etmelerini düşler.

Middlesex adlı romanda ise romanın başkişisi Cal[8] ailesinin 1922'de Amerika'ya göç etmesini ve bu göçle birlikte onun hem erkek hem de kadın bedenine sahip olmasına neden olan genin hikayesini anlatır. Ailesi çocuklarının gerçek cinsiyetinden habersizdir ve Cal bir kız çocuk gibi yetiştirilir. Fakat bedeni bir kadın bedeninin gelişimini göstermez ve böylece

[8] 14 yaşına kadar ailesi tarafından cinsiyeti kadın olarak düşünüldüğü için romanın başkişisinin adı Callie'dir; fakat daha sonra yaşamını erkek olarak sürmeye devam ettiğinde kullandığı ad ise Cal'dir.

hermafrodit olduğu anlaşılır. Patolojik bir vaka gibi uzun süre incelemelere tabi tutulan Cal, buna daha fazla dayanamaz ve hastaneden kaçarak yaşamını erkek olarak sürdürmeyi seçer. Cal, cinsiyeti yüzünden ailesi tarafından dışlanmaz; fakat kendini bulunduğu yerde mutlu da hissetmez. Türkiye'den göç eden anneannesi ve dedesinin aslında kardeş olduğunu öğrenen Cal bir süre sonra dış işlerinde çalışmaya başlar ve çeşitli ülkelerde yaşar. Utandığı cinsel kimliğini kadınlardan saklar ve her bir ya da iki yılda bir tayini çıkarak başka ülkeye yerleşir. Ne var ki onu olduğu gibi kabul eden Julie adında bir kadınla tanıştıktan sonra artık saklanma ihtiyacı hissetmez.

Cinsel kimliğin bünyesinde bulundurduğu cinsel karmaşayı farklı kültürlere yerleştirerek kurgulayan bu romanların incelenmesinde özelden kamusal alana doğru seyreden bir sıra izlenecek olup, her iki roman sırasıyla cinsel kimlik, aile ve göç konuları bağlamında birlikte tartışılacaktır. Cinsel kimlik çerçevesinde Judith Butler'ın performatif cinsiyet üzerine görüşlerinden faydalanılarak, biyolojik organların cinsiyeti belirlemediği, cinsiyetin tekrar eden eylemlerle toplumsal bir çerçevede geliştiği ve değişim içinde olduğu tartışılacaktır. Aile ve göç bölümünde ise kadın/erkek cinsiyetine sahip olmayan evlatları için ailelerin sergilediği tutum ele alınarak aile bireylerinin toplumsal normların dışında kalan çocukları için sergiledikleri tutumların onları nasıl göç etmeye sevk ettiği irdelenecektir. Ayrıca, tez kapsamındaki romanların farklı kültürel çevrelerden çıkmasına rağmen cinsiyete yönelik benzer kısıtlayıcı ve baskılayıcı toplumsal eğilimler göstermesine değinilerek romanların cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarına sunduğu eleştirel tutum eserlerin birbiriyle kurduğu transkültürel diyalog bağlamında ele alınacaktır.

BÖLÜM I

PATRICK McCABE'İN *PLÜTON'DA KAHVALTI* VE JEFFREY EUGENIDES'İN *MIDDLESEX* ROMANLARINDA CİNSEL KİMLİK

Patrick McCabe'in *Plüton'da Kahvaltı* (1998) başlıklı romanı 1960'lar ve 1970'lerde Patrick Braden adlı İrlandalı gencin bir travestiye dönüşmesini ve onun başından geçen olayları anlatır. Patrick, gençlik yıllarından itibaren toplumsal cinsiyet normlarına uygun bir erkek olmadığının farkına varır, nitekim kadın kıyafetleri giymekten, pahalı kadın parfümleri sıkmaktan ve kadınlara özgü davranışlar sergilemekten hoşlanmaktadır. Tez kapsamındaki ikinci roman olan ve 1922'den 1970'lere uzanan Jeffrey Eugenides'in *Middlesex* (2002) adlı romanı ise Calliope Helen Stephanides'in aile içi evlilikten kaynaklanan bozuk bir gen nedeniyle doğuştan hem erkek hem de kadın cinsel organlarına sahip olarak dünyaya gelmesini anlatır. Küçük yaşlarda ailesinin bunu fark etmeyerek Calliope'u bir kız olarak yetiştirmesine rağmen, Calliope hayatına bir erkek olarak devam etmeye karar verir. Tezin bu bölümünde travesti olan Patrick'in ve hermafrodit olan Calliope'un cinsel kimliklerinin nasıl şekillendiği ile cinsiyetin performatif[9] ve değişken doğası, iki eserin birbiriyle kurduğu transkültürel diyalog bağlamında irdelenecektir.

[9] "Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory" başlıklı makalesinde Judith Butler cinsiyetin sabit olmadığını, aksine tekrar eden eylemlere dayandığını ileri sürmüştür. Toplumsal cinsiyet normları bağlamında bu eylemlerin kasıtlı ve performatif olduğunu ve 'performatif' sözcüğünün ise "dramatik" ve "gönderimsel olmayan" anlamlarını taşıdığını belirtmiştir (Butler, 1988: 522).

Sigmund Freud cinsel yatkınlıkları açıklarken tüm bireylerin biseksüel eğilimlerle doğduğunu, fakat 3-5 yaş arasındaki "fallik dönem" adı verilen zaman diliminde cinsel kişiliğin şekillendiğini ileri sürer. Bu dönemde erkek çocuğu karşı cins olan anneye yönelir ve aynı cins olan babayı bir rakip olarak algılar. Bu durumda sadece anne ve baba arasında değil, aynı zamanda dişil ve eril yatkınlık arasında da tercih yapmak zorunda kalır. Butler, heteroseksüel yatkınlığın tercih edilmesinin nedenini "erkek çocuğun babası tarafından hadım edilme korkusu değil, hadım edilme korkusu- yani, heteroseksüel kültürde erkek eşcinselliğiyle bağdaşlaştırılan 'dişilleşme' korkusu" olarak açıklar (2012: 125). Başta annesine yönelen erkek çocuğu arzu nesnesi olarak annesini kaybettiği durumda kaybını içselleştirerek kendini annesiyle özdeşleştirebilir ve "dişil libidinal yatkınlıkları pekiştiren/derleyen bir dişil üstben kurar" (Butler, 2012: 125). "Oidipus kompleksi" adı verilen bu durum aynı zamanda toplumsal cinsiyetin şekillenmesinde önemlidir ve bu komplekste annenin yitirilmesiyle tutulan yas zamanla bir çeşit melankoliye dönüşür. Freud "Yas ve Melankoli" (1917) başlıklı makalesinde kişinin sevdiği birini kaybetmesinin ardından derin bir yas tutarak kaybedilen kişinin niteliklerini taklit yoluyla içselleştirdiğini ve bu özdeşleşmenin kimliğin bir parçası haline geldiğini savunur. Erkek çocuğun annesini arzu nesnesi olarak gördüğü fallik dönemde, annenin kaybedilmesi durumda, ego kayıp kişiyi içselleştirme eğilimi gösterir. Arzu nesnesinin yitirilmesiyle libido özgürleşerek kaybı telafi etmek adına arayışa girer. Bu arayış sonucunda libido başka bir arzu nesnesi yerine egoya yönelir. Böylece, ego ve kaybedilen kişi arasında yakınlık kurulur ve bu durumda "kaybın egoya gölgesi düşer ve kayıp kişi

kayıp egoya dönüşür; böylece kayıptan önceki ve sonraki ego arasında bir çatışma başlar" (Freud, 2001: 245). Bu çatışmanın sonucunda, birey kaybedilen arzu nesnesini telafi etmek için kaybedilen kişinin niteliklerini taklit etme yatkınlığı gösterir. Bu taklitler zaman içerisinde tekrar eden eylemler halini alarak kaybedilen kişinin özelliklerinin içselleştirilmesine neden olur ve kimliği değişime uğrar.

Freud'un görüşleri ışığında Patrick ve ailesi arasındaki ilişki göz önünde bulundurulduğunda Patrick'in arzu nesnesi olarak annesini yitirmesiyle onun özelliklerini içselleştirdiği ve bunun sonucunda kimliğinin değiştiği görülür. Güney İrlanda sınırına yakın Tyreelin adlı küçük bir kasabada, kilise papazı olan Bernard McIvor'un kendisine kahvaltı getiren genç kız olan Eily Bergin'e tecavüz etmesiyle dünyaya gelen Patrick, annesinin onu terk etmesi ve babasının bir papaza yakışmayan davranışının duyulmaması için kendisini reddetmesiyle üvey annesi Mrs. Braden ve üvey kardeşleri ile birlikte yaşar. Ne var ki, üvey annesi evlat edindiği hiçbir çocuğa karşı tam bir anne rolü üstlenemez. Francette Pacteau, kişinin kendisini yetiştirenlerin cinsiyetiyle kendini özdeşleştirme eğilimi olduğunu savunur (1986: 68). Benzer şekilde, bir erkek çocuğu olarak annesine yöneldiği fallik dönemde çevresinde herhangi bir baba figürü olmadığı için Patrick'in anne figürüne eğilimi artar. Ayrıca, Patrick annesi ve babası arasındaki tecavüz olayını öğrendiğinden beri babasına karşı hırçınlaşır; çünkü ona göre babası tecavüz olayının suçlusu olmakla kalmayıp aynı zamanda kendisine bu kadar yakın bir yerde yaşamasına rağmen hayatının hiçbir döneminde yanında olmayan bir yabancıdır.

Patrick, bir düşman olarak gördüğü babasına karşılık kayıp olan annesini ise içselleştirerek annesi yoluyla kendine yeni bir kimlik oluşturur. Dişil kimliğin galip geldiği ego çatışmasında Patrick kadınlara özgü davranışlar sergilemeye başlayarak annesinin kaybını telafi etmeye çalışır ve küçük yaşına rağmen cinsiyet olarak farklı olduğunu anlar. Bir gün üvey annesi Whiskers ve kardeşi Caroline kiliseye dua etmek için gittiğinde Patrick onların yaklaşık bir saat gelmeyeceğini düşünerek Caroline'in elbisesini giyip üvey annesinin rujunu sürer ve aynaya bakarak kendine "Merhaba, Patricia!" der (McCabe, 1998: 12)[10]. Patrick bu kıyafetin içinde gerçek Patrick'i bulur ve hayatındaki olumsuzluklardan kaçmak için sıklıkla kullandığı hayal dünyasına sığınarak ünlü Amerikan aktör Efrem Zimbalist Junior ile şarkı söyleyip dans ettiğini düşler. Kendisini o kadar mutlu hisseder ki dua kitabını unuttuklarını fark edip eve dönen Caroline ve Whiskers'ın sesini duymaz. Üvey annesinin bu duruma tepkisi heteroseksüel sistemin küçük bir kasabada işleyişinden beklenildiği gibidir: 13 yaşındaki Patrick'i yakalar ve bu davranışı yüzünden onu tokatlar. Biyolojik olarak bir erkek olması bir erkek gibi davranmasını gerektirdiği düşüncesi ile Patrick ailesi tarafından dışlanır. Bu bağlamda Lev, ailelerin çocuklarının biyolojik cinsiyete uygun davranmasına dair beklentisine karşılık ufuk açıcı bir nükteye yer verir: "Lezbiyen bir çiftin bir bebeği olur. Yolda karşılaştıkları arkadaşı 'bebeğiniz kız mı erkek mi?' diye sorması üzerine 'çocuğun bize söylemesini bekliyoruz' yanıtını verirler" (2010: 283). Çocuğun kendi özgür iradesiyle cinsiyet seçimini yaparak kendilerine belirtmesini

[10] Romandan yapılacak sonraki alıntılarda yalnızca sayfa numarası verilecektir. Romandan Türkçeye yapılan çeviriler tez yazarına aittir.

bekleyen çiftin bu nüktedan konuşması ailelerin çocuklara biyolojik yapının cinsiyet konusunda aldatıcı olduğunu hatırlatır niteliktedir.

Patrick bir erkeğe yakışmadığı düşünülen davranışlarıyla sık sık cezalandırılsa da 'kadınsı' eğilimlerini değiştirmeye niyeti yoktur. Arkadaşları Charlie ve Irwin ile okuldan sonra küçük bir çadırda toplandıkları bir gün Patrick, Charlie'nin annesinin dolabından getirdiği kıyafetleri giyip takıları takarak şarkı söyler. Kendini bu kıyafetlerin içinde iyi hissetmesine rağmen, Irwin onunla aynı fikirde değildir: "Kadın gibi giyinmiş şu aptal Braden'a bakın!" (17). Patrick dişil eğilimleriyle ilgili kendisine söylenen hiçbir söze aldırmaz ve bu uğurda komşusu Mrs O'Hare'in iç çamaşırlarını (14) ve bazı dükkanlardan kozmetik ürünleri çalar (20). Heteroseksüel sistemin baskın olduğu bu kasabada Irwin'in Patrick'e söylediklerinin yaşadıkları toplumun cinsel kimlik üzerine görüşünü yansıttığı söylenebilir. Patrick'in ise bu sözlere kulak asmayarak cinsel kimliğini sergilemeye devam etmesi bu sisteme bir başkaldırı olarak düşünülebilir.

"Fare Kapanı Köşkü" (32) dediği evden ve kasabasından ayrılan Patrick, geçimini sağlamak için vücudunu satmaya hazırdır ve bir süre sonra yolda evli bir politikacının arabasına rastlar. Her ne kadar adını saklamak için kendisine Dummy Teat dese de daha sonra bu politikacının adının Eamon Faircroft olduğunu itiraf eder. Patrick kısa bir süre içinde Eamon'un sevgilisi olur ve Eamon öldürülene kadar onunla birlikte yaşamaya devam eder. Patrick bu süre zarfındaki yaşamını şöyle özetler: "Her gün uyandığımda öldüm ve cennete düştüm diye düşündüm!" (32). Patrick evden kaçtığına pişman değildir; aksine kendisine cömert ve nazik olan bu adamla çok mutludur:

> Bana ‘Nasıl kokuyorum?’ diye sorduğunda çoğu zaman dikkat bile etmeden, bana aldığı ayakkabılarla sersemlemiş bir şekilde (Söylemeliyim ki- onun parasıyla aldığım ayakkabılar- çünkü kız şeyleriyle ilgili en ufak bir fikri bile yok!) ya da kendime Chanel No.5 parfümü sıkarken (Gördünüz mü, hiç önemsemez! ‘Ne istiyorsan onu al!’ der. ‘Parasını düşünme!’) ‘Gayet iyi’ diye cevap verirdim. (32)

Patrick’in asıl mutlu olma sebebi Eamon’un onun dişil eğilimlerini destekleyecek maddi imkanı kendisine sunmasıdır. Her ne kadar Dummy hakkındaki en harika şeyin sürprizlerle dolu olmasını (31) ya da Dummy hakkında en sevdiği şeyin arabasının temizliği ve nazik biri olmasını (32) söylese de Eamon için “Dummy Teat Finansal Enstitü” (35) demekten kendini alamaz. Dummy’nin verdiği paralarla Cumartesi günleri Charlie ile birlikte gittiği Dublin’de hem kendine hem de arkadaşına çok sayıda kıyafet, parfüm, kozmetik ve bakım ürünü alır (36).

Patrick’in sergilediği davranışlar Butler’ın düşünceleri ışığında değerlendirildiğinde Patrick’in tekrarlardan oluşan ‘kadınsı’ eğilimlerinin ve sergilediği davranışların kendisine yerleşik bir cinsel kimlik oluşturmak adına olduğu söylenebilir. Butler’a göre cinsiyetten önce gelen bir cinsiyet yoktur; bir başka deyişle cinsiyet biyolojik değildir. Kişinin “ben” diyebileceği bir kimlik performatif tekrarlar sonucu oluşur. Bu tekrarlar sonucunda oluşan ve kökleşen kimlik ise bir rol değildir; aksine

> […] cinselliğin tekrar tekrar uygulanıp temsil edilmesiyle “ben” ısrarla yeniden kurulur; paradoksal bir durum olarak, oluşturduğu kategorinin istikrarsızlığını yerleştiren de işte bu, rolün tekrarlanışıdır. ‘Ben’ bir tekrarlanma yeriysem, yani, ‘ben’ kendini ancak belli bir şekilde tekrar ederek kimlik görünümüne

> kavuşuyorsa, o takdirde 'ben', kendini tutan bu tekrarlar sonucu hep altındaki zemini kaybedecektir. (Butler, 2007: 17-18)

Kişide doğuştan gelen yerleşik bir "ben" olmamasına karşın üzerinde cinsiyet taşıyacak bir özne gereklidir. Ne var ki "cinsiyet öznenin ifa etmeyi seçtiği bir temsil değildir" (Butler, 2007: 31); cinsiyete yönelik dışavurumlarla ve zaman içinde bu dışavurumların bütünsel tekrarıyla performatif olarak bir kimlik oluşur. Sürekli tekrarlarla yeni bir temsil oluştuğu için cinsiyeti belirleyen biyolojik anlamda sabit ve tanımlayıcı ölçütler yoktur. Benzer şekilde Patrick, kendine yerleşik bir cinsel kimlik oluşturmak adına sürekli olarak kadın kıyafetleri ve iç çamaşırları giyip, takılar takıp, makyaj yaptığı için cinsiyetin performatif eylemler ve tekrarlardan oluştuğunu gösteren temsillerden biri olarak düşünülebilir.

Patrick, her ne kadar parayla kozmetik veya kıyafet alarak kadın olma yolunda ilerlese de sahip olamayacağı bir tek şey vardır: 'kendine ait bir vajina' (36). Özlemini çektiği aile hayatına bu şekilde erişebileceğini düşündüğü için bu gerçeğin farkında olmak onu çok incitmektedir. Bir gün dergi okurken kendini nasıl bir vajinaya sahip olabileceğini düşünürken bulur (40). Patrick en az on kişilik bir aile istemektedir, çünkü on çocuğu olduğunda artık hiç kimse onun vajinası olmadığını iddia edemez. Tüm bu isteklerin ardındaki gerçek ise Patrick'in ona anne diyecek çocuğunun olmasını istemesidir; bir başka deyişle Patrick içten içe annesine dönüşmek istemektedir. Julia Kristeva, *Dilde Arzu* isimli derlemesindeki "Giovanni Bellini'ye Göre Annelik" başlıklı makalesinde, kayıp bir arzu nesnesi olarak

anneye ulaşmanın göstergesel dil[11] ya da doğurma edimi ile gerçekleştiğini savunmaktadır: "Kadın doğurarak annesiyle temasa geçer, kendi annesine dönüşür, kendi annesi olur; ikisi de aynı sürekliliğin kendini farklılaştırmasından ibarettir" (1980: 239). Patrick de kayıp annesiyle bir bağ kurmak adına vajinaya sahip olup çocuk doğurarak annesi gibi olmak istemektedir. Romanın sonunda da en büyük isteğinin doğum yaptıktan sonra tüm ailesinin yanı başında olması ve kendisini öyle kabul etmesi olduğunu dile getirir (199).

Patrick hem kayıp annesinin üzerindeki etkisiyle hem de cinsel kimliği yüzünden yaşadığı türlü talihsizlikler nedeniyle çevresinde gelişen olaylara karşı daha fazla hassaslaşarak bir anne gibi korumacı tavır edinir. Tyreelin küçük bir kasabadır ve burada yaşından çok büyük görünen fakat aslında küçük yaşta olan genç kızlar erkeklerle birlikte olup istenmeyen gebelik yaşamaktadır. Patrick, bu genç kızlardan biri olan Martina Sheridan'ı uyarmaya çalışır:

> Martina! Bilmen gereken şeyler var. Bu insanlar seni sadece kullanıyorlar. Dünyaya istenmeyen bir çocuk getirirsen bu adamların umurlarında olur mu sanıyorsun? Ne istediklerini biliyorsun, değil mi? Değil mi? Ne istediklerini biliyorsun! […] Lütfen beni dinle Martina! Tommy McNamee'den uzak dur! Beni dinle, lütfen! (104-105)

Patrick, Martina'yı yirmi yıllık evli olan Tommy'ye karşı uyarmak için yalvarsa da genç kız onu dinlemez ve bağırır: "Bırak beni! Ellerini üzerimden

[11] Anneyi bir arzu nesnesi olarak kaybeden çocuk, göstergesel dille bu kaybı geri kazanma çabasındadır. Göstergesel dil "şiirsel konuşmada annenin bedenini ritim, ses benzerliği, tonlama, ses oyunları ve tekrar yoluyla temsil eder, yeniden sunar ve geri getirir" (Butler, 2012: 155).

çek ve bırak beni, seni lanet olası queer![12]" (105). Bu olay üzerine Patrick daha fazla dayanamayıp bir gece sütçü dükkanına gizlice girerek bir dedektif edasıyla yerde meni aramaya başlar ve yerde meni olabileceğini düşündüğü bir ıslaklık hissettiği an "bir parça sıvının nasıl olup da çok fazla baş ağrısına neden olduğunu" (107) düşünerek annesi ve babası arasındaki tecavüz olayını hatırlar. Bir aileye sahip olmayan Patrick, kendisi gibi ailesiz başka çocukların doğmasını istemez ve bu yüzden de bir anne tavrıyla Martina'yı korumaya çalışır. Bu olaydan çok uzun bir zaman sonra bir gün oturup kahvesini yudumlarken Martina'yı tekrar düşünür. Genç kızın kullanıldığını anlamayacak kadar cahil olmasını ve kasabadaki kızların yarısı gibi bir kere bile kucağına alıp sarılmayacağı bebeğinin köyünden, yuvasından ayrılıp tamamen yabancı bir aileye verilmesini düşünerek ağlamaya başlar (188). Her ne kadar geçmişteki bu olayı değiştiremeyeceğini kabullense de, Martina ve bebeğini, annesi ve kendisiyle özdeşleştiren Patrick için bu olay hafızasından asla silinmeyecek kötü bir anı olarak kalır ve annesini bulamadıkça aklına gelir. Bunun nedeni Patrick'in kendisi gibi aile korumasından, ilgisinden ve sevgisinden uzakta ve üvey ailenin yanında başına neler geleceğini bilemeden yaşayacak çocukların dünyaya gelmesini istememesidir.

Giydikleriyle 'kadınsı' eğilimlerini performatif olarak besleyen Patrick'in kendini kadın kıyafetleri içinde çok iyi hissettiğine dair duygularını ve giysilerini ayrıntılı olarak betimlemesi kendisiyle örtüştürmeye çalıştığı kadın

[12] 'Queer' sözcüğü giriş bölümünde de belirtildiği üzere heteroseksüel sistem dışında kalan gey, lezbiyen, biseksüel, transseksüel bireyleri kapsayan bir ifade olup alıntısı verilen Martina'ya ait sözlerde Patrick'in cinsel kimliğine yönelik aşağılayıcı bir anlamda kullanılmıştır. Bu anlamı verebilmek için 'queer' kelimesi tez yazarı tarafından Türkçeye olduğu gibi aktarılmıştır.

toplumsal kimliğini alaya alır niteliktedir. Bu durum, Butler'ın "drag[13] hem dışavurumcu toplumsal cinsiyet modelini hem de hakiki toplumsal cinsiyet kimliği mefhumunu alaya alır" görüşünü destekler (2011: 225). Bu bağlamda Patrick'in marka düşkünlüğü ve giysilerinin uyumunu takıntı haline getirmesi göze çarpar. Örneğin, bir süre birlikte yaşadıktan sonra terk etme kararı aldığı Vernon'a yazdığı mektupta onun "çok tatlı bir olduğunu ve onu çok sevdiğini" belirtmesinin hemen ardından şunları dile getirir: "bu buz pembesi kazak ve siyah pilili etek, siyah süet çizmelerimle çok iyi gidiyor. Eminim sen de bu Gucci çantayı taktığımda kendimi ne kadar iyi hissettiğimi tahmin edebiliyorsundur (Maalesef senin aldığın tatlım!)" (135). Patrick her seferinde parasıyla kendisine pahalı markalardan hediyeler satın alabilecek kişilerle birlikte yaşamaya özen gösterir, bu sayede kendini daha 'kadın' hissetmektedir. Fakat bir yanı bu hayatı sıkıcı bularak maceraya atılmak ister.

Vernon'u terk etmesinin ardından Londra'da bir gece bara giderek bir askerle dans eder, tam bu sırada bir bomba patlar, ancak Patrick sağ kalmayı başarır. Bombanın patlamasının hemen ardından Patrick'in davranışlarında tekrar alaycılık görülür: İlk olarak ruju hala yerinde mi diye kontrol eder, ardından Christian Dior çoraplarının kurdelelerine kadar yırtıldığını fark eder ve gülmeye başlar, daha sonra yeni bir çoraba ihtiyacı olduğunu düşünür (141).

Bir patlama olduğunu ve herkesin öldüğünü çok geç algılayan Patrick polis tarafından tutuklanır ve hayatta kalan tek kişi olarak olası suçlu olarak

[13] Karşı cinsle bağdaştırılan kıyafetleri bir tür performans olarak, teatral etki amacıyla giyen kişi (Başak Ertür'ün çevirmen notu, 2012:15).

düşünülür. Bombacının kendisi olduğuna dair yapılacak bir gazete haberi için polisler fotoğrafını çektiğinde ise güzel çıkmadığını söyleyerek "polisler fotoğraf çekerken keşke ağzımı kapamamı söyleselerdi" (143) diye düşünür. Gazete eline geçtiğinde ise başlığın altındaki fotoğrafta yırtık çoraplarından bacaklarını gördüğü an "Maalesef bacaklarımı o gece tıraş etmemiştim!" (143) diyerek hayıflanır. Cinsiyet farkı gözetmeksizin herhangi bir kişinin aksine, Patrick ölen kişiler için veya hapishanede kötü davranışlara maruz kalmasından endişeli değil gibidir ve bir damla dahi gözyaşı akıtmaz; aksine 'kadınsı' dışavurumlarının kendisini yeteri kadar iyi temsil etmediğini düşünerek dış görünüşü hakkında üzüntü duyar.

Öte yandan baskı altında Patrick'in dış görünüşü ile ilgili davranışlarının arkasında, toplumun kadın cinsiyetine dayattığı duygusallık ve dış görünüşe düşkünlük gibi özellikleri sergileyerek kendi kadın kimliğini ortaya koyma isteği olduğu düşünülebilir. Patrick'in suçlu olmadığını kanıtlamaya çalışmak yerine dış görünüşü ile ilgili detaylar üzerinde durması dişil eğilimlerini zor koşullar altında dahi her şeyden üstün tuttuğunu gösterir. Böyle bir anda dahi Patrick'in dış görünüşüne önem vermesi, romanın materyalist tüketim toplumuna ve bu toplumun şekillendirdiği kadın kimliğine karşı bir eleştirisi olarak değerlendirilebilir. Patrick giysilerini ve aksesuarlarını cinsel kimliğinin aynası olarak düşündüğünden, dış görünüşü ile ilgili herhangi bir kusurun yansıttığı kimliği olumsuz etkilediğini düşünerek, kadın kimliğini bu şekilde şekillendirmekte olan toplumsal cinsiyet normlarına karşı abartılı bir tutum sergilediği söylenebilir.

Roman geçmişe dönük bakış açısıyla kimi zaman birinci tekil şahıs olarak Patrick'in, kimi zaman ise bilinmeyen üçüncü şahıs anlatıcının bakış açısından aktarılır. Patrick'in cinsiyeti ile ilgili karmaşaya anlatıda da rastlanır ve Patrick için bazen İngilizce'de dişi kişi zamiri olan "she", bazen de eril kişi zamiri olan "he" kullanılır. Örneğin evinden ayrılırkenki Patrick için "he", ağlamaklı olan Patrick için ise "she" kullanılır: "Özellikle evinden uğurlanmadan atıldığında (he), gözleri yaşlarla dolan Puss (she) el sallarken sigara tüttüren işçiler kapıya tahta çakıyorlardı"[14] (52). Ayrıca, romanın anlatısal teknikleri ile Patrick'in cinsel kimlik karmaşası birlikte değerlendirildiğinde romanda kurgu ve gerçeklik ikiliğinin altüst edildiği söylenebilir. Buradan hareketle anlatıda gerçek ve hayalin çoğu zaman birbirinden ayrılamayacak kadar iç içe olması anlatıcıya olan güveni sarsma eğilimi göstermekte olduğundan ötürü Patrick zaman zaman okuyucuya bizzat seslenerek bu duruma açıklık getirmeye çalışır. Örneğin, Patrick okura terapisti Terence ile bir ilişkisi olduğunu ve Terence'in bir hafta boyunca onunla kaldığını söyler, hemen ardından okurun buna inanmayacağını düşünerek "Bana inanmıyor musunuz? Peki, üzgünüm! Çünkü gördüğünüz gibi hiç umurumda değil! Neye istiyorsanız ona inanın!" diyerek okura anlattıklarının gerçekliğini sorgulatır (96). Başlangıçta Patrick kendisini ya annesi ve babasıyla birlikte mutlu bir aile ortamındayken ya da bir kadın olarak yakışıklı erkeklerle eğlenirken düşlediği masum bir hayal dünyası sunar. Ne var ki ilerleyen yıllardaki hayalleri şiddete yönelik ve inandırıcılıktan uzaktır: Londra'da

[14] Tez yazarı tarafından çevrilen"Especially when **he** was unceremoniously thrown out of his abode, fag-puffing workmen hammering planks across the door as Puss **she** weepily waved goodbye" (McCabe, 1998: 52) cümlesinde Patrick için hem İngilizce eril kişi zamiri olan "he", hem de dişi kişi zamiri olan "she" kullanılmıştır.

bardaki bombalı saldırının ardından kendisini bir çetenin lideri olarak hayal etmeye başlayan Patrick, Big Vicky adında çok tehlikeli bir adamı öldürdüğünü söyler; fakat Patrick'in anlattıklarının gerçekliğinden terapisti de tıpkı okur gibi şüphe duyarak "Bunların hepsini uyduruyor musun Patrick? Yoksa gerçekten belli bir noktada bu saldırı işine bulaştın mı?" (137) der. Patrick'in birinci tekil şahıs olarak yaşadıklarını anlattığı bölümler, Butler'ın "drag'ın iç ve dış mekanlar arasındaki ayrımı tümüyle altüst ettiğini" savunduğu görüşünü doğrular niteliktedir (2012: 225). Nitekim Patrick iç dünyasında yarattığı gerçeklik ve başkaları tarafından gözlenen dışsal gerçeklik arasında olayların doğruluğu bakımdan dalgalanmalar yaşar. Örneğin, Patrick okura babasından öç almak için kiliseyi nasıl yaktığını anlatır; ancak daha sonra bunun doğru olmadığını ve sakinleştirici ilaçların etkisi altındayken iç dünyasında kurduğu bir hayalden ibaret olduğunu itiraf eder (182). Stefanie Lehner romandaki hayal ve gerçeklik ikiliği için "çelişkili ifadelerin özgürleştirici etkisi olmaktan çok Patrick'in bedensel özünü kaybetmesinin travması ve anıları yoluyla uzlaşmaya çalıştığı psişik ayrışma sürecini" (2011: 174) belirttiğini ifade eder. Nitekim Patrick hayallerinin başlangıçtaki saflığını yitirerek, yaşadığı cinsiyet ve ruhsal karmaşanın etkisiyle daha önce ortaya koyduğu davranışlarla örtüşmeyen tavırlar sergileyerek şiddetin içinde yer almaya başlar. Kadın olmak isteyen Patrick'in genellikle kadınlara atfedilen kırılganlık ve duygusallık gibi özellikler yerine gittikçe erkeklere özgü şiddet eğilimi sergilemesi cinsiyet ve cinsiyetten beklenilen toplumsal rolün uyuşmayabileceği ve cinsiyete göre atfedilen kişisel niteliklerin insanların ürettiği yapılar olduğu düşüncesini destekler niteliktedir.

Benzer şekilde, tez kapsamındaki diğer eser olan *Middlesex* (2002) adlı romanda cinsiyet olgusunun değişken bir yapı olduğu romanın daha ilk cümlesinde vurgulanır: "Ben iki kez doğdum: İlkinde 1960 yılının Ocak ayında, Detroit için inanılmaz derecede dumansız bir günde kız olarak ve daha sonra tekrar 1974 yılının Ağustos ayında Michigan-Petoskey'de bir acil kliniğinde, ama bu defa ergenlik çağında bir delikanlı olarak" (Eugenides, 2008: 9)[15]. Oldukça merak uyandıran ve dikkate değer bu ilk cümlede tek bir kişi (Cal[16]), iki cinsiyet, iki farklı tarihli doğum ve iki uzamdan bahsedilmiştir. Cal'in dile getirdiği üzere kendisi kadın veya erkek olarak doğmaz; bu açıklamasıyla Cal, cinsiyetin biyolojik olmadığı görüşünü ortaya koymaktadır. Cal'in bahsettiği ilk doğum gerçek anlamda dünyaya geliştir, ancak Cal kadın olarak doğmaz; ailesi tarafından kadın olarak doğduğu düşünülür ve bu yönde yetiştirilir. Bedeninde farklı bir cinsiyetin hüküm sürdüğünü anladığında ve toplumda bir erkek olarak yer almaya başladığında ise bu durumu mecazi anlamda yeniden doğuş olarak nitelendirir. Kadın veya erkek kategorilerine uymaması ve kendisine başkaları tarafından bir cinsiyet rolü verilmesi cinsiyetin insan tarafından üretilen bir yapı olduğunun yanı sıra değişime açık ve şekillenebilen bir doğası olduğu fikrini de ileri sürmektedir.

[15] Romandan yapılacak sonraki alıntılarda yalnızca sayfa numarası verilecektir. Ayrıca, tez kapsamındaki Jeffrey Eugenides'in *Middlesex* (2002) adlı eserinden yapılan alıntıların çevirisi Solmaz Kamuran'a aittir.

[16] Roman başkişisinin doğum adı Calliope Helen Stephanides'dir. Ailesi tarafından bir kadın olarak yetiştirildiği hayatının ilk 14 yılında Callie olarak çağırılır. Hayatını erkek olarak devam ettirdiği sonraki yıllarda ise Cal ismiyle anılır. Roman 41 yaşındaki Cal tarafından anlatıldığı için tez yazarı roman başkişisine hitapta Cal ismini kullanacaktır.

Romanın anlatıcısı ve başkişisi olan Cal genetik bir farklılık sonucu hermafrodit[17] olarak dünyaya gelir ve romanın başında kendisinden "bilimsel metinler ağındaki metinsel bir üretim" (Banner, 2010: 853) olarak bahseder:

> Tıp doktoru olan bazı okuyucular bana, Dr. Peter Luce'un 1975 yılında *Pediatrik Endokrinoloji Dergisinde* yayınlanan "5-alfa Redüktaz Pseudohermafroditlerde Cinsel Kimlik" adlı çalışmasında rastlamış olabilirler ya da belki -ne yazık ki şimdilerde artık bulunmayan- "Genetik ve Kalıtım" kitabının on altıncı bölümünde bir fotoğrafımı görmüşlerdir. 578. Sayfada gözleri siyah bantla kapatılmış, boy ölçerin yanında ayakta duran çıplak genç benim. (9)

Cal'in türlü muayenelerden geçip sonunda çift cinsiyetli olduğu için hastalıklı olarak düşünülüp gözleri siyah bantlarla kapatılarak tıp literatürüne geçmesi ve bedeninin sergilenmesi kendisini patolojik bir vaka haline getirmiştir. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet normlarının dışında kalması nedeniyle cinsiyeti yüzünden incelenmesi gereken 'anormal' bir vaka gibi ele alınarak Cal'in bedeni ötekileştirilmiştir. Ayrıca, Cal'in bahsettiği "Genetik ve Kalıtım" kitabının şimdilerde bulunması zor bir kitap olması kitapta yer alan bilgilerin günümüzde geçerli olmamasından kaynaklanabilir, çünkü günümüz eleştirmenleri cinsiyetin genetik ile olan ilgisinden çok düşüncelerinde toplumsal etmenlere ve bireysel özgürlüklere yer vermektedirler. Cal'in vücudunun kitapta sergilenmesiyle bedeninin "metinsel bir üretim" (Banner,

[17] Hermaphrodit, kökeni Yunan mitolojisindeki Hermes ve Afrodit'in çift cinsiyetli çocukları olan Hermaphroditus'tan gelen ve hem dişi hem de erkek cinsel organlarını bünyesinde bulunduran kişiler için kullanılan geleneksel bir terimdir. Eugenides'in romanında son zamanlarda daha çok tercih edilen "intersex" kelimesi yerine "hermafrodit" kelimesini seçmesi Calliope Stephanides'in Yunan kökenine yapılan bir gönderim olarak düşünülebilir, zira Eugenides yaşayan insanlar için intersex kelimesini kullandığını, romanda Yunan mitolojisini de ele aldığı için tarihsel bir terim olan hermafrodit kelimesini seçtiğini belirtmiştir (Bkz. Oprah Winfrey'in "A Conversation with Jeffrey Eugenides" başlıklı görüşmesi).

2010: 853) haline geldiği düşüncesi roman anlatıcısının ve anlattıklarının kurgusallığına vurgu yaparken aynı zamanda Cal'in cinsel farklılığı ve bedeninin sergileniş şekli nedeniyle onu küçük düşürücü bir metinsel anlatımın içine yerleştirir. Bir başka örnekte, kendisini tedavi eden doktorun söylediği "hypospadias" kelimesinin anlamını araştırmak üzere gittiği New York Halk Kütüphanesi'nde Webster sözlüğü onu sırasıyla "hadım" ve "hermafrodit" kelimelerine yönlendirir ve en sonunda Cal "benzer anlamlılar için HİLKAT GARİBESİ, UCUBE'ye bakınız" (524) ifadesiyle karşılaşır. Dr. Luce'un çalışmasında ve Webster sözlüğünde ele alınan çift cinsiyetliliğin aşağılayıcı boyutu farklı metinler yoluyla çift cinsiyetliliği yeniden tanımlayarak Cal'in bedenini metinsellik ve kurgusallıkla iç içe geçirdiği söylenebilir. Cal'in kendi öyküsünü yazdığı metinde bedensel olarak mitolojik Tiresias'ın ve kendi bedeninin benzerliğinin üzerinde durması kurgusallığa vurgu yaparken, bedeninin sergilendiği bilimsel kitap ve sözlükte karşılaştığı bedeninin anormalliği üzerine aşağılayıcı ifadeler ise onu metinselliğin bir parçası haline getirmiştir. Bu noktada göze çarpan ise bu metinlerin sadece cinsel sınıflandırma olarak değil aynı zamanda Cal'in "insan" konumunu yeniden değerlendirmesidir:

> Kanada'da *Büyükayak*'ı, ya da İskoçya'da *Loch Ness Canavarı*'nı görenler ne yapıyorlardı? Hemen resim çekiyorlardı. Bir an için Callie kendini o durumda hayal etti. Ağaçların arasında duran, kıllarla kaplı devasa bir yaratık. Ejderhaya benzeyen çiçeğini-gölün buzlu sularının arasından dışarı uzatan bir kahkahaçiçeği gibi-, başını dalların arasından uzatmış. (526)

Cal, resminin çekilip tıp çalışmasına konması ve sözlükte "hermafrodit" kelimesinin açıklamasında okuduğu "ucube" kelimesinin etkisiyle kendisini

adeta bir "yaratık" gibi hissetmekte ve zihninin derinliklerinde ucube kelimesi yankılanmaktadır. Biyolojik cinsiyetindeki farklılığın etrafındaki insanlar ve doktorlar tarafından bilinmeye başlaması, bir süre sonra Cal'in kendisini öteki olarak düşünmesine ve kendine ve topluma yabancılaşmasına neden olur.

Cal, büyükannesi ve büyükbabasının kardeş olmasına rağmen evlenmesi ve bu akraba evliliğinin neden olduğu bozuk bir genin kendisine aktarılmasıyla hem kadın hem erkek cinsel organlarına sahip olarak doğduğunu belirtir. Cal'in erkek cinsel organının gizli kalması nedeniyle doğumunda ve sonraki doktor kontrollerinde çift cinsiyetliliği anlaşılamaz. Bir kız çocuğu olduğu düşünülür ve ailesi tarafından bu yönde yetiştirilir. Özcü bakış açısının sunduğu "cinsiyet biyolojiktir" söylemi ve sosyal yapılandırmacı görüşün öne sürdüğü "cinsiyet toplumsal etmenlerle şekil alır" görüşü Cal'in doğuştan gelen cinsiyeti (nature) ve yetiştirilme koşulları (nurture) çatışması Cal tarafından şöyle dile getirilir: "Eğer doğal yapı ile terbiye etmenin çatışması üzerine bir deney yapacaksanız benim hayatımdan daha iyi bir malzeme bulamazsınız" (29). Cal'in bedeni bu çatışma için uygun görünse de romanda kadın/erkek toplumsal cinsiyet normlarına alternatif olarak sunulan hermafrodit kimliği cinsiyetin biyolojik olmadığına, kız çocuğu olarak yetişmesine rağmen erkek kimliğine sahip olması da cinsiyetin kültürel pratiklere göre şekillenemeyeceği şeklinde yorumlanabilir. Cal'in bedeni cinsiyetin değişime açık ve sabit kurallardan bağımsız olduğu görüşünü vurgular nitelikte olup biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarına meydan okur.

Fausto-Sterling doğuştan gelen biyolojik yapının cinsiyet, kültürel olarak davranışları şekillendiren yapının ise toplumsal cinsiyet olarak adlandırıldığı dönemin artık geçerli olmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda Fausto-Sterling "cinsiyet sadece fiziksel bir kategori değildir. Erkek ve kadın olarak tanımladığımız bedensel işaretler ve işlevler, uzun süredir toplumsal cinsiyet hakkındaki görüşlerimizle iç içe geçmiştir" görüşünü savunur (2000: 4). İtalyan feminist kuramcı Rosi Braidotti ise bu görüşü daha geniş bir çerçevede ele alır: "Beden ya da şekillenme, ne biyolojik ne de toplumsal bir sınıf olarak algılanmalıdır; onun yerine fiziksel, sembolik ve toplumsal olanın çakıştığı nokta olarak düşünülmelidir" (1994: 4). Cinsiyeti ve toplumsal cinsiyeti birbirinden farklı olgular olarak görmek yerine her ikisinin de birbiri ile iç içe geçen yapılanmalar olduğunu vurgulayan bu eleştirmenler aynı zamanda toplumsal ve fizikselin buluşmasıyla farklı cinsel kimliklerin tanınmasına olanak sağlamışlardır. Bu bağlamda, toplumsal ve biyolojik olarak üretilen ve şekillenen kimlikler yalnızca kadın veya erkek olarak sınırlı değildir; aksine cinsel kimlik üzerine üretilen söylemlerde farklı değişkenler ve pratikler yoluyla biçimlenen cinsel kimliklerle kadın/erkek ikiliğine meydan okunarak cinsiyetin evrensel kurallardan bağımsız, sınırlamalardan uzak ve çok sayıda olduğu düşünülebilir.

Cal'in doğumundan sonra çocukluğunun bir kısmını Detroit'te bulunan evde geçirmesinin ardından artan ırkçılık ve şiddet olayları nedeniyle Cal ve ailesi Middlesex'e taşınmaya karar verirler. Romanın ismi ve Cal'in biyolojik cinsiyet karmaşasına gönderimde bulunan bu yeni yerleşim yerinde Cal'in cinsel eğilimlerinin küçük yaşta şekillenmeye başladığı görülür. Yedi

yaşındayken Clementine Stark isimli sekiz yaşındaki çocukla arkadaş olmasının ardından, iki çocuk Clementine'in yönlendirmesiyle meraklarını gidermek amacıyla birbirlerini cinsel olarak keşfetmeye başlar; fakat Cal'in büyükbabasının kendilerini gördüğünü ve bu yüzden de felç geçirdiğini düşünerek Cal bir daha Clementine'le görüşmek istemez. Clementine ise babasının vefat etmesi üzerine başka bir eve taşınır ve iki arkadaş bir daha asla görüşmez. Clementine'le birlikte edindiği tecrübeler kendini bir kız olarak yetişmesine rağmen cinsiyet olarak farklı hissettirdiği için Cal'in bu deneyimi daha sonra ortaya çıkacak olan erkek kimliğinin ilk işareti olarak değerlendirilebilir. Cal'in cinsiyet olarak farklılığı büyüdükçe daha fazla belirginleşir ve on iki yaşına geldiğinde yaz kapındaki kızların vücutlarında ergenliğin etkisiyle değişim görülmeye başlar; çevresindeki değişimin aksine Cal

> […] sonunda kendini sınıfın en kısa boylu kızı olarak buluyor. Silgisini düşürüyor. Eğilip veren oğlan çocukları yok artık. Noel gösterilerinde ona bir zamanlar olduğu gibi Meryem değil peri rolü veriliyor…Ama hala umut var öyle değil mi? Çünkü her gün uçmaya devam ediyor sıralar, çocuklar değişiyor ve bir gün Callie başını mürekkep lekeleriyle dolu defterinden kaldırıp dışarı bakıyor ki bahar gelmiş, dallar tomurcuk içinde, bazıları çiçeklenmiş bile; yapraklar yemyeşil; kızlarla oğlanlar el ele tutuşuyor, bazıları ağaçların arkasında öpüşüyor ve Calliope kendini aldatılmış hissediyor. "Beni unutma," diyor doğaya. "Bekliyorum. Hala buradayım." (354)

Çevresinde baharın etkisiyle yenilenen doğa ve ergenliğin etkisiyle yenilenen, değişen ve büyüyen arkadaşlarının aksine Cal'in bedeninde herhangi bir değişiklik yoktur. Her zamanki gibi "dümdüz göğsü", "sıfır kalçaları" ve "iki sıska bacağıyla" bu değişimin gerisinde kalarak sınıfındaki erkeklerin de ilgi

odağı olmaktan uzaklaşır. Kızlar ve erkekler önceden birbirlerine arkadaşça yaklaşıp yere düşen silgileri verse de artık el ele tutuşan çiftler haline gelir. Cal ise çevresinde gelişen bu değişime gözlemci kalarak kendini unutulmuş hisseder. Arkadaşlarındaki değişimi yemek alışkanlıklarına bağlayarak sağlıklı Akdeniz diyetinin aksine diğer Amerikan çocukları gibi beslenmek ister; ne var ki Amerikan yemekleri de bedensel bir değişime neden olmaz.

İlerleyen zamanlarda Cal arkadaşlarının değişimi ve yaşının getirdiği merakla cinsel konulara daha fazla ilgi duymaya başlar. Birleşik Devletler Bölge Yargıcının Detroit'te siyah okullarına dağıtılacak sayıda beyaz öğrenci yoksa onları başka yerden bulma kararı üzerine Cal hiç istememesine rağmen bir kız okuluna gönderilir. Baker & Inglis adlı bu kız okulunda adını açıklamadığı fakat anlatıda Belirsiz Nesne (Obscure Object) olarak hitap ettiği bir kız arkadaş edinir. Arkadaşına verdiği bu isimle Luis Buñuel'in *Arzunun O Belirsiz Nesnesi*[18] (*That Obscure Object of Desire*) adlı 1977 yapımı filmin ismine gönderimde bulunur. Bu göndermeyi sadece arkadaşının adını gizlemek için değil, aynı zamanda "takıntı haline getirdiği, nesneleştirdiği ve belirsizleştirdiği kızın kimliğine" de bir şekilde çağrışım yapmak için kullanır (Carroll, 2010: 198). Buna ilave olarak, biyolojik cinsiyet karmaşasından dolayı Cal aynı zamanda kendisinin de bir "belirsiz nesne" olduğunu düşünerek bu rumuzla kendisi ve arkadaşı arasında duygusal bir bağ kurar (406).

[18] Luis Buñuel'in son filmi olan *Arzunun O Belirsiz Nesnesi* orta yaşlı bir Fransız olan Mathieu ve onu cinsel istekleri açısından kızdıran genç İspanyol kadın Conchita arasındaki ilişkiyi konu alır. Cal de arkadaşına hissettiği sevgi ve Rex yüzünden duyduğu kızgınlıkla filmin adına gönderme yaparak ona "Belirsiz Nesne" rumuzunu vermiştir.

On üç yaşında bir erkek bedeninin ergenlik gelişimini göstermesiyle birlikte kızlara olan ilgisi artmaya başlar ve yaz tatilinde vaktinin çoğunu Belirsiz Nesne ile geçirmekten hoşlanır. Nesne'nin Rex adında bir erkek arkadaşı olduğu öğrendiğinde çok öfkelenir ve kıskançlığına yenik düşerek daha önce pek çok kez reddettiği Nesne'nin erkek kardeşi Jerome ile flört etmeye karar verir. Ormanda bir kulübeye giderler ve aldıkları esrar ve alkolün etkisiyle çiftler birbirlerinin bedenlerini keşfetmek isterler. Cal'in gözü Nesne ve Rex'in üzerindedir ve kendini ekstazi[19] anı yaşıyormuşçasına Rex'in bedeninde hisseder:

> İlk defa kafayı buluyordum, ilk defa içiyordum, eriyip buharlaşıyormuşum gibi hissediyordum kendimi. Kilisedeki tütsü dumanı gibi ruhum da kafatasımın kubbesine doğru yükseliyordu ve sonra oradan dışarı çıkıyor, kulübede yayılıyordu. İşte Nesne'ye tepeden bakıyorum. Ve birden Rex'in bedenine giriyorum, bunu yapabileceğimden eminim. Bir eski zaman tanrısı gibi onun bedenine girdim ve artık onu öpen Rex değil, benim. (459)

Cal ruhunun bedeninden ayrılıp havada süzüldüğünü ve dönüşümlü olarak Rex'in ve kendi bedenine girerek bir yanda Nesne, diğer yanda Jerome ile cinsel bir tecrübe yaşadığını ifade eder. Freud'a göre havada süzülerek uçma rüyaları ereksiyon rüyalarıdır ve bu rüyalar cinselliğe işaret eder (2010: 405). Bu bağlamda cinsel olarak tatmin olmak için gerçekleştirdiği fantezide Cal'in kulübede uçup havada süzülerek Rex'in bedeninde Nesne ile kendi bedeninde ise Jerome ile ilişki yaşaması her iki cinsiyete olan arzusunu senteze ulaştırdığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca Cal'in her iki cinsiyetle olan bu

[19] "Ekstazi. Yunanca *Ekstasis* kelimesinden geliyor. Ne düşündüğün değil anlamı. Kendinden geçiş, cinsel doruğa ulaşma ve hatta mutluluk da değil. Kelime anlamı şu: Yer değiştirme, bireyin kendi duyularından sıyrılması" (Eugenides, 2008: 459).

tecrübesinde hiçbir suçluluk duygusu hissetmemesini özellikle belirtmesi toplumsal cinsiyet normlarının iç içe geçtiği bir duruma işaret etmektedir.

Cal ve Nesne'nin birlikte olduğunu öğrenen Jerome onları lezbiyen olmakla suçlar ve Jerome ile arasındaki kavganın ardından önünden gelen aracı görmeyen Cal bir kaza geçirir. Hastanedeki muayene sonucunda biyolojik olarak cinsiyetinde bir karmaşa olduğunu anlayan doktor durumu ailesine bildirir ve bunun sonucunda Cal kendini New York'ta Peter Luce adında bir doktorun Seksüel Bozukluklar ve Cinsel Kimlik Kliniği'nde bulur. Türlü muayeneler ve psikolojik tetkikler sonucunda Dr. Luce durumun "komplike bir vaka" (505) olduğunu belirterek Cal'in cinsel farklılığını düzeltilmesi gereken tıbbi bir vaka olarak değerlendirir. İşin psikolojik yönünün göz ardı edilmesi ve uzun süren muayeneler üzerine Cal oradan bir an önce uzaklaşmak için doktora bir kız olduğuna yönelik inandırıcı cevaplar verir; ancak asıl cinsel kimliği erkektir. New York'a getirdiği eteklerini, makyaj çantasını, sutyenini, turkuvaz renkli çiçekli bavulunu bırakarak, babasının valizine kendisine ait daha maskülen kıyafetler alır ve New York'u terk eder. İlk işi saçlarını kestirmek ve bir erkek çocuğu gibi görünmektir. Butler'ın *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi* (2012) adlı eserinde üzerinde durduğu cinsiyetin tekrar eden eylemlerden beslendiğini vurgulayan düşüncesi (77) romanda bu aşamada kendini gösterir:

> Odanın karşı tarafına erkekler gibi bir tavır takınarak yürüdüm. Felç geçirmiş insanlar misali en temel hareketleri yeni baştan öğreniyordum. Yürüme söz konusu olduğunda iş o kadar da zor değildi […] Dr Luce'un yürüyüşümde tespit ettiği hafif sarsaklık, zarafetten yoksun yeni yürüme biçimine geçişimi kolaylaştırmıştı

> […] Erkek gibi yürümek için omuzlarınızı sallamanız gerekir. Ve bacaklarınız da birbirinden ayrı durmalı. Bütün bunları yolda geçen bir buçuk gün içinde öğrenmiştim. (537)

Cal, New York'tan ayrıldıktan sonra tekrar eden performatif eylemler sonucu kendi kimliğini yeniden kurmaya çalışarak bir erkek gibi davranmaya ve giyinmeye özen gösterir. Erkek gibi görünmek için yaptığı ilk eylem, yüzünün hem erkek hem de bir kız yüzü olduğunu düşünerek yüzünü gizlemek için uzattığı saçlarını bir erkek gibi kestirmek olur. Daha sonra yürüyüşüne ve duruş şekline dikkat eder ve ardından bir erkek gibi giyinerek San Francisco'ya doğru yeni kimliğiyle yola çıkar.

Aradan yıllar geçtikten sonra bile cinsel kimliğinde dolayı Cal gençlik yıllarındaki gibi hala saklanma ve uzaklaşma ihtiyacı hisseder. Kültür ataşesi yardımcısı unvanıyla Amerika Dış İşleri Bakanlığı'nda çalışır ve hiçbir şehirde iki yıldan fazla kalmaz. Bulunduğu şehirlerde biyolojik cinsiyeti nedeniyle kadınlarla yakın ilişkiler kurmaktan çekinir. Hikayesini anlattığı *Middlesex* adlı romanı yazdığı sürede ise Berlin'dedir ve tanıştığı Julie Kikuchi isimli Asya-Amerikalı genç kadından diğer şehirlerdeki kadınlar gibi kolayca uzaklaşamaz. Julie biyolojik olarak bir kadın olmasına rağmen bir erkek gibi görünmektedir ve birbirlerini ilk defa gördükleri an istasyonda trenin yolcu değiştirmek[20] üzere hazırlandığı zamana denk gelmiştir (55). Julie'nin de Cal'in bedensel belirsizliğinin bir yansıması olduğu düşünülebilir:

[20] "To conduct an exchange of bodies" ifadesi yolcu değiştirmek anlamına gelmektedir ve mecazi anlamda Cal ve Julie'nin bedenlerinin değişimini ima etmek için, romanda ilk kez birbirlerini gördükleri an yolcu değişim zamanı ile tasvir edilmiştir.

> "Sana anlattıklarımın açık ya da gizli eşcinsellikle alakası yok. Ben daima kızlardan hoşlandım. Bir kızken de kızları seviyordum."
> "Senin için son durak olmayacağım öyle mi?"
> "Daha çok ilk durak diyebilirsin."
> […]
> "Bir dakika," dedim. "Işıkları kapatmanın nedeni ben miyim, sen misin?"
> "Benim."
> "Neden?"
> "Çünkü ben utangaç, kendi halinde oryantal bir kadınım."
> […]
> Kulağına, "Belki ben senin için bir son durak olabilirim," diye fısıldadım. "Bunu hiç düşündün mü?"
> "Aklımdan geçmedi değil." (623)

Cal, Julie'ye kendi bedeni hakkındaki gerçekleri anlattıktan sonra her ikisinin de birbirleri için son durak olduklarını düşünmeleri Julie'nin de toplumsal cinsiyet normları dışında kaldığını ima eder. Ayrıca Julie'nin utangaç olduğunu söyleyerek ışıkları kendi yüzünden kapatmak istemesi "Julie'nin de bir çeşit queer temsili" olduğu şeklinde yorumlanabilir (Hsu, 2011: 103). Bu bağlamda Cal'in romanın başında bahsettiği kendisi için üçüncü bir doğumun yaklaşmakta olduğunu hissettiğini söylemesi Julie'yle birlikte yaşayacağı cinsiyete dair sınırların olmadığı bir hayata yönelik umut olabilir.

Cal, gençlik döneminde kendini Tiresias[21] gibi hissetmesine rağmen artık bedensel gerçeğini kabul ederek toplumda herhangi bir erkek gibi hayatına devam ettiğini belirtir (57). Ancak Cal on dört yaşına kadar bir kız çocuğu gibi yetiştirilip kız çocuğu olmaya yönelik bir performans sergilemiştir.

[21] Yunan mitolojisinden bir kahraman olan Tiresias iki yılanı çiftleşirken görür ve onlara sopayla vurup ayırır; bunun üzerine tanrılar tarafından ceza olarak kadına dönüştürülür, yıllar sonra aynı işi tekrarlayınca bu defa yeniden erkek yapılır. Hera ve Zeus ona kadın mı erkek mi olmanın daha güzel olduğunu sorarlar. Hera erkek, Zeus ise kadın olmanın daha hoş olduğunu ileri sürmektedir. Tiresias, Zeus'un haklı olduğunu söyleyince Hera çok kızar ve onu kör eder. Zeus, Hera tarafından verilen bu cezayı değiştiremese de Tiresias'a bilicilik yeteneği vererek durumu dengelemeye çalışır (Solmaz Kamuran'ın çevirmen notu, 2002: 1).

Cinsiyetin performatif ve tekrar eden eylemlerle şekillendiği düşüncesi çerçevesinde ele alındığında Cal'in kırk bir yaşına geldiğinde dahi içindeki kız çocuğunun tamamen yok olmaması geçmişinde kendisinin koşullandırılmış olduğu toplumsal kimlikle ilişkilendirilebilir:

> Hayatımın yarıdan çoğunu bir erkek olarak yaşadım ve şuana kadar da her şey yolunda gitti. Calliope su yüzüne çıkmaya başladığında bunu yarım yarım konuşan küçük bir çocuk acemiliğiyle yapar. Birden geri gelir, saçını düzeltir, tırnaklarını kontrol eder […] Kaldırımda yürürken onun kız adımlarını atmaya başladığımı fark ederim ve bu hareket başka bir duygulanım getirir bana; okuldan eve dönen kızları gördüğümde onlara karşı kederle karışık bir yakınlık hissederim. Bu, birkaç adım daha devam eder. Calliope'nin saçı ensemi gıdıklar. İçimde ne olup ne bittiğini anlayabilmek için ellerini göğsüme bastırır (eski bir alışkanlığı bu da). Damarlarındaki o hastalıklı buluğ çağı kanı benimkilerde akmaya başlar, sonra birdenbire içimde ufalıp eriyerek gider, bir vitrine dönüp baktığımda şunu görürüm: Kırk bir yaşında, uzun yağlı saçlı, ince bıyıklı, keçi sakallı bir erkek. (57)

Cal artık kırk bir yaşına gelmiş bir erkek olarak hayatını devam ettirmesine rağmen bir kız çocuğu olarak yetiştirilmenin etkisi zaman zaman kendisini gösterir, Callie gibi yürümeye ve içinde onun ergenlik çağında hissettiği o çalkantılı duyguları hissetmeye başlar. Cinsel kimliğin biçimlenmesindeki yetiştirilme koşulları ve biyolojik cinsiyet arasındaki çatışma kendisini bu aşamada gösterir ve bu çatışmadan hiçbir taraf galip çıkamaz. Cal bundan sonraki hayatını bir erkek gibi yaşamasına rağmen geçmişine ait Callie kimliğinden tam anlamıyla kurtulamaz. Cal'in yaşadığı bu içsel çatışma aynı zamanda cinsiyetin biyolojik olduğunu iddia eden özcü bakış açısı ile cinsiyetin toplumsal etmenlerle şekillendiğini öne süren toplumsal yapılandırmacı bakış açısının çatıştığı noktadır. Bu bakış açılarının aksine Cal

biyolojik olarak sahip olduğu hem erkek hem dişi cinsel organlarıyla birlikte davranışsal olarak bir erkek, zaman zaman da gençliğindeki kız çocuğu gibi hareket eder. Fausto-Sterling'e göre "Büyüyüp geliştikçe sadece söylemsel olarak (dil ve kültürel pratikler yoluyla) değil, deneyim yoluyla da bedenlerimizi inşa ederiz. Bunu anlayabilmek için fiziksel ve toplumsal beden arasındaki ayrımı kaldırmalıyız" (2000: 20). Fausto-Sterling'in görüşü ışığında değerlendirildiğinde, Cal'in bedeninde fiziksel ve toplumsal beden farkı ortadan kalktığında ancak cinsiyetinin kadın/erkek ikiliğinin dışında her iki cinsiyete dair özellikler barındırabileceği ve bu bağlamda cinsel sınıflandırmaların geçersizliği kılınarak, cinsiyetin çeşitli ve esnek olduğu düşüncesinin vurgulandığı söylenebilir.

Sonuç olarak tez kapsamındaki her iki romanda da cinsiyetin sadece kadın/erkek olarak sınırlandırılamayacağı vurgulanarak ve bu bağlamda bir travesti ve bir hermafrodit olan roman başkişilerinin cinsel yatkınlıkları incelenerek cinsiyetin değişken, performatif ve kurallardan uzak doğası incelenen eserler aracılığıyla tartışılmıştır. Patrick, cinsel kimliğinin biyolojik cinsiyetinin dayattığı kimlikle sınırlı olmadığını gençliğinde anlayarak kadın kıyafetleri giymekten ve bakım ürünleri kullanmaktan zevk aldığını keşfeder. Patrick'in dişil eğilimler sergilemesinde Freud'un "Yas ve Melankoli" (1917) adlı makalesinde bahsettiği kayıp kişinin egoyu etkileyerek onun gibi olma isteği uyandırması görüşünden yola çıkarak Patrick'in kayıp annesiyle kendisini özdeşleştirme, annesi gibi olma isteği belirtilmiştir. Butler'ın *Cinsiyet Belası* eserinde ele aldığı cinsiyetin tekrar eden ve performatif eylemlerle şekil aldığı görüşü (77) Patrick'in kadın cinsel kimliğini, Cal'in ise erkek cinsel kimliğini

bu cinsiyetlere özgü normatif davranışları tekrarlarla sergileyerek güçlendirmeye çalışmalarıyla açıklanabilir. Wienclaw'a göre cinsiyet rolleri kültürden kültüre değişmekte ve geleneksel anlamda kadın cinsiyetine "hassas, sezgileri kuvvetli, edilgen, duygusal, ev ve aile işlerini yürüten" kişi rolleri verilirken, erkek cinsiyetine "güçlü, hızlı, saldırgan ve baskın olma" özellikleri atfedilmiştir (2011: 34). Bu görüş ışığında ele alındığında, Patrick bir kadın gibi olmak istemesine rağmen bir kadına atfedilen "duygusallık", "kırılganlık", "yuva bekçisi" (Wienclaw, 2011: 34) gibi rolleri zaman zaman kabullenmeyerek kendisinden beklemeyecek ölçüde şiddetin içerisinde yer almaya başlar. Erkeklere özgü şiddet olayları sergilemesi Patrick'in geleneksel toplumsal cinsiyet normları uyarınca hem erkek hem de kadın cinsiyet rollerini bir arada taşıdığını gösterir.

Benzer şekilde Cal, biyolojik olarak hem erkek hem de dişi cinsel organlarıyla doğar; ailesi tarafından on dört yaşına kadar bir kız çocuğu olarak yetiştirilse de kendini bir erkek olarak düşünür. Ne var ki, toplumda bir erkek olarak yer almasına rağmen zaman zaman gençlik yıllarındaki kendisine atfedilmiş kız çocuğu kimliği su yüzeyine çıkar. Bu bağlamda her iki roman da özcü ve toplumsal yapılandırmacı bakış açılarına karşılık cinsiyetin esnek ve çok sayıdaki doğasını vurgular: Patrick ve Cal hem biyolojik hem de toplumsal cinsiyet normları arasında gidip gelirler. Bu noktada cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları arasında yapılan ayrımın geçerli olmadığı ve cinsiyetin bu kurallardan bağımsız şekilde yapılandığı söylenebilir. Her iki roman başkişisinin de benzer koşullardan geçerek kendi cinsel kimliklerini başkalarından bağımsız olarak yeniden kurmaya çalışması farklı coğrafyalarda

kaleme alınmış bu iki eserin birbirleriyle transkültürel bir diyalog oluşturarak toplumsal cinsiyet normlarına yönelik benzer bir eleştiri sunduğu şeklinde yorumlanabilir.

BÖLÜM II

PATRICK McCABE'İN *PLÜTON'DA KAHVALTI* VE JEFFREY EUGENIDES'İN *MIDDLESEX* ROMANLARINDA AİLE ve GÖÇ

Tez kapsamında incelenen ilk eser olan *Plüton'da Kahvaltı* (1998) adlı romanda başkişi ve anlatıcı olan Patrick, onu seven, koruyan ve 'kadınsı' eğilimlerini destekleyen bir aileden yoksun olarak yetişir. Annesi Eily Bergin bir sabah kahvaltı götürmek üzere gittiği kilisede Peder Bernard McIvor tarafında tecavüze uğrar ve doğumdan sonra Patrick'i bırakarak kasabayı terk eder. Babası ise adına yakışmayacak bu davranışın duyulmaması için Patrick'i sahiplenmez ve sonunda Patrick, Whiskers Braden adlı üvey annesi ve diğer üvey kardeşleriyle birlikte büyür. *Middlesex* (2002) adlı romanda ise başkişi ve anlatıcı olan Cal, büyükannesi ve büyükbabasının kardeş; annesi ve babasının da kuzen olmasına rağmen evlendiğini ve cinsiyet rollerinin keskin sınırları olan bir aile ortamında büyüdüğünü belirtir. Tezin bu bölümünde Patrick ve Cal'in ailevi ilişkileri incelenerek aile bireylerinin travesti olan Patrick ve hermafrodit olan Cal'e karşı sergiledikleri olumsuz tutum ve bu bağlamda onları göç etmeye sevk eden unsurlar her iki romanın birbiriyle kurduğu transkültürel diyalog göz önünde bulundurularak irdelenecektir.

Patrick, kilisede papaz olan babası Peder McIvor'un, kendisine kahvaltı getiren genç Eily Bergin'e tecavüz etmesi sonucunda dünyaya gelir. Babasının işlediği suçun örtbas edilmesi için annesi Londra'ya gönderilir ve bunun üzerine Patrick ailesi tarafından terk edilerek üvey annesi Mrs. Whiskers

Braden tarafından büyütülür. Patrick'in Hairy Ma ya da Whiskers diye hitap ettiği Mrs. Braden yedi çocuğun üvey annesidir ve Patrick kardeşlerini de üvey annesini de sevmez. Bu sevgisizlik romanın en başında belirtilir: Patrick, Noel'de çok mutlu bir aile tablosu oluşturduklarına dair alaycı söylemlerde bulunur ve ardından vakit geçirmek için televizyon dahi izleyemediğinden yakınır, çünkü üvey annesinin televizyon almaya verecek parası olmadığını, onun yerine çocuklarının bakımı için devletten aldığı parayı sigara ve bira alarak harcadığını belirtir (9). Coleman, Ganong ve Fine'a göre Üvey ailelerdeki iletişimsizlik ve aile fertlerinin bir arada bulunup birbirleri ile konuşacağı ortak bir alanın eksikliği pozitif etkileşimin tıkanmasına neden olur (2004: 218). Benzer şekilde aile üyelerinin bir arada bulunduğu bir sahneye romanda yer verilmez; aksine Patrick'in üvey annesiyle olan tartışmaları okura aktarılır. Üvey ailesinin 'kadınsı' eğilimlerini desteklememeleri bu iletişimsizliğin başlıca nedenlerindendir. Aralarında olumlu bir iletişimin olmaması Patrick'te intikam isteği uyandırır ve Patrick'in kız kardeşi Caroline'i ve üvey annesini yağmurda sırılsıklam ıslanmış hayal etmesi ve onları içeri almak istememesi ile dile getirilir (15). Nitekim üvey annesi de Patrick'ten hoşlanmamaktadır ve Patrick'e evi terk edeceğini söylediğinde bir an önce gitmesi için bir miktar para verir. Bu olayın üvey annesiyle aralarında bir bağ olmadığını gözler önüne sermesinin yanı sıra, Patrick için oldukça şaşırtıcı bir durumdur; çünkü Patrick'in gitmesi üvey annesinin Patrick'in bakımı için aldığı tüm gelir kaynaklarının kesilmesi anlamına gelmektedir. Üvey annesinin sergilediği olumsuz tutumun aksine Caroline, sevgilisi Eamon Faircroft'la birlikte yaşarken Patrick'e gizlice para ve yiyecek getirir. Patrick ve Caroline

her zaman kavga edip birbirleri yüzünden üvey annelerinden dayak yese de zaman zaman Caroline'in "Bize ne oldu Paddy?" diye sorması ve ayrılırken Patrick'e bir miktar para verdikten sonra sarılmaları aralarındaki iletişimsizlik için duyulan pişmanlığı gösterir niteliktedir. (59). Caroline geçmişte Patrick'i 'kadınsı' davranışları yüzünden üvey annesine şikayet etmesine rağmen zaman içinde Patrick'in kimliğine alışmış gibidir. Caroline'in başlangıçta bu eğilimleri nedeniyle Patrick'i yadırgaması yaşadıkları toplumun 'queer' bireylere karşı genel tutumunu yansıttığı şeklinde düşünülebilir. Ancak daha sonra Caroline tıpkı Patrick gibi bu görüşlere başkaldırarak kardeşiyle iletişim kurmaya başlar.

Patrick istediği aile ortamına üvey annesinin evinde sahip olamadığı için evden ayrılmaya karar verir, ancak gerçekte sevgi dolu bir yuva özlemi içerisindedir. Anne ve babası onu terk ettiği için kendi çocuklarını ve eşini bırakmayacağı bir aile hayal eder. Feministlerin ona çok kızacağını düşünmesine rağmen Patrick yine de on çocuğunun olmasını ister:

> Eğer bir vajinam olsaydı kocamın kim olduğuna aldırmadan on kişilik bir aile isterdim. Bazı kadınların bana "Pussy Braden! sen aklını mı kaçırdın? O küçücük aklını mı yitirdin? O kadar kalabalık bir aileye bakmanın nasıl olabileceğini bir saniye için bile olsa düşündün mü?" dediğini duyar gibiyim. Buna cevabım evet olurdu ve gerçeği söylemek gerekirse böyle düşünen feministlerden çok daha fazlasını biliyorum. (40)

Patrick, on çocuğa yakınmadan, seve seve bakabileceğini söyler ve bu işin zor olabileceğine dair fikirlere katılmadığını belirtir; çünkü kendini çocuk bakımı ve ev işinden bıkmış biri olarak değil, toplumsal normlara uygun bir kadın olarak kendini ailesine ve çocuklarına adadığı bir yaşam düşler. Hayalinde Patrick yorgun, yaşlı ve ölüm döşeğindeki bir hastayken kimisi uzak kimisi

yakın mesafeden gelen çocukları annelerinin son kez yanında olmak ister, herkes sevgi doludur ve çocukları "şöminenin üzerindeki küçük resmimizi hatırlıyor musun?" diye sorarak geçmiş güzel günleri hatırlar (41). Patrick kendini aile sevgisine muhtaç hissettiği için mutlu bir yuvası olduğunu düşlemek ona büyük bir zevk verir. Feministlerden daha fazlasını bildiğini söyleyip çok çocuklu ve mutlu bir aile tablosu düşlemesinin ardındaki neden ise dişil eğilimlerini özgürce sergileyebileceği ve toplumsal cinsiyet normlarına uygun bir kadın olarak hayatını sürdürme isteğidir. Geleneksel cinsiyet rollerine göre kadın evine ve ailesine bakan, duygusal ve edilgen bir rol üstlenir (Wienclaw, 2011: 34). Patrick de bu rollere uygun davranabileceği bir aile ortamı düşleyerek toplumsal cinsiyet rollerini benimseyen ve ötekileştirilmeyen bir birey olarak toplumda yer almak ister. Bu isteğin kaynağı Patrick'in travesti kimliği nedeniyle toplumdan dışlanmasıdır. Bu nedenle kendini toplumsal normlara uygun bir yuvada hayal etmesi toplumsal normların dışında görülmesine karşı bir tepkidir.

Aile hayatının eksikliğini küçük yaşlardan beri hisseden ve hayatına bir kadın olarak devam etmek isteyen Patrick'in roman boyunca babası ve annesi arasındaki tecavüz olayını nasıl öğrendiği belirtilmemesine rağmen Patrick bu olayın detaylı bir betimlemesini hayal dünyasında yaratarak okura şu şekilde aktarır:

> Gerçekler böyleydi ve inkar edilemezdi. Havada sabahlığıyla mutluca uğuldayan birine kıyasla, kız gözünün ucuyla sanki uçan bir adam gördü: (Flaş Haber! En son mucizeye göre rahibin kanatları çıktı!) ve havacılık tarihinin en başarısız uçuşlarından birini gerçekleştirmiş bir paraşütçü edasıyla kendini eteğini örterken bulduğunda kıkırdamak üzeriydi: 'Aman Tanrım, rahip! Bunu nasıl yaparsınız!'. İlk başta bunun bir şaka olduğuna yüzde

> yüz emindi […]. Ama artık bunun bir şaka olmadığını düşündü. (27)

Patrick'e göre annesi tecavüz olayı yaşanana kadar olanların farkında değildir. Bu olayda babasını suçlayarak onu "gözlerinden kırmızı ışık saçan şeytani gözlü" biri olarak hayal ederken, annesinin ise masumiyetine dikkat çekip ona kurban rolü verir (28). Annesini kurbanlaştırması babasına karşı daha da şiddetli intikam duyguları beslemesine yol açar. Bu duygular tecavüz olayını öğrendiği andan itibaren bir çeşit takıntı halini alır. Örneğin, edebiyat dersinde öğretmeni Peepers Egan'ın verdiği ödeve babasının tecavüzcü olduğuna dair aşağılayıcı kompozisyonlar yazması üzerine öğretmeni okula üvey annesini çağırır ve Patrick'e "Bunu tekrar yapmayacaksın, değil mi Patrick? Asosyal davranmayı kes ve uyum sağlamayı dene, tamam mı?" der (11). Patrick ailesindeki tecavüz olayını öğrenmesinin ardından psikolojik bir travma geçirir ve öfkesini ödevlerine yansıtarak sergiler. Öğretmen ise psikolojik destek sağlamak yerine Patrick'e uyumsuz ve asosyal olduğunu söyler ve bu Patrick'i daha da olumsuz etkileyerek aynı zamanda okuldan da uzaklaşmasına neden olur. Öğretmenine "Bunu kesmeye ya da uyum sağlamaya hiç niyetim yok Peeps!" diyerek tepki göstermesi ise üvey annesini daha çok kızdırır. Bu olayların etkisiyle, yaşadığı evin ve okulun kendisine uygun olmadığını düşünen Patrick cinsel kimliğini rahatlıkla dışa vurup mutlu olabileceği bir ortam arayışıyla on altı yaşında yaşadığı küçük kasaba olan Tyreelin'i terk etmeye karar verir ve ayrılmadan önce babasının posta kutusuna okulda yazdığı kompozisyonlara benzer bir mektup bırakır (22). Babasına karşı öfke ve intikam duyguları besleyerek mektuplar yazmasının nedeni Patrick'in

babasıyla bir şekilde iletişim kurma isteğidir; fakat babası gerek bir papaza yakışmayan tecavüz olayının duyulmaması gerekse cinsel kimliği nedeniyle Patrick'le hiçbir şekilde görüşmez.

Patrick babasına karşı duyduğu öfkeyi terapisti Terence'a açtığında, Terence tecavüz olayının geçmişte kaldığını ve bu nedenle Patrick'e olanları unutmasını tavsiye eder. Patrick ise çok sinirlenerek babasının mutlaka cezalandırılması gerektiğini ve bu yüzden de intikam planları yapmaya devam edeceğini söyler. Kız kardeşi Caroline onu arkadaşı Charlie'nin evine ziyaret etmeye geldiğinde Peder Bernard'ın Patrick'in bakımı için Mrs. Braden'e para verdiğini ağzından kaçırır. Bunu öğrenmek Patrick için çok daha üzücüdür, çünkü babasından para değil ilgi beklemektedir (58). En azından arada bir "Merhaba Patrick" demesini ya da başıyla selam vermesini istese de Peder Bernard hiçbir şekilde Patrick'le iletişim kurmaya çalışmaz. Tyreelin'den ayrılmadan önce babasıyla konuşmak için kiliseye giden Patrick günah çıkarma kutusuna oturur ve babasının gelmesini bekler. İçeriye birisinin girdiğini fark edince "Merhaba babacığım!" der, fakat içerideki rahip babası değil orada çalışan başka bir din adamıdır (62). Bu olayın ardından babasıyla konuşmak için kendini çok küçük düşürdüğünü düşünen Patrick oradan ayrılır ve Londra'ya gitmeye karar verir. Göç etme kararında babası tarafından reddedilmesinin etkisi olduğu kadar yaşadığı toplumun Patrick'in cinsel kimliğini benimsememesi de önemli rol oynar. Carillo cinsiyetin doğrudan ya da dolaylı olarak yer değiştirmeye neden olabileceğini ve bu kavrama "cinsel göç" adı verildiğini belirtmiştir ve bu transnasyonel hareketin queer pratiklere, kimliklere ve öznelliklere imkan tanıdığını savunmuştur (2004: 225). Bu

noktada toplumun bireyler için taşıdığı toplumsal normlara uygunluk kaygısı ve göç isteği arasında doğrudan bir ilişki olduğu söylenebilir. Nitekim Tyreelin'in Patrick'in cinsel kimliğine yönelik eylemleri hoş karşılamaması onu yaşadığı küçük kasabaya kıyasla farklı cinsel kimliklere daha açık olduğunu düşündüğü Londra'ya göç etmeye iter. Bu göç kararının ardında Patrick'in cinsel kimliğini özgürce dışa vurabileceği bir uzam isteği yatmaktadır. Patrick, Tyreelin'deki tanıdık kişilerin dışlayan ve etiketleyen bakışlarının aksine Londra'da kalabalık nüfus arasında daha az görünür olacağını düşünmektedir. Bu nedenle cinsel kimliğin sergilenmesinde yabancı bir uzamın daha özgür cinsel pratiklere olanak sağlaması Patrick'in göç etmeye karar vermesinde etkili olduğu söylenebilir.

Londra'ya gitme sebebi 'kadınsı' eğilimlerini destekleyecek zengin erkeklerle yaşamak ve annesini bulmak olmasına rağmen Patrick hiçbir zaman annesiyle bir araya gelemez. Londra kalabalık bir şehirdir ve orada annesini benzettiği ünlü Amerikan aktris Mitzi Gaynor gibi birçok kadına rastlar; ancak hiçbiri annesi değildir. Pek çok kez sabahlık giymiş ya da başörtü takmış kadının yanına gider; ancak Patrick annesini bulamaz, bulamadıkça da daha çok umutsuzluğa kapılır ve kendini anne şefkatine muhtaç hisseder. Hayatındaki aile eksikliğinin psikolojisi üzerindeki olumsuz etkisiyle Patrick, ev sahibi Louise'in ailesi hakkında öğrendikleriyle daha da sarsılır. Louise İrlandalı kocası tarafından terk edilmiştir ve oğlu Shaunie 1961'de oyun oynarken bir arabanın çarpması sonucunda ölmüştür. Belirli bir süre sonra Louise'in evlat kaybı ve Patrick'in anne kaybı kesişmeye başlar ve Patrick kendini Shaunie'nin yerini almış bulur.

Freud, “Yas ve Melankoli” (1917) başlıklı makalesinde kayıp kişinin içselleştirilmesiyle egonun kayıp kişiyi özümseyerek onun gibi olma isteği gösterdiğini belirtmiştir (2001: 245). Bu görüş ışığında ele alındığında, Patrick başlangıçta Louise’in kaybına üzüldüğü için Shaunie’nin rolünü üstlenir ve Shaunie’nin kıyafetlerini giyerek İrlanda aksanıyla tıpkı onun gibi “anneciğim” der. Ancak zamanla kendini Louise’in kaybı ile özdeşleştirmeye başlar, çünkü Louise’in gösterdiği anne sevgisiyle kendi annesine ulaşmayı amaçlar. Annesini bulmuşçasına mutlu hissederek özlemini çektiği anne sevgisini gidermeye çalışır ve gördüğü ilginin etkisiyle Louise’i annesi sanmaya başlar. Louise, Patrick’i çoğu zaman emzirir ve Patrick bir süre sonra bundan çok zevk almaya başlar. Avusturyalı psikanalist Melanie Kleine bebekliğin ilk üç ayında anne memesinin bebeğin beslenme ihtiyacını karşılaması nedeniyle “iyi meme” olarak algıladığını; ancak bu ihtiyaç karşılanmazsa “kötü meme” olarak değerlendirildiğini savunur. “İyi memeyi” sunan anne, çocuğu ile aynı zamanda gülümsemesi ve sesi yoluyla iletişim kurarak aralarında bir bağ oluşmasını sağlar. “İyi meme” ile kurulan bu bağ bebeğin iyi nesnelere güven duymasını sağlayarak diğer iyi nesnelere karşı kaygı düzeyinin azalmasına yardımcı olur (Klein, 2002: 64). Bu bağlamda Patrick yoksun olduğu “iyi meme” kavramını telafi etmek için Louise’in onu emzirmesine izin verir. Bu süre boyunca Patrick’in annesinin yokluğuna dair konuşmalarına yer verilmez; çünkü Patrick kendine “iyi meme” sunan kişiyi kendi annesi sanmaktadır ve Louise ile kurduğu bu bağdan hoşnuttur. Ancak bir gün Patrick Louise’in kucağında meme emiyorken Patrick’in sevgilisi Berts beklenmedik bir şekilde odaya girerek onları görür. Şaşkınlık ve kızgınlık içerisinde olanları anlamaya çalışır

ve Louise'i Patrick'i kandırmakla suçlar. Patrick ise bunun aksini iddia edermişçesine Louise'e "anneciğim" demeye devam eder. Çılgına dönen Berts oradan hızlıca ayrılarak Patrick'i terk eder. Bu olaydan sonra Patrick bir iç monolog yoluyla gerçeklerle yüzleşerek Louise'e anne rolunü atfetmekten vazgeçer:

> Bunu yapmaman gerektiğini sen de biliyorsun. O senin annen değil. Senin onun oğlun olmanı istiyorsa pekala. Ama o senin annen değil. Senin annen özeldi. Seni Whiskers Braden'ın kapısına bırakıp sonsuza kadar terk etmiş olsa da. Bunu sana yapmış olsa da hiç kimse ama hiç kimse senin annenin yerini alamaz. Neden gidip de yabancı bir kadının kucağına oturuyorsun Patrick Braden? (92)

Patrick, Louise'in ona gösterdiği ilgi ve sevginin etkisiyle bir an için annesini onun yerine koyduğuna pişman olur ve hiç kimsenin annesinin yerini alamayacağını düşünür. Freud kayıp kişinin ardından tutulan yasın başarılı bir şekilde atlatılamadığı durumlarda kişinin "melankolik" olabileceğini belirtir. Melankolik kişi yaşadığı kaybın yıkıcı etkisiyle bir süre sonra "kendini aşağılamaya, kendini değersiz görmeye ve yaşadığı kayıpla başa çıkmak için kendine saldırmaya başlar" (Kavaler-Adler, 2003: 49). Sevdiği kişiyi kaybettiği için ona karşı duyduğu öfke melankolinin etkisiyle kendisine yönelir. Bunun sonucunda kayıp nesne ile yaşanan olay üzücü olsa dahi kişi onu yüceltme eğilimi gösterir. Benzer şekilde Patrick de annesinin kaybını başarılı bir şekilde atlatamayarak bu kaybı telafi etmek adına başka nesneye yöneldiği için kendisine kızar ve bu kızgınlığın sonucunda annesini idealleştirmeye başlar. Annesini yücelterek onu çok sevdiğini ve bulmak istediğini dile getirse de zaman zaman annesine sitem eder; çünkü bir çocuk dünyaya getirip de onun bakımının sorumluluğunu almamak Patrick'i çok üzer. Melankolik kişi

yüceltilen nesneyi her ne kadar herhangi bir doğrudan saldırıdan korumak istese de kayıp nesneye karşı dolaylı yoldan kendisi saldırganlık gösterir (Kavaler-Adler, 2003: 46). Patrick de bu saldırganlığı annesine sitem ederek dışa vurur: "Annem beni bırakıp gitmekte hatalıydı! Beni terk ettiği için onu suçlamıyorum ama geri dönmeliydi! Geri dönmeliydi ya da bana iki satır yazmalıydı! Bu şekilde çekip gitmemeliydi! Onsuz ben bu dünyaya nasıl kendimi ait hissederim?" (101) diyerek özlem ve sitemle yakınır. Bir yandan anne özlemiyle kendisini annesiyle özdeşleştiren, onun gibi olmak isteyen Patrick bir yandan da onu terk edip gittiği ve bu dünyada yalnız bıraktığı için hiçbir ebeveynin sorumluluğunu alamayacağı çocuğu dünyaya getirmemesini ister.

Gerçekte sahip olamadığı yuvayı hayallerinde kuran Patrick "Chez Nous" (Bizim Ev) başlıklı bölümde Eily ve Baba'nın ne kadar mutlu bir aile olduklarından ve yaşantılarından bahseder; ancak Patrick'in bahsettiği 'Patrick', 'Eily' ve 'Baba' Patrick'in gerçekte tanımadığı hayal dünyasındaki başka kişilerdir. Ayrıca, annesi ve kendi adını verirken, babasına duyduğu öfkeden hayal dünyasındaki babanın adı kendi babası olan Bernard McIvor değildir. Bu mutlu ve huzurlu aile tablosunda Anne 'Eily' oğlu 'Patrick'e kitap okur, onun en sevdiği yemek olan elmalı turtayı pişirir ve akşam 'Baba' işten yorgun gelince hep birlikte masaya oturup akşam yemeği yerler. Yemekten sonra 'Baba' ve 'Patrick' sohbete başlar:

> -Anneni seviyor musun? diyerek gülümser Baba.
> -Onu çok seviyorum Baba, diye cevapladı oğlu.
> -Peki neden söyle bize!
> -Çünkü o benim annem!

-Ekmek pişiren!
-Ekmek!
-Ve çörek!
-Ve yerleri temizleyen!
-Ve küçük Patrick'ini seven!
-Tüm dünyadaki en iyi anne! (109)

Patrick annesiyle çok mutludur ve böyle bir annesi olduğu için her gece Tanrıya şükreder. Anne Eily onun ve evin bakımını üstlenen korumacı ve yuva bekçisi bir rol üstlenirken Baba ise evinin geçimini sağlayan ve eşini çok seven birisidir. Patrick babasına duyduğu kızgınlık nedeniyle hayallerinde dahi babasını annesi kadar çok seven ve varlığına annesi kadar şükreden bir çocuk değildir. Patrick'e göre hayali Baba'nın görevi eve para getirmek ve evdeki huzurlu ortamı korumaktır. Ayrıca, hayalindeki ailede Patrick'in yaşı ve cinsiyeti de belirtilmez; çünkü Patrick onu her yaşında sevecek ve yanında olacak, onu cinsiyeti nedeniyle dışlamayacak bir aileye ihtiyaç duymaktadır. Kayıp nesne için tutulan yasta, yas tutan kişi bu yasa neden olan gerçeklerin farkındadır. Psikanalist Joseph Sandler'a göre olumsuz gerçeklerin devamlılığı bir savunma mekanizması olarak kişiyi "temsili bir dünya" yaratmaya itebilir (1991: 34). Temsili dünyada kişinin yakınlık kurduğu nesneler ve kişinin kendisi yer alır. Patrick'in yarattığı temsili dünya hayatındaki gerçeklerden oldukça farklıdır: Patrick'in bir ailesi olmamasına rağmen kurduğu hayallerde ailesi vardır, ayrıca toplumsal çevresi Patrick'in 'kadınsı' eğilimlerine önyargılıyken hayallerinde cinsel kimliği yadırganmamaktadır. Bu bağlamda Patrick'in yaşadığı olumsuz gerçeklerle baş edebilmek için temsili bir dünya yarattığı söylenebilir. Benzer şekilde bir başka hayalinde de Patrick üvey annesinin evindedir ve aniden kapı çalınır. Gelen annesi Eily Bergin'dir ve şu

sözleri söyler: “Merhaba Mrs. Braden! Sizinle tanıştığıma sevindim! Oğlumu istiyorum. Onu alabilir miyim lütfen?” (150). Üvey annesi seve seve Patrick’i annesine verir ve anne-oğul el ele tutuşup yürürken Patrick annesine “Anneciğim, sence ben babam işinde o kıyafetleri giydiği için mi böyleyim?” diye sorar (150). Annesi ise gülerek “Hayır elbette, sen bu kıyafetleri böyle birisi olduğun için giyiyorsun” diye yanıt verir (150). Babasının kilisede giydiği cüppenin Patrick’e kadın giysilerini çağrıştırması sonucu kendisinin de dişil eğilimleri olduğunu düşünür; fakat annesinin cevabından durumun öyle olmadığını anlayarak sevinir. Patrick hayalinde en sonunda yıllardır düşlediği annesine kavuşmuş, aynı zamanda da cinsel kimliğini kabul ettirebilmiştir. Bir başka örnekte ise Patrick kendisini evli ve doğum zamanı yaklaştığı için hastanede hayal eder. Doğumdan sonra çok mutludur; çünkü hem bir kadın gibi çocuk dünyaya getirebilmiş hem de ailesi onu olduğu gibi kabul ederek ona destek olmak için hastanede yanına gelmiştir. Ailesinin gözyaşlarını silerken “O bizimdir!” demeleri Patrick’in hayatı boyunca gerçekleşmesini en çok istediği dilektir (199). Patrick’in mutlu bir aile ve cinsel kimlik kabulune dayanan hayalleri gerçek/hayal ikiliği bakımından önemli rol oynar. Bu bağlamda Sandler’ın görüşlerine ilaveten Alman psikanalist Karen Horney de kişinin kendine değerli ve önemli biri olduğunu hatırlatmada hayal gücünün etkisine değinmiştir. Horney’e göre kişi hayallerinde kendisinin “idealleşmiş imgesini” yaratarak kendisine sınırsız güç kazandırır ve kazanılan bu güç gerçeklerle baş etmede etkilidir (1950: 21-22). Benzer şekilde Patrick de yaşadığı hayatın olumsuzluklarında kaçmak için düş gücüne sığınır. Hayallerinde yaşadığı hayatta sahip olamadığı mutlu aileyi ve cinsel kimliğinin

ailesi tarafından kabulünü düşler. Böylece idealleşmiş imgesi ve gerçek kimliği arasındaki çatışma gözler önüne serilir.

Ailesinin onu kadın kimliğiyle kabul etmesini istemesine rağmen Patrick annesi ve babası arasındaki tecavüz olayını kabullenemez ve bu olayı farklı yönlerden birçok kez okuyucuya aktarır. Bu olaya romanın başındaki göndermesinin ardından, "Breakfast is Served" (Kahvaltı Hazır) başlıklı sekizinci bölümde de Patrick'in tecavüz olayının nasıl olmuş olabileceğine dair düşünceleri okura bildirilir. Otuz üçüncü bölüm olan "A Long-Ago Night in November" (Uzun Zaman Önce Kasım'da Bir Gece)'de ise kızlarının tecavüze uğraması karşısında Eily Bergin'in ailesinin hislerini okura aktarır. Patrick'e göre ailesi Eily'den çok memnundur, çünkü onların sözünü dinler ve başkalarına yardım etmekten kaçınmaz. Peder Bernard'ın ev işlerine bakan yardımcısı Mrs McGlynn gelemediğinde de başına geleceklerden habersiz, seve seve Peder'e yardım etmeyi kabul eder. Henüz on altı yaşındadır ve yaşadıklarının ardından bir gün işe giderken bebeğini bir sepetin içine koyarak onu Mrs. Braden'ın kapısına bıraktıktan sonra yaşadığı yeri sonsuza dek terk eder. Bu olaydan sonra babası akıl hastası olur, annesi ise olanlara daha fazla dayanamayarak kalp krizinden ölür. Bu olaydan sonra hem ailesiz kalıp üvey anne tarafından yetiştirilen Patrick hem de annesinin ailesi de zarar görür. Ayrıca, Peder Bernard'ın tek bir hatası yüzünden Eily de yaşadığı yerden uzaklaşmak ve bambaşka bir şehirde hayat kurmaya çalışarak yaşam savaşı vermek zorunda kalmıştır. Roman boyunca Patrick'in ailesine dair hayal kırıklığı birçok defa dile getirilir ve farklı boyutlarıyla okura aktarılır.

Patrick okura anlatmak için bu olayı her hatırladığında ise babasına karşı kini daha da artar. Bir gün, Patrick sakinleştirici ilaçların etkisindeyken kaldığı hücrede annesinin hayalini görür. Hayalinde annesi saçlarını okşar ve ona sıkıca sarılarak "Unutmak zorundayız. Bir şekilde olanları unutmak ve onu bağışlamak zorundayız" der (153). Patrick ise defalarca denediğini ama bunu yapamadığını ve yapamayacağını belirttikten sonra daha da hırslanarak bulunduğu karakol hücresinde "Onu öldüreceğim! Onu öldüreceğim! Kilisesini onunla birlikte yakacağım! Yaptıklarını ödeyecekler, görürsünüz! Hepsi ödeyecek!" diye bağırmaya başlar (153). Gördüğü rüyada Peder Bernard kilisede günah çıkarma kutusunda bir kadın görür ve yaklaştıkça onun Patrick olduğunu anlar. Patrick annesini Mitzi Gaynor'a benzettiği için tıpkı ünlü aktrisin giydiği kıyafetler gibi giyinmiştir. Patrick babasının yüzünü tırnaklarıyla çizer ve boğuşma esnasında mumlar yere düşerek kilisenin alev almasına neden olur. Yalvararak af dilemesine rağmen Patrick babasının yanarak ölmesini izler. Freud *The Interpretation of Dreams* adlı eserinde rüyaların istekleri gerçekleştirmeye yönelik olduğunu ve bu nedenle zihinsel bir sürecin gerekliliğini belirtir (2010: 147). Bu bağlamda Freud'un zihnin bilinç ve bilinçaltı katmanlarına dair ayrımı rüyaların yorumlanmasında önemlidir. Süperego ve id bilinçaltı mekanizmalarında etkiliyken ego ise bilince ait bir katmandır. İlkel dürtülerden oluştuğu varsayılan id Patrick'i babasından intikam alması için yönlendirse de vicdan olarak nitelendirilen süperego Patrick'in intikam planlarına karşı çıkar. Bu iki duygu arasında dengeyi sağlamakla görevli ego ise iki katman arasında çatışmada yer alır. Patrick bir yandan intikam almayı istese de bir yandan da bunu gerçekleştiremeyeceğini düşünür.

İntikam planlarını rüyalarında gerçekleştirmesi de bastırılmış duygu ve ego çatışmasında egosunun rahatlamasını sağlar. Bu nedenle ilerleyen yıllarda babasını yine affedememesine rağmen intikam planlarından vazgeçer ve yaşadıklarını kabullenmeye başlar.

Aile ve sosyal çevrenin kişinin cinsel kimlik gelişiminde etkisi olduğu göz önünde bulundurulduğunda toplumsal normların dışında kalan bireylerin toplum tarafından ötekileştirilmesi kişinin direnç gösteremediği durumlarda yabancılaşmaya neden olabilir (Zeiler, 2013: 80). Patrick toplumsal cinsiyet normlarına uymaya çalışmamış aksine bu normların dışında kalan cinsel kimliklerinin bütünlüğünü korumak için direnip Londra'ya göç etmeyi tercih etmiştir. Bedensel bütünlük ve bu bütünlüğün parçalanması konusunu ele alan Fransız düşünür Maurice Merleau-Ponty *The Phenomenology of Perception* (2002) adlı eserinde "incorporation"[22] (bedensel yabancılaşma) ve "excorporation"[23] (bedensel bütünlüğün korunması) kavramları üzerinde durur. Merleau-Ponty'ye göre kör bir adamın yürüme desteği için kullandığı bastonu zamanla bir nesne olarak değil, vücudunun bir parçası haline gelen bir uzantı gibi algıladığı durum "incorporation", yürürken herhangi bir sebeple ikiye ayrılan bastonun işlevini yitirdiği ve bir engel teşkil ettiği durum için ise "excorporation" durumunu nitelemektedir (2002: 165-166). Kristen Zeiler ise bir nesne olan bastonu vücudun benimsemesinden yola çıkarak, benzer şekilde bazı kültürel ve bedensel olarak paylaşılan ve ifade edilen inançların ve

[22] [23] "Incorporation" kelimesi sözlük anlamı itibariyle "birleştirme, özümseme" anlamındadır ve bahsedilen metinde "bedenin bütünlüğünün korunması" anlamında kullanılmıştır. "Excorporation" ise "bedenin bütünlüğünün parçalanması" ve "bedenin ötekileştirilmesi" anlamlarında kullanılmış olup tezde bu kavramlara İngilizce olarak yer verilecektir.

kuralların da insanların bedeninin bütünselliğinin bir parçası olduğunu belirtmiştir (2013: 73). Zeiler, beden fenomenolojisi bakımından toplumsal inanç ve kuralların benimsenmesini Rosalyn Diprose'un "bedensel cömertlik" (corporeal generosity) kavramıyla açıklar: İnsanlar bedensel alışkanlık, jest ve tutumlarını birbirleriyle karşılıklı olarak paylaşır ve bazıları bu paylaşımları tekrar ederek yapmaya başlar. Bu tekrarlar zaman içinde başkalarının bedensel tarzlarının bir parçası haline gelebilir (2013: 73). Benzer şekilde küçük çocuklar da kendilerinden büyük çocukların ya da ailelerinin toplumsal davranışlarını gözlemleyip tekrar ederek cinsiyet rollerini benimsemeye başlar ve bu roller cinsiyete yönelik tekrar edilen eylemlerle bedensel bütünlüğün bir parçası haline gelir. Bunun yanı sıra özümsenen davranışa göre hareket etmek "bu davranışları özümseyen diğer kişilerle birlikte özümsenen davranışların görünmezliğini güçlendirir" (Zeiler, 2013: 74). Bu düşünceye göre cinsiyet rollerine yönelik özümsenen ve toplumsal olarak uyum içinde sergilenen davranışlar zamanla alışılagelmiş davranışlar halini alacağından toplumda bir "görünmezlik" yaratır ve bu nedenle bu davranışların dışında hareket eden bireylerin "görünürlüğü" artarak toplumsal dışlanma ve ötekileşmeye neden olur. Bu bağlamda kadın ve erkek cinsiyetlerinin ve bu cinsiyetlere uygun davranışlar gösteren bireylerin heteroseksüel sistemdeki çoğunluğu 'queer' kişilerin toplumsal yabancılaşmaya maruz kalmasına yol açabilir. Heteroseksüel sistem içindeki bireyler toplumsal "incorporation"ın bir parçasıyken, bu sisteme uymayan 'queer' kimlikler ise "excorporation" durumunu yaşamaktadırlar. Sürekli yıkıcı olarak tekrarlanan "excorporation" süreci "bedensel

yabancılaşmaya" neden olurken, "excorporation"a karşı gelmek Zeiler'a göre "bedensel bir direnç" kazandırır (2013: 82).

Bu kavramlar çerçevesinde *Plüton'da Kahvaltı* incelendiğinde Patrick'in toplumsal baskı sebebiyle deneyimlediği "bedensel yabancılaşma" (excorporation) sürecini "bedenin bütünlüğünün korunması" (incorporation) ile aştığı söylenebilir. Patrick üvey annesi tarafından bir erkek olarak yetiştirilir, ne var ki kayıp annesini içselleştirmesi ve babasına duyduğu öfke nedeniyle dişil eğilimleri artarak kadın kıyafetleri giymekten ve kadınlara özgü davranışlar sergilemekten hoşlanır. Üvey annesinin rujunu sürüp üvey kardeşi Caroline'nin kıyafetlerini giyerek ayna karşısında şarkı söylerken yakalandıktan sonra üvey annesinin Patrick'i dövmesi Merleau-Ponty'nin kavramsallaştırdığı "excorporation" sürecini başlatır. Heteroseksüel sistemin ve üvey annesinin erkek cinsiyetine dair beklentilerine uygun davranmayan Patrick bedensel bütünlüğüne karşı ani bir darbe ile karşılaşmasına rağmen bu bütünlüğü korumak için direnç gösterir ve Charlie'nin annesinin kıyafetlerini giydiğinde arkadaşı Irwin'in kendisine aptalca göründüğünü söylemesine rağmen Patrick'in bedensel direnci parçalanmaz. Bedensel bütünlüğünü korumak adına yaşadığı yeri terk ederek dişil eğilimlerini ve bedensel bütünlüğünü destekleyecek kişilerle birlikte yaşamaya başlar. Patrick'in bu süreçte Eamon ve Vernon gibi zengin kişilerle yaşamayı seçmesinin nedeni bu kişilerin Patrick'in bedensel bütünlüğünü koruyacak maddi imkanı sağlamaları ve onu "excorporation" sürecine geçirecek davranışlar sergilememeleridir. Ayrıca, Londra'da bir barda patlayan bombanın ardından hayatta kalan tek kişi ve transseksüel olması yüzünden olası suçlu gözü ile bakılan Patrick, hapishanede şiddete maruz

kalmasına rağmen yine de dış görünüşü hakkında endişelenmesiyle 'kadınsı' davranışlar sergilemeye devam etmiş ve cinsel kimliğinin devamlılığını sağlamıştır. Her ne kadar babasından nefret etse de annesine olan özlemi hayatının daha sonraki yıllarında onu annesi gibi giyinmeye iterek toplumsal çevre ve aile baskısına aldırmadan cinsel kimliğini bütünsel olarak yaşamaya devam etmiştir. Bu nedenle, Patrick'in cinsel kimliğini ve bedensel bütünlüğünü parçalamaya yönelik durumlarda onu "bedensel yabancılaşmaya" maruz bırakacak "excorporation" sürecine göç ederek direnç gösterdiği söylenebilir.

Tez kapsamındaki ikinci roman olan *Middlesex* ailesel olarak *Plüton'da Kahvaltı*'dan farklı bir gelişim göstermektedir. Ailesi tarafından terk edilip üvey aile ortamında büyüyen Patrick'in aksine, Cal cinsel kimliğindeki farklılık gün yüzüne çıkana kadar ailesi tarafından iyi koşullar altında yetiştirilmiştir. Türkiye'deki Türk-Yunan savaşı nedeniyle göç ederek Amerika'ya gelen babaannesi Desdemona ve dedesi Lefty, kardeş olduklarını kimsenin bilmediği bu ülkede aile içi evliliklerini gizleme fırsatı bulmuşlardır. Bunun yanı sıra kuzen olan annesi Tessie ve babası Milton da evlenerek Cal'in cinsel kimliğini toplumsal normlar dışına çıkaracak aile içi evliliğin neden olduğu genleri kendisine aktarmışlardır. Cal, babaannesi ve dedesi, annesi ve babası, kardeşi Chapter Eleven[24] ile bir arada yaşadığı, üç kuşağın aynı evde olduğu bir ortamda yetişmiştir. Yaşadıkları evde cinsiyet rollerinin keskin sınırları vardır: "erkekler salada[25], kadınlar mutfakta" (119). Lefty ve Milton gündüz

[24] Amerika Birleşik Devletleri'nin 11 numaralı Federal İflas Kanunu. Babası Milton'dan devraldığı sosisli sandviç lokanta zincirlerini iflas ettirdiği için Cal, ağabeyine bu kanunun adı ile hitap eder.
[25] Yunanca salon.

işine giden, ailelerinin geçimini sağlayan ve ev işine yardım etmektense salonda vakit geçiren tarafken, Desdemona ve Tessie yuvalarının temizliğinden ve mutfaktaki işlerden sorumlu, çocukların ve aile bireylerinin bakımını üstlenen kişilerdir. Cinsiyet rollerine uygun davranma küçük yaşta Tessie ve Milton tarafından kendi çocuklarına da öğretilir:

> Chapter Eleven beş yaşına basmıştı. Geçen gün avluda ölü bir kuş bulunca onu hemen annesine getirmişti. Sağa sola taş atmayı, çekiçle oynamayı ve önüne gelen her şeyi kırıp dökmeyi çok seviyordu ve tabii bir de babasıyla güreşmeyi…Bu maskülen evde Tessie kendini dışlanmış hissederek sıkılmaya başlamıştı, böyle giderse on yıl sonra jant kapağı muhabbetleri ve fıtık vakalarından ibaret bir dünyada hapsolacağından emindi. Annem, bunlara karşı onunla birlikte dövüşecek, kendisi gibi küçük köpeklere aşık, buz revüsü gösterilerine gitmek için yanında ısrar edecek bir müttefikin hayalini kuruyordu. (13)

Milton, Chapter Eleven'ı bir erkek çocuk gibi davranmasına yönelik yetiştirerek ona güreşmeyi öğretir ve şiddet eğilimlerini destekleyen bir rol biçer. Evlerinde erkek çocuğunun kırıp dökmeyi seven bir yapıdayken kız çocuğunun daha kırılgan yetiştirilmesi desteklenir. Tessie oğlu ve eşinin eril davranışlarından sıkılmış ve kendisi gibi dişi davranışlar sergileyen bir kız çocuğunun desteğini arar olmuştur. Nitekim Cal doğup büyüyünce "pembe elbiseler, dantel kurdeleler, başında yılbaşı süsüne benzer tokalar" ile süslenerek dış görünüş olarak da bir kız çocuğu gibi yetiştirilir (279). Oyuncak araba alınan ağabeyinin aksine Cal oyuncak bebekler ile oynar. Babasının bebek Cal'in bezini değiştirdiği zamanlarda cinsel organlarına bakmadan bu işi yaptığı ve Tessie'nin Cal'in her yerinin temiz yıkanıp yıkanmadığını sorduğunda Milton'un "Tamamen değil. O senin bölgen" diye yanıtlaması evdeki cinsiyet rollerinin sınırlarını ortaya koymaktadır. Bir kız

çocuk olarak Cal'in her türlü sorumluluğu Tessie'ye verilmiştir ve Cal genital bakım için annesinin yönlendirmeleriyle kadın hijyenine dair bilgileri öğrenir. İlerleyen zamanlarda annesi ile birlikte kuaför salonlarına giderek toplumda bir kız çocuğundan beklenen kişisel bakım ve güzelliğe yönelik davranışlar sergiler.

Arkadaşı Belirsiz Nesne'nin yazlığında geçirdiği kazada doktorun vücudundaki hasarı anlamak için üzerindeki kıyafetleri çıkarmasıyla Cal'in cinsel organlarının farklı yapısı anlaşılır. Milton ve Tessie'nin, doktorun Cal'in anatomik yapısıyla ilgili söylediklerine ilk tepkisi durumu reddetmek olur. Bernstein, ailelerin çocuklarının toplumsal normlar dışında kalan cinsel kimliklerini ilk öğrendikleri zaman başka insanların yargılamalarından çekindiklerini ve kendilerini yetersiz ebeveynlik yapmakla suçlayıp çocuklarının farklı cinsel kimliğe bu nedenle yöneldiğini düşündüklerini belirtmiştir (1995: 2). Bu bağlamda toplumsal normların dışına çıkan çocukları için kaygılanarak onların kimliğini kabullenmek yerine durumu reddetmek ve toplumsal normlar kapsamına dahil etmek için çaba göstermek Cal'in ailesi tarafından sergilenen başlıca tutum olduğu söylenebilir. Tessie ve Milton, Cal'in biyolojik cinsiyetindeki farklı yapılanmasını kabul etmeyerek durumu geçici ve ilaçlarla tedavi edilebilir bir hastalık olarak niteler (494). Bu nedenle gittiği Seksüel Bozukluklar ve Cinsel Kimlik Kliniği'nde doktor Peter Luce, ailesine Cal'in iyileştirilebilir bir vaka olduğunu göstermek için ailesine toplumsal olarak olumsuz karşılanan cevaplar vermekten kaçınır. Örneğin, "kızınız bir hermafrodit" demek yerine "kızınızın klitorisi normalden biraz daha büyük" gibi durumu iyileştirmeye yönelik ifadeleri tercih eder (504). Böylece Tessie

ve Milton, Cal'in kısa sürede iyileşebileceğini ve ciddi bir hastalığı olmadığını düşünmeye başlar. Tessie bu durumun psikolojik olduğundan ve geçeceğinden, Milton ise Cal'in bir kız olarak yetiştirildiği için nasılsa bir kız olduğunun ortaya çıkacağından emindir (506).

Doktor Peter Luce, Cal'in bir kız olarak yetiştirildiğini fakat biyolojik yapı olarak bir erkek olduğunu düşünür; ancak hangi cinsiyetin daha baskın olduğunu anlamak ve o cinsiyete yönelik tıbbi müdahale gerçekleştirmek için Cal'i birtakım muayene ve psikolojik tetkiklerden geçirir. Cal'in ailesi çocuklarının 'iyileşmesi' için bu tedavileri destekler ve Cal'in cinsel farklılığını tıbbi müdahale ile değiştirilmesi gereken bir durum olarak değerlendirir. Preves, tıp alanında ilerleyen teknolojinin cinsiyet değişikliğini mümkün kıldığı için "çift cinsiyetlilik teknolojik soy tüketmenin tehlikesindedir" ifadesini kullanmaktadır (2003: 49). Gelişen teknolojinin cinsiyete olan müdahalesi dışında dikkate değer bir diğer durum ise çocuklarının cinsiyet tercihine ailelerin karar vermesidir. Bu konuya dikkat çeken Appleton, çift cinsiyetli aktivistlerin çocuğun ameliyat kararını kendisinin vereceği yaşa kadar ameliyatın ertelenmesini istediklerini belirtmiştir (2005: 403). Bu konuda Tessie ve Milton'un cinsiyet değişikliği ameliyatı için Cal'in fikrini sormadan doktor ile işbirliği yapması önemli bir noktadır. Çünkü kişinin iradesi dışında ailenin ve doktorların verdiği 'cinsiyet düzeltme' kararı ile kişinin gelecekteki cinsel kimlik kararı uyuşmayabileceği için kişi üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Nitekim kız olmaya yönelik bir ameliyat olması planlanan Cal cinsel kimliğinin erkek olduğunu belirtir. Butler'ın 'cinsiyet düzeltme ameliyatları' için "norm bıçağı" (2004: 53) adlandırması ailelerin tepkisi göz önünde

bulundurulduğunda yerinde bir ifadedir. Bu bağlamda bu ifade toplumsal olarak kadın ve erkek normlarının birbirlerinden tamamen farklı olduğu cinsiyet normları kutuplaşmasına işaret etmektedir. Tessie ve Milton'un Cal'in toplumsal normlara uygun bir birey olarak toplumda yer almasını istemesi toplumsal cinsiyet normlarının keskin sınırlarını kabul ederek yaşadıklarını göstermektedir. "Norm bıçağı" ile toplumsal normlara uyması düşünülen Cal ise ailesinin aksine bedeninde değiştirilmesi ya da belli kalıplara uyması gereken bir durum olduğunu düşünmemektedir.

Toplumsal düzeni sarsacağı düşünülen ve 'anormal' olarak kabul edilen bedenler toplumsal cinsiyet normlarını etkileyerek "cinsel farklılıkların olamayacağına dair iddiaları zayıflatacağından" (Fausto-Sterling, 2000:8) heteroseksüel sistemde düzeltilmesi gereken bedensel bir bozukluk ve toplumsal tehdit olarak algılanır. Benzer şekilde Cal de doktoru tarafından düzeltilmesi gereken patolojik bir vaka olarak incelenir ve ailesi doktorun görüşlerini destekler. Doktor Luce, Cal'i anatomik olarak incelediğinde eril özelliklerin baskın olduğu ancak genetik ve hormonal yapıya ek olarak dişil yetiştirilme sürecinin de göz önünde bulundurması gerektiği sonucuna varır. Bu süreçte Cal, doktorun kendisi hakkında ailesi ile görüşürken "kızınız" ya da "oğlunuz" gibi ifadeleri kullanmaktan kaçındığını fark eder (505). Emin olmak için psikolojik tetkikler yapacağını ve Cal'in çocukluğuna dair bir video ya da fotoğraf olup olmadığını sorar. Cal'in küçük yaştaki bir videosunda bir oyuncak bebeği alıp göğsüne bastırdığını ve emzirmek istediğini görür. Daha sonraki psikolojik incelemelerde ise Cal'in erkeklerden hoşlanıp hoşlanmadığına dair sorular sorar. Cal her ne kadar Nesne ile yaşadıklarından doktora

bahsetmek istese de doktoru ailesinin zannettiği gibi "ideal bir Amerikan genç kızı" olduğuna inandırır (510).

Babası Milton Cal'in kız çocuğu olduğundan o kadar emindir ki daha fazla New York'ta vakit kaybetmek istemeyerek iş için Florida'ya gider. Annesi ise Cal hakkında çok endişelidir ve bunu çocuğuna yansıtır. Doktorun ve ailesinin tutumundan hoşlanmayan Cal, ailesine ne zaman eve döneceklerine dair soru sormaya başlar; ancak "daha iyi olur olmaz" yanıtını alır (515). Bu cevap ailesinin onu iyileşmesi ümit edilen bir 'hasta' olarak düşündüğünü göstermektedir. Ayrıca ailesinin Cal'in anatomik karmaşasını değiştirmek istemesinin ardında keskin cinsiyet ayrımlarından kaynaklı ötekileştirilme kaygısı olduğu düşünülebilir. Bu bağlamda toplumun kadın/erkek cinsiyetlerinden farklı olan cinsiyetleri damgalama ve yaftalama eğilimi ailesinin Cal'in bedeninin tek bir cinsiyete ait olmasını istemesinde etkilidir. Bedeninde iyileşmesi gereken bir hastalık olmadığını düşünen Cal, psikolojik tetkiklerde doktora bir kız çocuğu olduğuna dair cevaplar vererek bir an önce kendini güvende hissettiği evine dönmek ister. Bu süre içinde de doktoru Cal'in yetiştirilme şartlarına göre cinsel kimliğinin gelişim gösterdiğini düşünür ve Cal'e kendisine ün kazandıracak bir çalışma konusu gözüyle bakmaya başlar. Bir gün doktorun kendisi için kullandığı 'hypospadias' (524) kelimesinin anlamını araştırmak için gittiği halk kütüphanesinde sözlüğün onu 'ucube' kelimesine yönlendirmesiyle Cal için yabancılaşma süreci başlar. Ardından doktorun kendisi için yazdığı raporda onu toplumda 'normal' bir hayat sürmesi için kadın olmaya yönelik ameliyat edeceğini öğrenir. Vücudunda bir aksaklık olmadığını ve bir erkek olduğunu düşünen Cal ise

ailesi ve doktorun ısrarcı tavırlarından bıkarak düşündükleri gibi bir kız çocuğu olmadığına, aksine bir erkek olduğuna dair ailesine bir mektup yazar. Mektubu ailesinin onu kız çocuğu olarak yetiştirdiği isimle 'Callie' diye imzalar ve ardından bedensel bütünlüğünü korumak için erkek kimliğiyle San Francisco'ya doğru yola çıkar. Elli iki yıl önce kardeş evliliğini gizlemek için Türkiye'den Amerika'ya giden babaannesi ve dedesi gibi Cal de bu defa cinsel kimliğini gizleyebilmek adına göç etmeye karar verir.

Collado-Rodríguez'e göre *Middlesex* "çift cinsiyetli ve farklı ırklardaki insanların bir arada yaşayabileceği bir 'üçüncü uzam'[26] isteğini" dile getirmektedir (2006: 73). Nitekim Cal bu istekle göç etmeye karar verir. İki cinsiyet arasında kalan 'hibrit' bedeninin maruz bırakıldığı toplumsal baskıyla kendini bulunduğu yere ait hissetmez ve kendisi gibi toplumsal normların dışında kalan bireylerle 'üçüncü uzamda' bir arada bulunma isteği doğar. Shostak ise bu romanın "iyimser ve cömert bir roman olmasına rağmen ütopik bir fantezi dışında 'üçüncü uzam'ın imkansızlığını" vurguladığını belirtmiştir (2008: 386-387). Nitekim *Middlesex* 'üçüncü uzam' konusunu sorunsallaştırmaktadır. Öyle ki Cal, Dışişleri Bakanlığında çalıştığı için iki yılda bir bulunduğu ülkeyi değiştirme imkanına sahiptir. Kendini tam anlamıyla bulunduğu hiçbir ülkeye ait hissetmez. Bulunduğu ülkelerde, kadınlardan hoşlanmasına rağmen, onlarla yakın ilişkiler kurduğunda cinsel kimliğinin ortaya çıkacağı endişesiyle mesafeli davranır; çünkü cinsel kimliği ortaya çıkarsa o yerde daha fazla kalamayacağını düşünmektedir ve bu nedenle

[26] Homi K. Bhabha'ya göre "üçüncü uzam" çok kültürlülük veya kültürel çeşitliliği ifade etmekten çok her iki kültür arasında kalan kültürel melezliğin var olduğu uzama işaret eder (1994: 38). Cinsiyet çalışmalarında 'arada kalan' veya üçüncü cins olarak düşünülen bireyleri kapsayan alan anlamında kullanılmaktadır.

tedirgin bir hayat sürmektedir. Cal'in yaşadığı ülkelerde cinsel kimliğinin ortaya çıktığında ötekileştirileceğini düşünmesi, metnin kurgusallığı göz önünde bulundurulduğunda Cal gibi hermafrodit kişilerin kaygısız yaşayabileceği bir uzamın kurguda dahi imkansızlığını sezdirir.

"Incorporation" ve "excorporation" kavramları ışığında değerlendirildiğinde Cal'in de Patrick gibi bedensel bütünlüğünü ve cinsel kimliğini korumak adına direnç geliştirdiği söylenebilir. Ailesinin Cal'i bir kız çocuğu olarak yetiştirdiği için kadın cinsiyetine dair beklentileri ve doktorun biyolojik olarak erkek bir hermafrodit olduğunu anlamasına rağmen yetiştirme koşullarının cinsiyete galip geldiğine dair kendisine ün kazandıracak bir çalışma hazırlamak istemesi Cal'in kendini önemsiz ve toplumdan dışlanmış hissetmesine yol açar. Böylece "excorporation" süreci başlar ve Cal ameliyat olmamak ve bedensel bütünlüğünü korumak için ötekileştirildiği ortamdan başka bir uzama göç etmeye karar verir. Bunun için bedensel yabancılaşma ve toplumsal dışlanmaya maruz kalmamak adına queer bireylerin yaşamayı sıklıkla tercih ettiği San Francisco'ya doğru yola çıkar. Doktorların ve ailesinin aksine Cal bedeninde 'anormal' bir farklılık görmez ve bu bütünlüğün parçalanmasına izin vermemek için göç eder. Bedeninin bütünsel olarak direnç kazandığı bu süreçte bir erkek olarak hayatına devam etmeye karar verir. Bu bağlamda Cal'in ilk işi kendini erkek gibi yürümeye ve davranmaya yönelik telkin etmesidir, daha sonra saçlarını kestirerek ve yeni satın aldığı erkek kıyafetlerini giyerek erkek kimliğini devam ettirebileceği bir hayata başlar. Warhol'a göre Cal'in erkek olarak hayatına devam etmesi kısmen kadınlara karşı cinsel arzu duyması kısmen de fiziksel olarak bedeninin erkek olmaya

daha yatkın olmasından kaynaklanmaktadır (2004: 227). Göç etme kararıyla birlikte hedeflediği noktaya ulaşmak için otostop çekmek zorunda kalır ve yolda tanıştığı Bob Presto adlı adamın işlettiği Octopussy Garden adlı kulüpta çalışmaya başlar.

Hermafrodit olan Cal, bu kulüpte Carmen ve Zora ile birlikte çalışır. Carmen daha küçük yaşlardayken bir erkek olmadığının farkına varan ve erkek özelliklerinden ameliyat olarak kurtulmak ve hormon tedavisiyle dişil özelliklerini baskın hale getirmek isteyen bir gynomorph[27]'dur. Zora ise Cal gibi bir hermafrodit olduğunu söyleyen ancak kendisi için 'intersex[28]' kelimesini kullanan, dişil özellikleri baskın olmasına rağmen ameliyat ya da hormon tedavisi ile bedenini değiştirmeye karşı olan biridir. Zora, Carmen ve Cal çeşitli kıyafetler giyerek su dolu büyükçe bir akvaryumda karşılarındaki seyircilere bedenlerindeki farklılıkları sergileyerek para kazanır.

Jacques Lacan'ın 1978'te basılan *The Four Fundamental Concepts of Psikoanalysis* (*Psikoanalizin Dört Temel Kavramı*) incelemesinden yararlanarak Amerikan sinema eleştirmeni Kaja Silverman "dikizleme", "bakma" ve bunların "ekran" ile olan ilişkisini açıklar. Ona göre dikizleme "toplumsal öznenin kendi amacı için Öteki üzerindeki görüş alanı kaydı olarak görünmektedir. Bu nedenle herhangi bireysel bakıştan bağımsız ve öznenin yapıcı mahiyetinin dışındadır" (1996: 34). Bu görüşe göre dikizleme belli bir amaç güderek dikizlemeyi ve ötekileştirmeyi amaçlar. Dikizlenerek ötekileşen kişi dikizleyenin

[27] Yunanca gyno (kadın) ve morph (şekil) sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşan ve biyolojik olarak erkek olmasına rağmen kadın özelliklerine sahip olan kişi anlamına gelmektedir.
[28] Olumsuz anlamlar çağrıştırdığı düşünülen hermafrodit kelimesi yerine kullanılan ve kadın/erkek ikili zıtlığına uymayan ancak her iki cinsiyete ait özellikleri bir arada taşıyan kişi.

özelliklerinden bağımsızdır; bu nedenle dikizleyenin ırk, dil, din ve cinsiyet gibi toplumsal özelliklerinin göz ardı edilip dikizlenenin dikizleyenden farklı bir yönü dolayısıyla dikizlenme unsuru olmadığı söylenebilir. Fakat ırk, cinsiyet ve ekonomik olarak özellikler taşıyan bedenlere özellikle bakıldığında etik olarak farklı bir açıdan bakmak tercih edilebilir (Silverman, 1996: 193). Örneğin Octopussy Garden'a gelenler dikizleme amacı güderek ve cinsiyet olarak farklı bedenleri özellikle görmeye geldikleri için cinsel içerikli dikizleme eyleminde bulundukları söylenebilir. Cinsiyet söz konusu olduğu için Cal, izlemeye gelen seyirci profilini şu şekilde açıklar: heteroseksüel erkekler, eşcinseller ve lezbiyenler (590-591). Cal'in çalıştığı bu kulübe gelen müşteriler birbirinden farklı cinsel kimlikte olsa da amaç olarak hepsi cinsiyet olarak farklı kişileri dikizleme ve bu eylemden tatmin olma isteğiyle orada bulunmaktadır. Gösteri suyun altında yapıldığından dikizlenen dikizleyenin yüzünü tam olarak seçemese de dikizleyen daha net bir şekilde bakışlarıyla ötekileştirdiği nesneyi görebilmektedir. Bu da dikizleyenin kimliğini dikizlenen açısından önemsiz kılmaktadır. Ayrıca Cal, çalışırken daima sarhoş olduğunu böylece net olmayan yüzlerin daha da silikleştiğini belirtmiştir (597). Yarı şuursuz halde çalışmanın yaptıkları bu işi daha çekilebilir hale getirmek için olduğu söylenebilir. Nitekim Cal, zamanla bakışlara alıştığını ve "başkalarına benzemeyen vücuda sahip olmanın utancının" (601) bittiğini belirtir.

"Bakma" ise ruhsal olduğu kadar görsel bir sınıflamaya girer, arzu ile işler ve geçicidir (Silverman, 1996: 134). Arzu ile yola çıkan Octopussy Garden müşterileri geçici olması nedeniyle bakma amacı yerine dikizleme isteğiyle orada bulunmaktadır. "Ekran" ise "hepimizin içinde dil gibi var olan

dikizleme ve bakma eylemlerini optik olarak organize etme yoludur" (Silverman 1996: 221). Müşteriler bu ekrana bakmak için özellikle orada bulunsalar da Cal onları daha az görünebilir kılmak için çaba göstermektedir. Bakma eyleminin dikizlemeye dönüştüğü bu kulüpte müşteriler ekranın devamlılığını sağlamak için belirli bir süre sonra jeton atarak istedikleri süre boyunca dikizleme eylemini sürdürmektedir. Ekran tamamen kapandığında ise yüzlerinde dikizleme amacına göre hayret, arzu veya merak mimikleri kalmaktadır. Bu bağlamda amacına uygun olarak etki bıraktığı için dikizleme eyleminin başarılı sonuçladığı düşünülebilir.

Dikizlenmeye alışma sürecinde Cal'in en büyük yardımcısı Zora'dır. Cal Zora'nın hermafrodit olmasına ve fiziksel olarak bir kadına daha çok benzemesine rağmen ameliyat ya da hormon tedavisi ile neden bir kadın gibi hayatını devam ettirmek istemediğini sorar ve "çünkü biz bir sonrakiyiz" yanıtını alır (596). Zora'ya göre cinsiyet kadın/erkek ikiliğiyle sınırlı değildir ve bu nedenle kendisi gibi hermafrodit bedenleri bir sonraki neslin cinsel kimlik temsilcisi olarak nitelendirmektedir. Bedeninde dişi özelliklerin androjen eksikliği nedeniyle baskın olduğu Zora da tıpkı Cal gibi bedensel özelliklerinin değiştirilmesi gereken bir durum olmadığı görüşündedir. Kadın/erkek heteroseksüel kategorilerinin artık geçmişte kalması gerektiğini savunduğu için kendisi gibi 'queer' bireylerin gelecek nesil olduğunu düşünür. Athanassakis de Zora'nın haklı olduğunu belirtir ve "hızlı bir şekilde küreselleşen ve karmaşık kültürler arası ağların olduğu günümüzde Cal ve Zora bir sonrakidir" diye ekler (2011: 219).

Küreselleşen, teknolojinin her geçen gün arttığı ve pek çok alanda yeniliklerin, ilerlemenin sunulduğu günümüzde, toplumsal yadırgamanın varlığı ve dilde hala 'queer' bireyler için aşağılayıcı yeni sözcüklerin türetilmesi 'queer' bireylerin 'bir sonraki' olarak düşünülüp düşünülemeyeceği konusunda tartışmaya neden olabilir. Nitekim romanda Zora'nın queer hareketlerle ilgili olduğu ve *Kutsal Hermafrodit* adlı bir kitap yazdığı okura bildirilir. Ancak Cal sonraki yıllarda pek çok kitapçı dolaşmasına rağmen Zora'nın yazdığı kitabın basılmamış olduğu sonucuna varır (595).

Cal, doktorun ve ailesinin söylediği bedensel bütünlüğünü parçalamaya yönelik söylemler nedeniyle göç etse ilerleyen yıllarda doktorun gerçekte ailesine söylediklerini öğrenir. Doktor Luce ailesine eğer Cal kadın olmak için ameliyat geçirmezse testislerinin kanserleşerek ölümüne neden olacağını söylemiştir. Çocuklarını yitirme korkusuyla doktorun dediklerini desteklediklerini için ilerleyen yıllarda Cal ailesini suçlamamaya başlar (544). San Francisco'da bulunduğu zaman boyunca ailesi Cal'i bulmak için her şeyi denemiş ve Milton bu uğurda vefat etmiştir. Cal eve geri döndüğünde Tessie bir yanda kocasını kaybetmenin üzüntüsüyle bir yanda da kız çocuğu olarak yetiştirdiği Cal'in karşısında erkek olarak durmasıyla sarsılır. Cal'in değişimi Tessie için her ne kadar ağır bir darbe olsa da yine de bu ağırlığın altından zamanla kalkar (630). Chapter Eleven ise Cal'in değişimini yadırgamaz, çünkü ağabeyi evden ayrı olduğu süre boyunca cinsellik ve cinsel kimlik adına çok şey öğrenmiştir. Babaannesi ise ilk şaşkınlığını atlattıktan sonra her şeye kendisinin neden olduğunu ve kardeşiyle evlendiği için Cal'in erkek olduğunu söyler. Cal bu sırrı babaannesi ölene kadar saklar. Türkiye'den gelen genlerini, dairesel bir

döngü ile, yine Türkiye'ye taşımak için çalıştığı Dışişleri Bakanlığında görevini İstanbul'a aldırmayı planlar. Cal'in Türkiye'ye dönmek istemesinin ardındaki neden ise aile geçmişiyle bağlantılıdır: Babaannesi yaşadığı ensest ilişki sebebiyle Cal'in hermafrodit olmasından kendini suçlarken Cal'in ise İstanbul'a gidip kökeninin izini sürerek kendi kimliğiyle yüzleşmek istemektedir.

Sonuç olarak, Patrick ve Cal ailesel olarak farklı koşullarda yetişmelerine rağmen çevrelerindeki insanların cinsel kimliklerine sergiledikleri tutum nedeniyle göç etmek zorunda kalmıştır. Patrick annesi ve babası arasındaki tecavüz olayı sonucunda annesinin Londra'ya gitmesi ve babasının kendini sahiplenmemesi nedeniyle üvey ailesi ile birlikte yaşar. Üvey annesi çocuklarının hiçbiri ile tam olarak ilgilenemez. Gerek ilgisizlik gerekse Patrick'in cinsel kimliğine karşı tutumu dolayısıyla Patrick üvey ailesi ile bağ kuramaz. Babasıyla iletişime geçmek istemesine rağmen babasının kayıtsızlığı ona karşı daha büyük bir öfke duymasına neden olur. Tüm bu nedenlerden dolayı Tyreelin'den ayrılmaya karar verir ve yolda karşılaştığı Eamon Faircroft adlı politikacı ile bir ilişki yaşar. Patrick, bedensel bütünlüğünü korumak ve 'kadınsı' eğilimlerini destekleyecek maddi imkanı kendisine sağladığı için ölene kadar Eamon'la birlikte yaşar ve daha sonra gittiği Londra'da yine zengin erkeklerle ilişki kurmaya devam eder. Londra'da cinsel kimliği açısından kendisini daha hür hissedeceğini düşünmesine rağmen tanık olduğu bombalı saldırıda olası şüpheli gözüyle bakılır. Patrick'in Londra'yı seçmesinin diğer nedeni ise annesini bulmaktır; fakat onu bulamaz. Sevgilisi Berts'in Louise ile Patrick'i yakalaması üzerine yaşadığı şokla Louise'in annesi olmadığını anlar ve ardından kendini daha fazla hayal kurarken bulur. Hayallerinde ya ailece

mutlu bir yuva ya da ailesi tarafından cinsel kimliğinin kabul edilmesini ister. Tüm bunlara rağmen romanda Patrick'in ileriki yaşantısında mutlu bir ailesi olup olmadığının ipucu verilmez. Patrick çevresel baskıların cinsel kimliği üzerinde olumsuz etki yaratmasını önlemek amacıyla başkalarına kulak asmaz ve kadın kıyafetleri giymeye devam eder. Anne özlemini her zaman taşıması, annesininkine benzer kıyafetler giymesiyle kendini gösterir. Patrick bu yolla hem 'kadınsı' eğilimlerini besleyerek bedensel bütünlüğünü korumak hem de annesine dönüşerek ona olan özlemini gidermek ister.

Cal ise Patrick'in aksine kendisine iyi koşullar sunan bir aileye sahiptir. Yaşadıkları evde cinsiyet rolleri kadının evi ve çocuklarıyla ilgilenen, erkeğin ise işi ile ilgilenen kişi olmasıyla ayrılır. Cal cinsel organlarının yapısı nedeniyle bir kız olarak düşünülerek bu yönde yetiştirilir. Ne var ki ergenlikle birlikte vücudunda değişim başlar ve kendini erkek olarak hisseder. Yaz tatilini geçirdiği arkadaşının evinde yaşadığı kaza nedeniyle hastaneye götürüldüğünde cinsel organlarının farklı yapılanması anlaşılır. Ailesi bu durumu kabullenmek istemeyerek bunu iyileştirilmesi gereken bir hastalık olarak değerlendirir. Doktorun ve ailenin baskısıyla Cal için bedensel bütünlüğünün parçalanması süreci başlar. Ancak Cal tıpkı Patrick gibi direnç göstererek bu duruma karşı bulunduğu yeri terk etmek ister. San Francisco'da Octopussy Garden adlı bedenini sergileyerek para kazandığı kulüpte çalışmaya başlar. Diğer yandan ailesi Cal için çok endişelidir ve uzun süre sonra eve döndüğünde annesi, kardeşi ve babaannesi Cal'in yeni kimliğini zamanla kabul etmeye başlar. Cal ise cinsel kimliği nedeniyle her iki yılda bir tayin isteyerek başka ülkelerde yaşar. Bu bağlamda Cal'in sürekli yer değiştirerek cinsel kimliğini saklamak

istemesi çift cinsiyetli bireylerin yaşayabileceği bir alanın kurguda dahi imkansızlığını vurgular niteliktedir.

Farklı coğrafyalarda kaleme alınan bu iki romanda da başkişiler çevresindeki bedensel bütünlüğünü parçalamaya yönelik eylemlerden kaçarak başka uzamlara göç eder. Mai ve King cinsiyet göçünün Avrupa'ya sıklıkla yapıldığını belirtmiş ve Avrupa'ya göç etme nedenini "cinsiyet ayrımcılığından kaçmak, ekonomik olarak hayatta kalmak, ailelerine destek olmak ve cinsel kimliklerini daha özgürce sergilemek" (2009: 303) olarak açıklar. Nitekim Patrick ve Cal de benzer sebeplerle Avrupa'ya göç etmeyi tercih etmişlerdir. Ayrıca, her iki romanda da ailelerinin kendilerini desteklemek yerine durumu reddetmeye yönelik tavırlar sergilemesi toplumsal cinsiyet normlarının aileler için önemini ortaya koymaktadır. Patrick Londra'ya, Cal ise San Francisco'ya giderek tanınmadıkları yerlerde cinsel kimliklerini daha hür sergileyebileceklerini düşünürler. Ancak her ikisi de sonunda doğdukları topraklara ya da köklerine geri dönerek cinsel kimliklerini korumak için direnç göstermeye devam ederler. Her iki romanın kaleme alındığı farklı ülkelerde roman başkişilerinin benzer ailevi ve toplumsal baskılara maruz kalması ve bunun sonucunda göç ederek bedensel bütünlüklerini korumaya yönelik direnç göstermeleri, romanların ortaya koydukları farklı kurgulara rağmen transkültürel bir bağ yoluyla toplumsal baskı ve cinsiyet normlarına karşı ortak bir eleştirel tutum sergiledikleri söylenebilir.

SONUÇ

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları geçmişten günümüze pek çok bilimsel alan için inceleme konusu olmuş ve 21. yüzyıla gelindiğinde karmaşık yapıları nedeniyle bu kavramlara yönelik tartışmaların devam etmekte olduğu görülmüştür. Kadın/erkek ikiliği dışına çıkan söylemi niteleyen 'queer' kavramı edebiyatta da yansıma bularak keskin ikiliklere alternatif sunan edebi bir imgeleme dönüşmüştür. Bu bağlamda cinsiyet ve toplumsal cinsiyete eleştirel bakış açıları nedeniyle çağdaş yazarlardan Patrick McCabe'in *Plüton'da Kahvaltı* (1998) romanı ile Jeffrey Eugenides'in *Middlesex* (2002) romanı seçilmiş ve romanların başkişileri olarak travesti olan Patrick ve hermafrodit olan Cal'in cinsel kimliklerinin nasıl şekillendiği incelenmiştir. Ayrıca cinsel kimlik, aile ve göç konularının her iki romanda da ön plana çıkan ortak konular olmasından dolayı eserlerin birbiriyle kurduğu transkültürel diyalog göz önünde bulundurularak her iki eser bir arada incelenmeye uygun görülmüştür.

Mikhail Bakhtin'e göre roman, yazarın sesinin dışındaki seslere yer veren ve çok sesli anlatıma olanak tanıyan bir türdür. İncelenen her iki eserde de roman başkişileri dışında aile bireylerinin ve yakın çevrenin Patrick ve Cal'in cinsel kimlikleri üzerine görüşlerine yer verilmiştir. Ayrıca, bu eserlerin roman türünde yazılmış olmaları da eserlerde ele alınan toplumsal cinsiyetin esnekliği konusunun daha iyi vurgulanmasına olanak sağlamıştır. Bakhtin'in ileri sürdüğü üzere, roman türü çok sesli yapısıyla keskin ikiliklere alternatif sunmaktadır. Romanın bu işlevinin, tezde incelenen konuların ortaya konmasında elverişli bir yazınsal ortam sunduğu söylenebilir. Çalışmanın ilk

bölümünde heteronormallik algısına uymayan cinsel kimlikler tarihsel, kuramsal ve edebi çerçevede ele alınmış ve bu doğrultuda ilerleyen bölümlerde cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları tez kapsamında olan romanlardaki queer temsiller yoluyla bireysel ve toplumsal boyutta incelenmiştir. Ayrıca, çalışmanın birinci bölümünde 'gender' ve 'sex' sözcüklerinin karşılığı olarak düşünülen toplumsal cinsiyet ve cinsiyet kavramlarının ayrımının gereksizliği Grosz, Fausto-Sterling ve Butler gibi düşünürlerin görüşleriyle verilmiştir. Başlangıçta cinsiyet için doğuştan gelen ve cinsel organlara göre belirlenen cinsiyet anlamını taşırken toplumsal cinsiyet ise kültürel pratiklere göre şekillenen cinsiyet anlamında kullanılmıştır. Ancak Wiesner-Hanks'ın biyolojik, antropolojik, cinsel ve tarihsel açılardan bu kavramları ele aldığı görüşlerde her iki kavramın birbirinden ayrı değerlendirilmesinin doğru olmadığı belirtilmiştir.

Tarihsel süreçte hemcins ilişkileri adlandırmada en çok tercih edilen kelime "homoseksüel" olmuştur; ne var ki cinsiyet çeşitliliği nedeniyle bu sözcük zamanla yetersiz kalıp başka kelimelerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Günümüzde heteroseksüel olmayan tüm bireyler için kullanılan en yaygın sözcük 'queer' olup zamanla tuhaf, acayip anlamından sıyrılmıştır. 'Queer' kelimesi yeni anlamlar kazansa da toplumsal olarak baskın olan heteroseksüel sistem bu kişiler için dilde başka aşağılayıcı sözcükler üretmiştir.

Tarihsel olarak ele alındığında Antik Roma'da cinsiyet tartışılan bir konu olmuş ve hemcins ilişkiler yaygınlığı nedeniyle altıncı yüzyıla kadar 'normal' sayılmıştır. Ancak İmparator Justinianus hemcins ilişkileri doğaya karşı işlenen bir suç olarak nitelendirmiş ve böylece bu ilişkiler yasadışı

olarak değerlendirilmeye başlamıştır. Antik Yunan'da ise Platon'un *Sempozyum* başlıklı eseri Batı kültüründe romantik anlamda aşk kavramının temelini oluşturur; ayrıca bu eserde Aristophanes kadın/erkek ikiliği dışında "androgynos" adı verilen üçüncü bir cinsten bahseder. Kadın ve erkek bedeninin birleşmesinden oluşan bu tür Zeus'u kızdırdığı için kadın ve erkek olarak ikiye ayrılmakla cezalandırılmıştır. Aristophanes'in hemcins ilişkiler yerine "androgynos" türünü üçüncü cinsiyet sınıflandırmasına dahil etmesi o dönemde hemcins ilişkilerin yaygınlığından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Hemcins ilişkileri adlandırmada "homoseksüel" sözcüğünün yeniliğine ve Antik dönemde kullanılmamasına değinen Williams, Cantarella ve Weeks gibi eleştirmenler her dönemin kendi içinde ve kendi sözcük üretimleriyle değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur.

Kadın/erkek ikiliği dışına çıkan bireyler üçüncü tür olarak sınıflandırılmış ve bundan hareketle kadın ve erkek cinsiyet rolleri sorgulanmaya başlamıştır. Bu bağlamda *Sex and Temperament* (1935) başlıklı antropolojik incelemesinde Margaret Mead cinsiyet rollerinin keskin sınırları olmadığını vurgulamak amacıyla Yeni Gine'deki üç kabileyi incelemiş ve hepsinin birbirinden farklı kültürel pratiklere sahip olduğunu gözlemlemiştir. Ayrıca, kadınlara atfedilen "yuva bekçisi, kırılgan, duygusal" gibi roller ve erkeklere yönelik "cesur, acımasız, yuvasının geçimini sağlayan" (Mead, 1935: 224) sıfatların toplumdan topluma farklılık gösterdiğini saptamıştır. Bu bağlamda Mead cinsiyet rolleri ve cinsiyet arasında doğrudan bir bağlantı olmadığını göstermiştir.

Cinsiyetin nasıl kazanıldığına dair tartışmalar cinsiyetin biyolojik veya toplumsal olarak edinildiği görüşleri ekseninde şekillenmiştir. Kaynağını Platon'un düşüncelerinden alan özcülüğe göre cinsiyet biyolojiktir ve bu bağlamda doğuştan gelen cinsel organlar cinsiyetin tek belirleyicisidir. Toplumsal yapılandırmacı görüşe göre ise cinsiyet toplumsal etmenlerin ve kültürel pratiklerin kişiler üzerindeki etkisiyle oluşmaktadır. Freud'a göre ise kişi biseksüel eğilimlerle doğar ve cinsel yatkınlığı küçük yaşlarda belirlenir. Fallik dönemin başarılı olarak atlatılamadığı durumlarda kız çocuğu babasına, erkek çocuğu ise annesine düşkünleşerek onun davranışlarını içselleştirmeye başlar. Freud bu gibi durumlarla birlikte mutlak homoseksüel, androjini ve olası homoseksüel eğilimleri cinsel sapkınlık olarak adlandırmıştır. Freud'dan farklı olarak Foucault ise cinselliği tarihsel bir yaklaşımla değerlendirerek cinsiyetin söylemlere göre şekillenen toplumsal bir araç olduğunu belirtmiştir.

Tez kapsamındaki romanlar açısından değerlendirildiğinde Patrick'e göre cinsel kimliği biyolojik cinsiyetinin aksine gelişim göstererek kadın olarak şekillenmiştir. Cal ise bir kız çocuğu olarak yetiştirilmesinin aksine bedeninde barındırdığı her iki cinsiyet organından baskın olanın erkek olduğunu ve bu nedenle toplumda bir erkek olarak yer aldığını belirtir. Bu noktada 'kadınsı' eğilimleri olan Patrick'in cinsel kimliğinden beklenmeyecek ölçüde şiddet olaylarında yer alması biyolojik cinsiyetinin etkisini gösterirken Cal'in ise yetiştirilme koşullarından kaynaklanan kız çocuğu kimliği ile toplumda yer aldığı erkek kimliği arasında dalgalanmalar yaşaması cinsiyet/toplumsal cinsiyet, biyoloji/yetiştirilme koşulları gibi ayrımların iç içe geçtiği bir duruma işaret

eder. Bu bağlamda, cinsiyetin kurallardan bağımsız şekillendiği ve esnek olduğu fikri ortaya çıkar.

Kuramsal boyutun yanı sıra Batı kültüründe toplumsal normlara uymayan bireylerin toplumdan dışlanması ve sosyal olanaklardan yoksun bırakılması üzerine bu kişiler haklarını savunmak ve toplumsal önyargıyı kırmak adına birleşmişlerdir. 1950 yılında kurulan ilk homofil grup olan "Mattachine Society"i 1955'te "Daughter of Bilitis" takip etmiştir. 1960'larda baskıların devam etmesine rağmen 1970'lerde ayrımcılık karşıtı yasalar yürürlüğe girmiş ve 1980'lerde Dünya Sağlık Örgütü homoseksüelliği hastalık sınıfından çıkarmıştır. 1990'larda ise heteroseksüel tüm bireyleri kapsayan "Queer Nation" isminde yeni bir topluluk kurulmuş ve yapılan propagandalarla bu bireyler günümüzde de yeni haklar elde etmeye devam etmektedirler.

Cinsel kimlik sorununa değinen çağdaş romanlardan *Plüton'da Kahvaltı* (1998) ve *Middlesex* (2002) çalışmanın ikinci bölümünde roman başkişilerinin cinsel kimliklerini oluşturma süreçleri ilk olarak bireysel boyutta ele alınmıştır. *Plüton'da Kahvaltı* romanının başkişisi Patrick biyolojik olarak erkek olmasına rağmen gençlik döneminde farklı bir cinsel kimliği olduğunu anlayarak kadın elbiseleri giymekten, makyaj yapmaktan ve parfüm sıkmaktan hoşlandığını keşfeder. Hayatını bir kadın olarak sürdürmek isteyen Patrick'in bu kararının altında psikolojik unsurlar yatar. Freud'a göre kişi kaybettiği kişinin özelliklerini içselleştirerek onun gibi olma eğilimi gösterebilir. Bu bağlamda Patrick kayıp annesiyle kendini özdeşleştirme eğilimi göstermekte ve onun gibi giyinerek annesine ulaşmayı istemektedir. Butler'a göre ortaya çıkan bu

kimlik bir rol değil, aksine performatif tekrarların ürünü olduğunda yerleşik kimliğin bir parçasıdır. Patrick de kadın kimliğini korumak adına kadın kıyafetleri giyerek ve makyaj yaparak bu bütünlüğü korumaya çalışmış ve toplumda bir kadın olarak hayatını devam ettirmiştir. Cinsiyetin biyolojik olduğu kabul edildiği durumda Patrick'in anatomik olarak bir erkek bedenine sahip olmasına rağmen bireysel pratiklerle şekillendirdiği toplumsal cinsiyeti kadındır ve bu nedenle cinsiyet/toplumsal cinsiyet, doğal yapı/yetiştirilme gibi çatışmaların sonucunda baskın olan Patrick'in performatif tekrarla şekillendirdiği kadın cinsel kimliğidir.

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımı tartışmaları cinsiyet rollerine uygun davranıp davranmama sorununu da beraberinde getirir. Geleneksel cinsiyet rollerine göre kadın evine ve çocuklarına bakan, şefkatli ve duygusal biriyken, erkek evinin geçimini sağlayan, cesur ve şiddete eğilimi olan taraftır (Wienclaw, 2011: 34). Bu hususta Patrick bir yandan sevgi dolu bir yuva isteğiyle eşinin ve çocuklarının bakımını seve seve üstleneceğini belirtirken, bir yandan da kendisinden beklenmeyecek kadar şiddet olaylarının içinde yer almayı isteyerek babasını öldürmeyi hayal eder. Patrick'in hem erkek hem de kadın cinsiyet rollerini bir arada sergilemesi cinsiyet rolleri kavramının geçerliliğini de sorgulatır.

Benzer şekilde biyolojik olarak hem erkek hem kadın cinsel organlarını bir arada bünyesinde bulunduran Cal, on dört yaşına kadar bir kız çocuğu olarak yetiştirilmiş ve daha sonra toplumda bir erkek olarak yer alma kararı vermiştir. Anatomik farklılığının başlangıçta anlaşılmaması üzerine ailesi tarafından bir kız çocuğu olarak düşünülmüş ve bu yönde yetiştirilmiştir.

Annesi kendisiyle birlikte kuaföre giden, süslenen ve narin bir yapıya sahip olan bir kız çocuğu hayaliyle Cal'i kadın rollerine göre büyütmüştür. Ancak Cal erkek dış görünüşü ve davranışlarını sergileyerek ve kadınlardan hoşlanarak toplumda bir erkek olarak yaşama kararı almıştır. Fakat, yetiştirme koşullarının etkisiyle zaman zaman içindeki kız çocuğunun su yüzüne çıktığını hissetmiştir. Bu durum cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsiyete uygun davranma görüşlerini sorgulatarak cinsel kimliğin kurallardan ve kısıtlamalardan bağımsız şekillendiğini göstermiştir. Bu bağlamda, her iki romanın cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarına eleştirel yaklaşımları farklı coğrafyalarda kaleme alınan bu eserlerin transkültürel bir diyalog çerçevesinde değerlendirilebileceğini ortaya koymaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Patrick ve Cal'in cinsel kimliği toplumsal boyutta ele alınarak aile bireylerinin travesti Patrick ve hermafrodit Cal'e sergiledikleri tutum ve bunun sonucunda onları göç etmeye sevk eden unsurlar incelenmiştir. Babasının kendisine kahvaltı getiren genç kıza tecavüz etmesiyle dünyaya gelen Patrick, babasının kendisine yakışmayan davranışı örtbas etmek istemesiyle annesini Londra'ya gönderip ailesinden uzak, üvey annesi ve üvey kardeşleri ile bir arada büyür. Ancak, Patrick cinsel kimliğine karşı olumsuz tutum nedeniyle evdeki hiç kimse ile sağlıklı bir iletişim kuramaz. 'Kadınsı' eğilimlerine karşı evdeki tutum ve babasıyla olan iletişimsizlik Patrick'in bunu bedensel bütünlüğünü parçalamaya yönelik bir tehdit olarak algılamasıyla evden ayrılmasına neden olur. Yolda karşılaştığı politikacının Patrick'in 'kadınsı' eğilimlerini desteklemesi üzerine Patrick bedensel bütünlüğünü korumak için Faircroft ile birlikte yaşar. Annesini

bulmak ve cinsel kimliğini özgürce sergilemek adına göç ettiği Londra'da yine bedensel bütünlüğünü destekleyecek maddi imkanı sunan erkeklerle beraber yaşar. Bu sırada, kendisine "iyi meme" sunan Louise ile arasında bir bağ kurarak ona annesi rolünü verir ve kendisi de Louise'nin kaybettiği oğlu Shaunie'nin yerine alır. Gerçek dünyaya dönmesinin ardından tekrar melankolik olan Patrick kayıp nesne olan annesine karşı saldırganlık göstererek sitem dolu konuşmalar yapar. Bu yolla annesinin kaybıyla tekrar yüzleşir ve yoksun olduğu aileyi telafi etmek adına temsili bir dünya yaratarak idealleşmiş mutlu aile imgesini hayallerinde yaratır. Ne var ki babasına karşı intikam isteği hala devam eder ve rüyasında aldığı intikamla rahatlayan egosu ileriki yıllarda yaşadıklarını kabullenmesine neden olur. Böylelikle Tyreelin'e geri dönerek hayatının geri kalanını başkalarının damgalayan bakışlarına aldırmadan ve ailesel olarak içsel uzlaşmadan geçerek yaşamaya devam eder.

Patrick'ten farklı olarak Cal ailesi tarafından iyi koşullarda ve cinsel organlarındaki anatomik karmaşa bilinmeden bir kız çocuğu olarak yetiştirilir. Bir kaza geçirmesi üzerine hastanede cinsel organlarının anatomik yapısı anlaşılarak ailesine bildirilir. Ailesinin ilk tepkisi durumu reddetmeye yöneliktir ve ardından bunun geçici ve iyileştirilebilir bir hastalık olduğunu düşüncesiyle bir kız olmaya yönelik tedavi olmasını destekler. Bu durum Cal'in bedensel bütünlüğünü parçalamaya yönelik bir darbedir ve bu nedenle Cal bedensel bütünlüğünü korumak adına San Francisco'ya göç etmeye karar verir. Kadın/erkek ikiliğine uymayan cinsiyetlerin sergilendiği Octopussy Garden adlı kulüpte çalışmaya başlaması ve vücudunu sergilemesi başlangıçta Cal için sarsıcı bir deneyim olsa da zamanla bu duruma alışarak bedenini dikizleyen

gözlere aldırmamaya başlar. Buna rağmen Cal için biyolojisi hala göç etme nedenidir, her iki yılda bir başka bir Avrupa ülkesine tayin isteyerek biyolojik farklılığının anlaşılmaması için kadınlarla bağ kurmaktan kaçınarak farklı ülkelerde yaşar. Bu bağlamda Cal'in sürekli yer değiştirerek cinsel kimliğini saklamak istemesi çift cinsiyetli bireylerin yaşayabileceği bir alanın kurguda dahi imkansızlığını vurgular niteliktedir. Romanın sonunda Cal erkeksi olduğu sezdirilen Julie Kikuchi adlı Asyalı bir kadınla cinsel farklılığını önemsemeden bir arada yaşamaya başlar. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet normlarının birbirine geçtiği bir duruma işaret eden bu birliktelik cinsiyetin esnek ve değişkenliğini de gözler önüne sergilemektedir. Her iki romanda da Patrick ve Cal'in benzer toplumsal kısıtlayıcı ve baskılayıcı koşullardan geçerek sonunda gizlenme ihtiyacı hissetmeden ve bedensel bütünlüklerini koruyarak cinsel kimliklerini sergilemeleri toplumsal cinsiyet normlarına yönelik bir eleştiri olarak düşünülebilir.

Sonuç olarak 21. yüzyılın eşiğinde cinsiyet ve toplumsal cinsiyete dair tartışmaların edebiyatta yansımalarının olması bu kavramların merak ve ilham uyandıran yapısından kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının seçili romanlarda tartışılarak cinsiyetin esnek ve değişken doğası yazarların bu romanlarda sundukları eleştirel yaklaşımlarıyla ortaya konulmuştur. Bu durum eserlerde cinsiyet rollerinin iç içe geçmesi ve farklı cinsiyetlerin cinselliğinin sergilenmesiyle kendini göstermektedir. Buna ek olarak, ailelerinin gösterdiği olumsuz tutum yüzünden karakterler cinsel kimliklerini kadın/erkek ikiliğine dayanan toplumsal normlardan ve kısıtlamalardan bağımsız geliştirmek adına bedensel bütünlüklerini korumak için

göç etmişlerdir. Romanlar benzer ve farklı yönleriyle incelenerek kadın/erkek ikiliğine alternatif olarak sunulan cinsiyet çeşitliliğine farklı coğrafyalardaki toplumların benzer şekilde kapalı olduğu ve bu durumun farklı uzamlarda yaşama isteği uyandırdığı sonucuna varılmıştır. Bu hususta transkültürel çerçevede değerlendirilen bu romanlar farklı cinsiyetteki Patrick ve Cal'in yaşadığı benzer bir durumu yaşadığını ortaya koyar. Ayrıca bu eserler 1980'lerin sonunda Batı toplumunda yer edinmeye başlayan 'queer' kültür ve söylemi yazınsal bir anlatı malzemesine dönüştürerek 'queer' bireylerin özel ve kamusal alandaki deneyimlerinin, fiziksel ve duygusal karmaşalarının kurgusal temsillerini sunmaktadır. Romanlardaki temsiller ışığında, seçili eserlerde 'queer' kavramının psikolojik, sosyolojik ve kültürel boyutlarının vurgulanarak 'queer' söyleminin yazınsal bağlamda görünür kılındığı ve bu romanların tezde tartışılan toplumsal cinsiyet ve cinsel kimlik konularına farkındalık kazandırdığı sonucuna varılabilir.

KAYNAKÇA

Appleton, Susan F. "Contesting Gender in Popular Culture and Family Law: Middlesex and Other Transgender Tales", *Indiana Law Journal,* 80.391 (2005): 391-440.

Athanassakis, Yanoula. "The American Girl I Had Been Once Been: Psychosomatic Trauma and History in Jeffrey Eugenides's Middlesex", *European Journal of American Culture*, 30.3 (2011): 217-230.

Banner, Olivia. "Sing Now, O Muse, of the Recessive Mutation: Interrogating The Genetic Discourse of Sex Variation with Jeffrey Eugenides' *Middlesex*", *The Journal of Women in Culture and Society*, 35.4 (2010): 844-67.

Berger, P. L., Luckmann, T. *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge.* New York: Penguin Books, 1966.

Bernstein, Robert A. *Straight Parents, Gay Children: Inspiring Families to Live Honestly and with Greater Understanding.* New York: Thunder Mouth Press, 1995.

Bhabha, Homi K. *The Location of Culture*. New York: Routledge, 1994.

Borghi, Liana. "Lesbian Literary Studies", *Lesbian and Gay Studies: An Introductory, Interdisciplinary Approach.* Ed. Theo Sandfort, Judith Schuyf, Jan Willem Duyvendak, Jeffrey Weeks. London: Sage Publications, 2000.

Braidotti, Rosi. *Nomadic Subjects: Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory*. New York: Columbia University Press, 1994.

Brożyna, Martha A. *Gender and Sexuality in the Middle Ages: A Medieval Source Documents Reader*. North Carolina: McFarland, 2005.

Butler, Judith. *Bela Bedenler*. Çev. Cüneyt Çakırlar ve Zeynep Talay. (İstanbul: Pinhan, 2014.

_____. *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. Çev. Başak Ertür İstanbul: Metis, 2012.

_____. *Taklit ve 'Toplumsal Cinsiyet'e Karşı Durma*. Çev. Osman Akınhay İstanbul: Agora Kitaplığı, 2007.

_____. "Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory", *Theatre Journal,* 40.4 (1988): 519-31.

_____. *Undoing Gender*. New York: Routledge, 2004.

Cantarella, Eva. "The Androgynous and Bisexuality in Ancient Legal Codes", *Diogenes*, 52.4 (2005): 5-14.

Carillo, Hector. "Sexual Migration, Cross-Cultural Sexual Encounters, and Sexual Health", *Sexuality Research and Social Policy*, 1.3 (2004): 58-70.

Carroll, Rachel. "Retrospective Sex: Rewriting Intersexuality in Jeffrey Eugenides's *Middlesex*", *Journal of American Studies,* 44.1 (2010): 187-201.

Crozier, Ivan Dalley. "Taking Prisoners: Havelock Ellis, Sigmund Freud, and The Construction of Homosexuality, 1897-1951", *The Journal of The Society For The Social History of Medicine*, 13.3 (2000): 447-466.

Coleman, M., Ganong, L., Fine, M. "Communication in Stepfamilies", *Handbook of Family Communication*, Ed. Anita L. Vangelisti. New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates: 2004.

Collado-Rodríguez, Francisco. "Of Self and Country: U.S. Politics, Cultural Hybridity and Ambivalent Identitiy in Jeffrey Eugenides's *Middlesex*", *International Fiction Review*, 33.1-2 (2006): 71-83.

DeLamater, J. D., Hyde, J. S. "Essentialism vs. Social Constructivism in the Study of Human Sexuality", *The Journal of Sex Research*, 35.1 (1998): 10-18.

Ember, C. R., Ember, M. *Encyclopedia of Sex and Gender: Men and Women in the World's Culture.* New York: Springer, 2003.

Eugenides, Jeffrey. "A Conversation with Jeffrey Eugenides", Oprah's Book Club, 06.05.2007. http://www.oprah.com/oprahsbookclub/A-Conversation-with-Middlesex-Author-Jeffrey-Eugenides (05.01.2016 tarihinde alınmıştır).

_____. *Middlesex*. Çev. Solmaz Kamuran. İstanbul: İnkılâp, 2008.

Fausto-Sterling, Anne. *Sexing The Body: Gender Politics and The Construction of Sexuality*. New York: Basic Books, 2000.

Foucault, Michel. *Cinselliğin Tarihi*. Çev. Hülya Uğur Tanrıöver. İstanbul: Ayrıntı, 2007.

Frayser, S. G., Whitby, T. J. *Studies in Human Sexuality: A Selected Guide.* Colorado: Libraries Unlimited, 1995.

Freud, Sigmund. "Mourning and Melancholia", *The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud*. Ed. ve Çev. James Strachey. Vol.14 London: Vintage, 2001.

_____. *The Interpretation of Dreams.* Çev. ve Ed. James Strachey. New York: Basic Books, 2010.

_____. *Three Essays On the Theory of Sexuality*. New York: Basic Books, 2000.

Gable, Amanda C. "Bertha Harris's Lover: Lesbian and Postmodern", *Gay and Lesbian Literature Since World War II: History and Memory.* Ed. Sonya L. Jones. New York, Routledge: 1998.

Grosz, Elizabeth A. *Space, Time and Perversion: Essays on The Politics of Bodies.* New York, Routledge: 1995.

Hall, Radclyffe. *The Well of Loneliness*. Hertfordshire: Wordsworth Editions Limited, 2005.

Halwani, Raja. "Essentialism, Social Constructivism and The History of Homosexuality", *Journal of Homosexuality*, 35.1 (1998): 25-51.

Herek, Gregory M. "Sexual Stigma and Sexual Prejudice in the United States: A Conceptual Framework", *Contemporary Perspectives on Lesbian, Gay and bisexual Identities.* Ed. Debra A. Hope. New York: Springer, 2009.

Horney, Karen. *Neurosis and Human Growth: The Struggle Toward Self-Realization*. New York: W.W. Norton&Company, 1950.

Hsu, Stephanie. “Ethnicity and The Biopolitics of Intersex in Jeffrey Eugenides’s *Middlesex*”, *MELUS,* 36.3 (2011): 87-110.

Kavaler-Adler, Susan. *Mourning, Spirituality and Psychic Change: A New Object Relations View of Psychoanalysis.* New York, Taylor and Francis: 2003.

Kennedy, Hubert. “Karl Heinrich Ulrichs: First Teorist of Homosexuality”, *Science and Homosexualities.* Ed. Vernon Rosario. New York, Routledge: 1997.

_____. “Research and Commentaries on Richard Von Krafft-Ebing and Karl Heinrich Ulrichs”, *The Journal of Homosexuality*, 42.1, (2001): 165-78.

Klein, Melanie. *Envy and Gratitude and Other Works 1946-1963 (The Writings of Melanie Klein Volume III).* Ed. Roger Money-Kyrle. New York, Simon&Schuster: 2002.

Kristeva, Julia. *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art.* Ed. Leon S. Roudiez. New York, Colombia University Press: 1980.

Lehner, Stefanie. “Feminine Futures?: Gender Trouble in the Postcolonial ImagiNation Alasdair Gray’s *1982 Janine* and Patrick McCabe’s *Breakfast on Pluto*”, *Subaltern Ethics in Contemporary Scottish and Irish Literature: Tracing Counter-Histories*. Basingstoke, Palgrave Macmillan: 2011.

Lev, Arlene Istar. “How Queer!- The Development of Gender Identity and Sexual Orientation in LGBTQ-Headed Families”. *Family Process*, 49.3 (2010): 268-90.

Mai, N., King, R. “Love, Sexuality and Migration: Mapping The Issue(s)”. *Mobilities,* 4.3 (2009): 295-307.

McCabe, Patrick. *Breakfast on Pluto*. London: Picador, 1998.

Mead, Margaret. *Sex and Temperament in Three Primitive Societies.* New York, William Morrow Company: 1935.

Merleau-Ponty, Maurice. *The Phenomenology of Perception*. London ve New York: Routledge, 2002.

Pacteau, Francette. “The Impossible Referent: Representations of Androgyne”, *Formations of Fantasy*. Ed. Victor Burgin, James Donald, Cora Kaplan. London, Methuen: 1986.

Plato. *Symposium* trans. Benjamin Jowett. London: Penguin Classics, 1999.

Preves, Sharon E. *Intersex and Identity: The Contested Self.* New Brunswick: Rutgers University Press, 2003.

Reedijk, Rachel. *Roots and Routes: Identity Construction and the Jewish-Christian-Muslim Dialogue.* Amsterdam: Rodopi, 2010.

Ringrose, Kathryn M. *The Perfect Servant Eunuchs and The Social Construction of Gender in Byzantium*. Chicago: The University of Chicago Press, 2003.

Robinson, Paul. “Freud and Homosexuality”, *Constellations*, 6.1 (1999): 80-84.

Sandler, Joseph. “Fantasy, Defense and The Representational World”, *Infant Mental Health Journal*, 15.1 (1991): 26-35.

Schuyf, J., Sandfort, T. "Conclusion: Gay and Lesbian Studies at the Crossroads", *Lesbian and Gay Studies: An Introductory, Interdisciplinary Approach.* Ed. Theo Sandfort, Judith Schuyf, Jan Willem Duyvendak, Jeffrey Weeks. London: Sage Publications, 2000.

Sedgwick, Eve Kosofsky. *Tendencies.* Durham, NC: Duke University Press, 1993.

Seidman, Steven. *Difference Troubles: Queering Social Theory and Sexual Politics.* Cambridge: Cambridge University Press, 1997.

Shostak, Debra. "Theory Uncompromised by Practicality: Hybridity in Jeffrey Eugenides's *Middlesex*", *Contemporary Literature*, 49.3 (2008): 383-412.

Silverman, Kaja. *The Threshold of The Visible World.* New York: Routledge, 1996.

Stevens, Hugh. *Gey ve Lezbiyen Yazını.* Çev. Kıvanç Tanrıyar. İstanbul: Sel 2011.

Stewart, Chuck. *Gay and Lesbian Issues: A Reference Handbook.* California: ABC CLIO, 2003.

Sullivan, Nikki. *A Critical Introduction to Queer Theory.* Edinburgh: Edinburgh UP, 2003.

Tamagne, Florence. *A History of Homosexuality in Europa: Berlin, London, Paris 1919-1939.* New York: Algora, 2006.

Truth, Sojourner. "Ain't I A Woman?". Women's Rights Convention. Akron, Ohio, 28-29 Mayıs 1851.

http://legacy.fordham.edu/halsall/mod/sojtruth-woman.asp (16.06.2015 tarihinde alınmıştır).

Warhol, Robyn R. "Physiology, Gender and Feeling: On Cheering Up", *Narrative*, 12.2 (2004): 226-29.

Weeks, Jeffrey. *Sexuality.* New York: Routledge, 2010.

_____. "The Challenge of Lesbian and Gay Studies", *Lesbian and Gay Studies: An Introductory, Interdisciplinary Approach.* Ed. Theo Sandfort, Judith Schuyf, Jan Willem Duyvendak, Jeffrey Weeks. London: Sage Publications, 2000.

Wienclaw, Ruth A. "Gender Roles", *A Sociology Reference Guide: Gender Roles and Equality*. The Editors of Salem Press. California, New Jersey: Salem Press, 2011.

Wiesner-Hanks, Merry E. *Gender in History: Global Perspectives.* West Sussex: Wiley-Blackwell, 2011.

Williams, Craig A. *Roman Homosexuality.* New York: Oxford University Press, 2010.

Zeiler, Kristin. "A Phenomenology of Excorporation, Bodily Alienation, and Resistance: Rethinking Sexed and Racialized Embodiment". *Hypatia* 28.1 (2013): 69-85.

PATRICK McCABE'İN *PLÜTON'DA KAHVALTI* VE JEFFREY EUGENIDES'İN *MIDDLESEX* ADLI ROMANLARINDA CİNSEL KİMLİK, AİLE VE GÖÇ

ÖZET

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları merak ve ilham uyandıran yapısıyla pek çok bilimsel alanın ilgi konusu olmuş ve kadın/erkek ikiliği dışına çıkan bireylere atfedilen 'queer' kavramıyla edebi imgelemde de yer bulmuştur. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet üzerine tartışmalar cinsiyetin biyolojik ya da toplumsal olarak şekillendiğini savunan görüşler ekseninde ilerlemiştir. Kaynağını Platon'un görüşlerinden alan klasik özcülüğe göre cinsiyet biyolojiktir; ancak bu görüşe karşı çıkan toplumsal yapılandırmacı bakış açısı ise cinsiyetin toplumsal etmenlerle şekillendiğini savunur. 'Queer' söylemin edebi temsillerinden İrlandalı yazar Patrick McCabe'in *Plüton'da Kahvaltı* (1998) eserindeki travesti Patrick ve Amerikan yazar Jeffrey Eugenides'in *Middlesex* (2002) adlı eserindeki hermafrodit Cal cinsel kimlik gelişiminin hem biyolojik hem de toplumsal olarak şekillendiğini ortaya koyar. Patrick erkek olarak doğar; ancak performatif eylemlerle 'kadınsı' eğilimlerini besleyerek toplumda bir kadın olarak yer almak ister. Cal ise biyolojik olarak çift cinsiyetli doğar ve 'erkeksi' eğilimlerini destekleyerek toplumda erkek olarak yer almak ister. Ne var ki Patrick 'kadınsı' eğilimlerinden beklenmeyecek kadar erkek cinsiyetiyle bağdaştırılan şiddet olaylarında yer almaya başlar. Cal ise bir kız çocuğu olarak yetiştirilmesinin etkisiyle iki toplumsal cinsiyet arasında zaman zaman dalgalanmalar yaşar. Bu durum doğuştan gelen ve toplumsal olarak şekillenen cinsel kimliklerinin birbirinden

farklı olmasıyla cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının değişkenliğini ortaya koyarken aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerinin ve normlarının esnekliğini gösterir. Nitekim her iki karakter de her iki toplumsal cinsiyete atfedilen davranışları ve rolleri sergiler. Bunun yanında her iki karakterin de cinsel kimlik gelişiminde ailelerin tutumu önemli rol oynar: Ailelerinin cinsel kimliğini desteklememesi nedeniyle göç etmeye karar vererek gittikleri yeni uzamda cinsel kimliklerini baskı ve kısıtlamalardan uzak, özgürce sergilerler. Birbirine yakın tarihli ve farklı coğrafyada kaleme alınmış bu eserlerde Patrick ve Cal'in benzer toplumsal koşullardan geçerek cinsel kimliklerini sergilemeleri nedeniyle her iki romanın da birbiriyle transkültürel bir diyalog oluşturduğu görüşünü destekler. Bu bağlamda bu tezde her iki 'queer' karakterin bireysel ve toplumsal alanda cinsel kimliklerini inşa etmelerini transkültürel bir ilişki çerçevesinde incelenerek cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının değişken ve esnek yapısının seçili romanlarda nasıl kurgulandığı tartışılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Plüton'da Kahvaltı*, *Middlesex*, Cinsel Kimlik, Toplumsal Cinsiyet, Aile, Göç, Transkültürellik

SEXUAL IDENTITY, FAMILY AND DISPLACEMENT IN PATRICK McCABE'S *BREAKFAST ON PLUTO* AND JEFFREY EUGENIDES' *MIDDLESEX*

ABSTRACT

Sex and gender have been at the centre of critical interest in many scientific fields due to their thought provoking and inspirational nature. These terms have also been embedded in the literary representation through the concept of 'queer', a term which is attributed to individuals falling outside of the gender binary. The discussions about sex and gender have often examined the construction of sexual identity biologically or culturally. According to the classic essentialist viewpoint, which takes its source from Plato's ideas, sexual identity is innate. In contrast to this view, the social constructivist perspective advocates the idea that sexual identity is shaped by culture. As a literary representation of 'queer' discourse, the Irish author Patrick McCabe's protagonist Patrick in *Breakfast on Pluto* (1998) and the American author Jeffrey Eugenides' Cal in *Middlesex* (2002) point to the fact that their sexual identities are constructed both biologically and socially. Patrick is born with the male genitalia; however, he desires to operate as a woman in his society, and he enacts this desire by means of reinforcing performative acts of his feminine tendencies. On the other hand, Cal is born with both the male genitalia and female genitals, and he operates as a man in his society by reinforcing his 'masculine' features. Although the notion of violence is often attributed to the normative regulations of masculinity, Patrick involves in the violent acts, a situation which is incompatible with her 'feminine' tendencies.

Cal, also, undergoes fluctuations between two genders due to his being nurtured as a woman. In addition to the fact that these experiences present the fluid nature of the notions of sex and gender, they also signify the flexibility of gender roles and norms. Both characters, thus, portray the behaviours and roles attributed to both genders. In addition, their families serve an important function in their sexual identity construction: Both characters are displaced due to the negative attitudes of their families towards their sexual identity and thus moving away from the familial environment enables them to display their sexual identity without restrictions and social oppression. In this respect, these two novels, written in different countries and published four years apart, establish a transcultural dialogue with one another. Therefore, this study discusses how the fluid and flexible nature of sex and gender are fictionalized in the selected novels via an examination of these 'queer' characters' construction of their sexual identities within a transcultural frame.

Key words: *Breakfast on Pluto*, *Middlesex,* Sexual Identity, Gender, Family, Displacement, Transculturalism